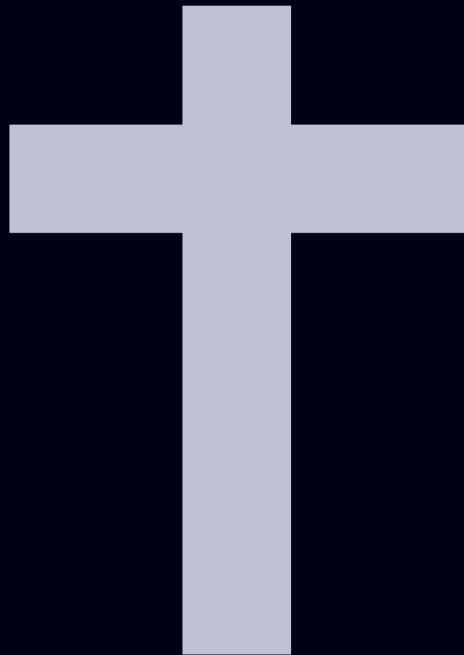

Matthew sample

9 verses of the Gospel According to Matthew in the Gugu
Yimidhurr language of Australia

Matthew sample

9 verses of the Gospel According to Matthew in the Gugu Yimidhirr language of Australia
Public Domain

Language: Gugu Yimidhirr (Guugu Yimidhirr)

2021-11-23

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source files dated 31 Aug 2023
f4cad640-5ebd-5ce0-a182-942045620ab8

Contents

Gugu Yimidhirr Sample . . .	1
Matthew	2
Bible Stories	3
Order of Service	51

Gugu Yimidhirr

This is a small selection of published scripture (Matthew 21:1-9) for the Gugu Yimidhirr language, thanks to Lutheran Archives Australia. This was published in 1888, and is therefore in the public domain. Gugu Yimidhirr is spoken by about 780 people, according to the Ethnologue. If you think that they and other minority language groups should have more than nine verses of the Bible in their own heart language, please consider joining or supporting a Bible translation ministry.

Matthew

21

¹ Tana jubaiko Jerusalem kadai je mon Bethphage jubaiko milnkol mantjal Jesus nulu kortiva jerkangāi nangu tegai ² nulu koko jerba damangan: “Jubale date jambanai, jura natinujina jemon, jubale mamalma jereman kadeiga kankaltjir gumbin darngal, jina ngato mante. ³ Bama jendu koko batal; ngani? jubale jerba: ‘Master ngantanan tegai’, ujurke nulu tana tegala.” ⁴ Jinarana jitaranu, koko propetawai manuputan merilil, nulu jerba:

⁵ “Nudi koko batala ngutur Sion:
Namala master nganu kada nganunka,
dauun ningankal dagarkar jereman-
tjir.”

⁶ Nangu jerkangai datai m balkalkai, wandare Jesus koko banti danangan. ⁷ Tana mante jereman kankaltjir marar tanangan pirbai dagargar m jitare nangu jemon. ⁸ Bama warkangamu dambare marar tanangan dutanwai mundal jokungan pinda bantila m najun dutanwai dambare. ⁹ Bama warkangamu gurir datai m dagalbai. Kadai ganal bantil jerba:

“Hosianna jumur David,
nundu kadai puriwai masterngan,
Hosianna wankarwai.”

NEW TESTAMENT BIBLE STORIES

Selected and Translated from Biblical History for School and Home by Dr. M. Reu

1. *Godngunda Anggali Gabriel Degai — Zacharias Kokodir Waminu*

Herodes king Judaeawe ninggai nalgornego Judaeawe galmba yendu priest ninggai kadil nangu Zacharias, kadil diral nangume Elizabeth. Burla mokul manadi-gura ganggalmul ninggai.

Garko Zacharias Jerusalembe datai, templebe yimidir priest mundal nulu workmanati. Nulu namo wauuwe burng-gadi — gura bama warkaigo waggurgo yueleli, Godgal koko balkaiga gura. Nalgorne anggali Godga Zachariasgal miradi gura nangu yerba koko balkai: Zacharias — gari inilmala — God koko nanu nadega — diral nanume Elizabethbe garko ganggal balkatinu, deran, nangu kadil nundu "John" yidara.

Bama Israel warkaigo koko nangu milkadirgo nadinungo, dudan warra dubinu gura God gurabudo waminu.

Koko burburbudon nulu yinilmulgo bandinu walu Eliasngun — yerba nulu dudan Messiasbe balkabalkaigo guranu. Zacharias koko anggaliwe gri mnubudon gurai. Nulu anggaligal yerba koko balkai: wondara ngayu pinalgo nadinu nundu koko manubudon ngado merelin? Anggali nangungal dirlen yerba gurai: Ngayu Gabriel ngayu netchin yueleli, gura nulu ani kokodir nanungal degai. Nundu yerba gurai — wondara ngayu pinal nundu koko manubudon? Na! nilangango nundu kokomul manadinu. Garko nundugo milnda namalma, koko ngato manubudon, nalgornego nundu murga gurabudo kokodir madinu.

Bama warkur Zacharias murkara bantchenchi gura yerba mati: nulu nganiwe ngorbelbil? Gorer nulu mirati

— dana nadi nulu kokomul — murga mangalnda danangan degai.

2. *God Anggali Gabriel Degai — Maria Kokodir Waminu.*

Anggali Gabriel Zacharias kana wami — garko keda six ninggai Godngun nangu degai Nazarethbe — Maria kokodir waminu. Nulu nangungal miradiga, nulu nangungal yerba gurai: Maria, God nanu dauunbudon-go, namo nulu nina yerlingar guraiga, ngando yendu nulu gari yimidir dauuntchirgo namalma.

Maria anggali gura koko nangu nadega nulu wauu dumbati, gura anggali yerba gurai: Maria nundu gari yinilmala — God nanu dauunbudongo — na, garko nanu dowe balkadinu, nundu kadil nangu "Jesus" yidara.

Nulu burburbudon ningganu gura nangu yumur Godga guranu. Nulu walu king ningganu gura nangu kingdom walu yendu — bama warkangamu bobowe ninggal — nayun nangu kingdom, nayun nangu bama.

Garko Maria yerba gurai: Wondara dirlen? Gura Gabriel yerba madi: Nundu gari ganggaltchir manuya walu ngandongai mundal — nina murga Godngun detchurenga namo murga nanu ganggal balkaya — namo galmba ganggal nanu bama warkangamun, yumur Godga guranu.

Maria koko anggaliga manubuton gurai, gur anggali gura budo datai.

3. *John Balkadiga.*

Elizabethbe garko ganggal balkaeti bera, yimidir anggali dauaigo merelin. Nulu eight days manadi, dana nangu mandendi kadil yitarnu. Dana nangu kadil Zacharias yietarnda — kadil pebaga.

Gura ngamu nangu yerba gurai — gari gau — nangu kadil "John" gura. Dana dirlen peba nangu dawangadi Koko — muluwe nulu kaban yerba balkai: Nangu kadil "John." Kaban yimidir nulu balkaiga nulu gurabudo kokodir manaedi, koko yirgai gura God bodan guraiga.

Dana bama wauurunmadi gura yerba gurai: Ganggal nayun wondalchirbudo.

4. *Jesus Balkadiga.*

Herodes king Jundaeawe ninggai — nalgorne bama Israel gari gura king danangantchirgame yerlngargo Canaanbe ninggai. Caesar Augustus Emperor Romebe, nulu bobo danangan mane, bama Israel galmba murga bama nangugo ninggai gura nulu danangan king yidaren. Nulu galmba detchuren bobo warkangamu nangugo unai nayun bama galmba bandinu gura kadilngai kapanbe yitarnu, nulu nadinu dana bama warkangamu ngana ninggal. Gura nulu detchuren gari ngambaingo danangan kadil yidarnu — danangan namo detchuren, dana bobo peba danangangme waminu gura nawaigo danangan kadil yidarnu. Maria burla Joseph Nazarethbe ninggai gura burla bama Davidga, Davidbe bobo Bethlehem gura, gari Nazareth — namo burla galmba wanchi bobo pebagame burlangan kadil kabanbe yidarnu.

Burla Bethlehem miradi-na, bayanngai warkangamu bama mundaIna kana baitcharen, dana dauigo kadaraiga. Namu burla dirlen bayen minawego burnggadi barbinu. Nawaigo wudurbe Mariawe ganggal balkadi. Namburmulewe, nulu nangu murga mararen gumo yirngaimane gura mangerbe yidaren.

Nalgornego Bethlehem yubaigo — wakurgo — bama moaribungaga — malen dana mina wudurbe bantchega. Na anggali Godga danangangal miradi, ulunggur warkbudon danangan galmba dirmbaiga gura dana inil manadi Gura anggali danangan terba koko balkai: Gari inilmala. Na, ngayu yurangan melbi bodan budongo mandendi — yurangan gura bama ngamuguraigowe — na, nila yurangan gura bama ngamuguraigowe — na, nila yurangan bobo Davidgame Saviour balkatiga, Christ, Lordbudongo. Yura pinalengo nangu natinungo — namo koko na — yura nangu waminu — mararen gumo yirngadi gura mangerbe nulu unana — Ngangoigo anggali warkangamubudon miradi — God bodan gurai — gura yerba koko balkai: God tjiriwe bodan gurala,

bamawe dauun manati, bamaigo dirlen galmba dauuntchir bobowe ningganu.

Gorer anggali gura budo dadai tjiriwe, dana bama moaribungaga — malen yerba yirgalgadi: Kada ngandan Bethlehembe dadanu Lord — ngunda ngandanun koko anggalidir degai ngandan nayun manubudon natinu. Tindalgo dana dadai gura Maria, Joseph gura ganggal mangerbego wami. Nadega, dana dirlen melbi warkngamu wali merelin. Bamal koko danangan nadega dana wauunrunmati kokongu, Mariangun koko yimidir wauun bantchega gura makobadaigo milkan mandeg.

5-6. Jesus Puri Yidaren, Corer Nangu Templebe Mandega.

Bethlehembe Mariagal ganggal balkadiga — eight days ninggai kana garko nangu puri yidaren. Nangu puri “Jesus” yidarenga.

Jesus six weeks manadi, garko Maria burla Joseph nanga Templebe mandega. Nangungu yendu, ngarbal, nakalmun bobo yendumun Jerusalembe King Herodga kadai gura nangu yerba gurai: King bama Israelbe Nila wonda balkadiga? Ngandan nakalu dauar nangu nadega gura kadai nangu koko balkanu!

King Herod koko yimidir nadega, nulu dumbadi gura yinilmadi. Yimiyimidir galmba bama yendu Jerusalembe dumbadi koko yimidirga. Herod dirlen ngangoigo bama kabanmalen gura priestngai dawi gura danangangal yiwaren: “Messias bobo wondalbe balkadinu?” Dana nangu ngangoigo merelin — nulu Bethlehem balkadinu. Propeda Micawebudo koko yerba ngandan namalmal: “Nina Bethlehem Jundaeawe, garko bamal gari gura pida guranu, gari gura warra guranu. Bethlehem-nganbudo ngayu garko ngado king dawinu, nulu bama Israelbe master ningganu.” Herod dirlen dudurgo bama nakalmun dawi gura danangangal yiwaren: wondawondalga yura dauar kana nadega. Daan nangu merelin bera, garko nulu danangan Bethlehembe degai gura danangan yerba gurai: dadera yura, ganggal yiwara budo, gura wamega, yura

dirlen ngundu kade gura ngado merila — ngayu galmba dadanu nangu koko balkanu.

Dana dirlen dadai Bethlehem waminu. Na! dana Jerusalem dubi — dauar dana nagalu nadega gurabudo danangan miradi gura dumburgo Bethlehembe wanger yueliga. Dana karbunmanadi bera, dauar bayan danangan merelin — nayun dana burnggadi gura ganggal gura Maria wami. Dana dirlen ganggalga bunggo dakadi gura nangu koko balkaiga walu Godbego. Garko dana galmba nangu daku bodan wudega walu kingbe.

Nguyaren God danangan detchuren dana gari gura Herod Jerusalembe waminu. Namo dana dirlen galmba dudan yendume gura budo naka bobo danangangame dadai.

7. Herod Ganggal Jesus Kundanda, Godngunda Muri.

Bama nakalmun dadaiga, anggali Godga Josephga nguyaren miradi gura nangu yerba gurai: Yandala, ganggal gura ngamu nangu mara gura Egyptawe dude gura nawaigo ninggala. Garko ngayu nina gurabudo dawil bera. Na, Herod ganggal kulidir yiwari, nangu duyungu kundanu. Joseph dirlen yandai, ganggal gura ngamu nangu mane — wudurbe Egyptawe dudai.

Herod melbi nadega bama nakalmun dudan yendumetchir dadai gura nangu dubi nulu kuli warka madi, gura bama nangu warkaigo Bethlehembe degai gura danangan detchuren pidagur warkangamubudon nawaigo duyungu kundanu. Dana kundai galmba, gura bobo namodirbe wungga warkabudongo wunanaiga — wungga ngandongaipe wondara dirlen galmba darlanda gura ngandaimandenda — danangan pidagur warkangamu badaimane.

Garko Herod birni. Anggali Godga gurabudu Josephga nguyaren miradi gura yerba gurai: Yandala, ganggal gura ngamu nangu mara gura dade gurabudo bobo bama Israelbe. Bama kana yirgai, ganggal duyungoigo kundanu, na, dana birni gura. Nila nundu kana Canaanbe

ningganu. Joseph dirlen ganggal gura ngamu nangu mane gura bobo bama Israelbe gurabudo wami. Judaeawe nal-gone yumur Herodbe king ninggai, namo Joseph gari Bethlehem wami (Judaeawe) nulu dirlen Nazarethbe dakadi, nayun bobo Galileewe.

8. Jesus 12 Years Manadi, Nangu Dirlen Jerusalembe Dawi.

Ngamu Jesuwe gura Joseph netchin Passoverga Jerusalembe dadai. Jesus 12 years manadi, burla nangu galmba daw, yimidir Mosesngun detchuren. Passover badadiga, Joseph burla Maria gurabudo worlmbadi Nazarethbe dadanu. Jesus nulugo Jerusalembe ngandadi. Burla nayun pinalmul, burla ngambain-go dadai. Burla yerba madi, nulu ngoba bobokutchin ngalinungal dauaigo dadai. Garko danangan wami, burla nadi nulu danangangal gari kadi, dirlen burla worlmbadi gurabudo Jerusalembe dadai nangu yiwarnu.

Three days nulugo Jerusalembe ninggai, garko burla nangu templebego wami. Templebe dana diraingur kabanmalen ninggai, gura Jesus danangan-gal yueleli, danangan koko nadega gura danangan dawangadi. Burla nangu nadega, burla wauunrunmadi gura ngamu nangumun yerba gurai: Dowe, ngalinun ngani nundu dubi. Na, ngali wungga dir nina kanangango yiwaren. Jesus dirlen yerba gurai: Ani ngani galmba yiwaren? Yubal pinalmul dirlen ngayu peba ngadomego kana milka ningganu? Burla nangu koko yiwaren, gura ngamu nangu koko yimidir makobadaigo gari milkangandadi.

Garko Jesus burlangan-ga Nazarethbe dadai, gura burlangan milkadir budongo ninggai, Nulu pinalmadega, nulu warkamadega. God gura bamal nangu dauuntchir ninggai.

9. John Dauaigo Kadai, Dudan Jesuwe Balkabalkaigo Guranu.

John ganggal Zacharias burlangan Elizabethbe warkamadega — nulugo wakur, dogaren ninggaiga. Wauu Godga nangungal dakadi. Nulu 30 years manadi, nulu

Jordanbe kadai gura bamawe koko mere-
lin yimidir God nangu detchuren. Nulu
netchin bamawe yerba koko balgaiga:
Worlmbaya, Na Tjiri Godga Yuba Kadai.
Nulu gari marar bodanchir dadai, nangu
marar dangaigo, walkan ngaraigo, gura
mayi nangu borndil gura murla. Bama
warkaigo Jerusalemngan gura Judae-
ngan Jordanbe kadai koko nangu nadinu
mundalگو koko Johnga manubudon gu-
rai, worlmbadi galmba, Johngal marla
yirgai. John dirlen danangan Jordanbe
dogi.

Garko John nadega Pharisees gura Sad-
ducees galmba kadaiga nulu doginu, nulu
danangan yerba gurai: Yura bama war-
ragur ngani wudaya doginun-go, yura
worlmbadinda kana gura walu yendu
madinda — yerbaigo God yurangan gari
dauun manaya ga! Yura gari yerba
gurala, ngandan kana gura, Abraham
budo peba ngandanun. Namo God yu-
rangan gari dauun manaya. Yimidir
bamal yoku warragur, mayimul, warbin
bandil gura yokun baul, yimidir God
bama warragur, milkamul galmba warra
guranu. Dana nangu dawangadi: Ngan-
dan dirlen wondara manaya? Nulu
danangan yerba gurai: Nanu marar
godera ngoba wuna gura bama yendu
markan-go-dirlen nangu nobungo marar
woa. Publicans dirlen nangu dawangadi
— Master ngandan dirlen wondara? Nulu
yerba madi: yura gari gura bamawe
money ngalbila gura burgaimara. Sol-
diers nangu dawangadi: Master, ngandan
gura wondara? Danangan detchuren
— yura bama ngambadir gari dirmbala
gura yinil gurala yurangan money ngoba,
wudinu.

Bama mundal nangungu yerba yirgal:
Nulu Messias ngoba-Saviour ngandanun
kanangan melbega — nulugala ngoba.
John namodir nadega nulu dirlen yerba
madi: Ngayu yurangan murgar puraien
dogelgil. Yendu gura warka, gura burbur-
budon nilabudo kadanu — ngayu bama
nangu nulu budo-bama yerlugar guramu
yimidir bamal wheat gura munu yerlugar
gural — wheat bayanbe mandenu gura
munu warragur bauanu. Dana yerba

gurai — nundu gari Christ dirlen wandu
nudu? Nulu dirlen yerba yirgai “Ani,
bama nangugo, murga dauaigo degalgai
nangu dudan balka-balkaigo guranu.”

10. Jesus Galmba Jordanbe Kadai, John Nangu Doginungo.

Garko Jesus Galileengan kadai, nulu
galmba Jordan wami gura Johnbe koko
balkai, nangu doginu. John muradi, gura
yerba gurai: nundu-budo ani doginda
— nundu ngado ngani koko balkal Nina
doginu? Jesus dirlen yerba gurai: kana
gura. Yimidir ngandan kokowe budo
milkadir madinu. Garko John nangu
dogelgi gura.

Jesus puraingan yandai, Na, tjiri wang-
gar warlmgadi. Gura John nadi wauu
Godga wanggar mun Jesusgal dakadi.
John galmba tjiringan koko Godga yerba
nadi: “Nayun yumur ngadogo, nulu
bodanbudongo.”

11. Satan Ngurangadai Jesus Milkamul Guranu!

Garko wauun Jesus dogaren dawu, Sa-
tan nangu badanu. Budur 40 nulu
mayimul kana ninggai — nulu ding-
gadir madi. Satan-ngun nangu wami
dirlen, gura nangu yerba koko balkai:
nundu manubudon yumur Godga ning-
gal? Dirlen nambal yinaren detchura
mayi madinu. Jesus nangungal dirlen
yerba gurai: Kaban Godgame koko yerba
una: “Bama gari manu mayingoalgo
ngamburgo ninggal, koko Godga nangu
ngamburgo bantchentchil gura.”

Gorer Satan nangu Jesusalembe dawu
gura templebe nangu wanggar mokuwe
birnirn-bego yidaren gura yerba gurai:
Nundu manubudon yumur Godga ning-
gal? Yerbaigo walmbamul dirlen nundu
bada bobowe garnbara. Kaban Godgame
koko yendu budo yerba wuna: nulu
Anggali detchurnu, dana nina bantch-
inu — mangalnda dana nina karbalbanu
tamal nundu nambalbe nindadigamu. Je-
sus dirlen yerba gurai: Kaban Godgame
yendu koko yimidir galmba nawa —
nundu Lord, God nanu gari badala.

Gurabudo Satanngun Jesus dawu mantchal warkawe. Namongan nulu Jesusuwe bobo warkaigo merelin, bayanchir mayidir, bamadir, kadagaichir gura nulu Jesusgal yerba gurai: na, nundu murga bunggo dakadinda gura ngado koko balkanda — nayun warkanobungo ngayu nanu wudinda! Dirlen Jesus yerba yirgai: Wala Satan! Kaban Godgame koko yerba wuna — Lord, God nanumego nundu koko balkanu, nangugo galmba nundu murga milkadir ningganu.

12. Jesus Bama Nangugo Mundal Dawi!

John Jordanbe bama dogelgi — Jesus galmba bobo namodirbe kadai. John nangu nadega kadaraiga — nulu bama mundalga yerba gurai: “Na, nangubudo God degaiga, bama warrangoal balkanu, nayun yumur Godga, ngayu yurangan merelin nulu gorer kadanu.”

Bama godera Johnbe koko yimidir nadega, burla nangu dubi gura Jesus woguren, Jesus burlangan nadega nulu burlangan dawangadi: Yubal ngana yiwar? Burla yerba: Master nundu wonda ninggalngal? Nulu dirlen: kade yubal-yubal nadinu. Burla nangungal dadai dirlen. Nobungo, nangu kadil Andrew, yendu nulu John. Andrew garko yaba nangu wami “Simon,” gura nangungal yerba gurai “Ngandan Messiah wami,” gura nulu nangu Jesusgal dawu. Jesus nangu nadi, nulu nangungal yerba yirgai: “Nundu Simon, yumur Jonawe, ngayu nanu kadil yendu yidar, nundu, Cephas” (nambal).

Garko Jesus Galileewe dadai. Nulu Philip wami gura nagu detchuren: “Ani wogura.” Philipngun dirlen Nathanael wami gura nangungal yerba gurai: Moses gura Propetangai dauaigo melbi merelinga Messiahga-nangubudo ngandan nila wami, nulu Jesus, Nazarethngan Yumur Josephbe. Nathanael yerba gurai: Nazareth-ngan? Nazareth warragur, namongan bodan wondara kadanda? Philip yerba gurai: “Kadabudo nundu, nadinungo.” Jesus nangu nadetchi kadaraiga, nulu yerba gurai, na, nayun bama Israel manubudon, nulu gari wangawanga.

Nathanael dirlen yiwaren: nundu ani wondara pinal? Jesus yerba: Philipngun dadai nina waminu — ngayu nina dagalbai nadega nundu meluwego ninggaiga, Nathanael ngan-go yerba gurai: Master nundu Yumur Godga, nundu King Bama Israelbe. Jesus yerba: Ngayu nina wauun dagalbai nadega, namo nundu ani manubudon gural, Garko ani gura bodan-go nadinu.

13. Jesus Canawe Purai Wine Gurai.

Canawe yendu bama diral mane. Burla dauun Mariawe, namo nulu nalgone burlangan wami. Jesus gura bama nangugo burla galmba mayingu dawu. Wine danangan badadiga, ngamu Jesuswe nangu yerba gurai: na, danangan wine gari gura wunana. Jesus nangungal dirlen yerba yirgai: Ngando, ani ngani dirmbal, ngayugo kana pinal: Maria danangan bama detchuren: Yura koko nangume garko milkadir manaya.

Bayen namodirbe Jesus dunggalo nambal dabdaba 6 nadi. Nulu dirlen bama mundal detchuren: yura purai dunila gura dunggalongai warkawe neng-guragaithchamare, Garko Jesus detchurenga nila yura dunggalongan dirlen dunila gura master mayimalenbe mande nulu badanu. Dana duni, gura nangu mandega. Nulu badaiga, nulu dirlen mayikutchin dawu gura nangu yerba gurai: bama mundalnda bama mayingu dawu, dana netchin dauaigo wine dara bodan wumalma, gura bama kana pudaiga garko dara warra wumalma, gura nundu dauaigo dara warra wudega gura nila gorer nundu bodanbudongo wudi. Nulu pinalmulgo dauaigo nayun wine bodan, puraigo wellngan wunanai, murga Jesusngun wine gurai. Dana purai dunega-dana pinalen-go ninggai bera.

Yimidirbe dauaigo bamal nadega, Jesus burburbudongo, gari walu bama yendu. Bama nangugo namongango nangu pinalen nadega.

14. Jesus Jerusalemba Kadaraiga.

Passover yendu yuba madi, nulu Jesus Jerusalemba dadai. Templebe nulu bama

wamega, dana minangai waluyokudir, moaribungaga gura duku-dukungai bama mawe moneyngu wudega. Moneymalen galmba bama mundal templebe dakadi. Nulu dirlen gumbingai mane gura walu whip kadaiga mina waluyokudir gura moaribungaga gura mina — kutchin wakur gangaiga, danangan moneymalen tablangai dambaren. Dana dukuduku bantchega — danangan-gal nulu yerba gurai: dade yura minadir gura kada-gaitchir — Bayen Pepa Ngadome, yura gari yimidar warra gurala.

Bama Israel mundal namo nangu balkaigo, gura yerba gurai — nina wanunda detchuren yimidar manadinu? Wondara ngandan pinalen-go nadinu nundu bama Godga? Jesus yerba gurai: Yura bayen Godga yie warra gurala — godera murga barbinda ngayu gurabudo balkalbalkaigo guranda. Dana bama Israel dirlen yerba gurai: Nayun bayan Godga dakinu bama warkaigo 46 years work manadi gura nundu yirgal nundugo 3 days bego guraguraigo dakinda? Jesus gari templega yimidar yirgai — nulu dodu nangumengu yirgaiga. Nulu pinal dana garko nayun warra guranu gura nulugo gura ngambur madinu.

Passover namodirbe, bama warkaigo nangu manubudon gurai, gura Jesus pinalen-nadi, dana gari nangu dauunbudongo ninggai.

15. Nicodemus Wudurbe Jesus Wami.

Pharisee yendu ninggai, nangu kadil Nicodemus, kabanga nulu pinalbudongo ninggai. Nulu wudurbe Jesus wami gura nangu yerba gurai: Master ngandan pinal nundu koko Godga bodango meril gura nundu burburbudongo galmba yimidar murga bama Godga burburgo ninggal. Namu ngandan pinal God nina degaiga. Jesus dirlen nangan-gal yerba yirgai: Koko manubudon nundu ngado nawa — bama gari gurabudo balkaya, nulu tjiriwe gari kadanda.

Nicodemus dirlen yiwaren — bama mokul gurabudo wondara balkadinda? Jesus yerba madi: Ngayu nanu manubudon meril, bama gari gura

puraian gura wauun balkaya, nulu tjiri Godga gari waminda. Dodingalgo balkaya nayun dodigo, gura wauungan balkaya nayun wauuoigo. Ngayu nanungal meril bama gurabudo balkatinu — nundu nayun gari wangawanga gurala, nundu murga gari pinalen-go namalma, nundu darn-gai galmba namalma, gura nundu pinalmul wondalngan kadara gura wondalga dadara gura namo nundu gari yerba guranda: darn-gai gari!

Nicodemus gurabudo dawangadi: wondara dirlen? Jesus yerba gurai — Nundu kabanmaster bama Israelbe gura nundu yimidar yiwargo? Ngayu koko yurangan Pinalen go meril, gura yura koko ngado gari manubudon gural. Bama yendu gari tjiringan kadai gura koko tjiriga pinalengo merelin murga nobun-go — yumur bamaga — yumur Godga. Nulugo kana pinal bera. Koko yendu ngado galmba nawa: Yimidar Moses dogaren dunggul dabawe dagega — yimiyimidar bamal yumur bamawe yokuwe gayabakanu — bama dirlen nangu pinalengo namalma gura manubudon gural dana dirlen galmba ngamburgo ningganu makobadaigo — God gari yumur nangugo bobowe degai bama warra guranu, nulu nangu degai bama nangungal murinu gura tjiriwe dawinu. Yimiyimidar God Bamawe Dauun Manadi, Nulu Yumur Nangugo Bobowe Degaiga, Bama Pinalengo Nangu Nama Gura Nangu Milkadir Ninggal? Dana dirlen Nangungu Makobadaigo Ngamburgo Ningganu.

16. Jesus Sycharbe Ngando Samariagal Koko Yirgal.

Jesus gari murga Jerusalembe gura Judaeawe bama kokodir wamelmi, nulu galmba bobo yendume dadai. Samaria nulu galmba wami. Nulu gura bama nangu Sycharbe miradi. Nawaigo kanaigobada Jacob waln-ga bakai puraia. Bama Sycharngan netchin nayun waln-ga wami, purai duninu. Jesus gura bama nangu nawaigo galmba dakadi wauu balkadinu. Garko bama nangu Sycharbe dadai mayi mandenu. Jesus nulugo

warln-ga yubaigo ninggaln-gai. Garko ngando miradi puraia. Jesus nangu koko balkai: Ngado nundu purai woa. Nulu ngando nangu dirlen yerba yirgai: Wondara nundu ngadon-gal purai wanggur? Nundu kana bama Israel gura ngayu murgar bama Samariaga! Jesus yerba gurai nangungal — nundu ani pinalen nadinda, nundu ngadobudo koko balkanda nanu purai bodanbudon-go wudinu. Ngando yerba dirlen: nanu dunggalo gari, gura warln-ga badalbudon-go ngado wondara wudinda? Peba nganangan Jacob walnga nayun ngandanun yidaren purai bodantchir, nundu dirlen nayun warra gural gura yerba gural: Ngayu nanu purai bodan wudinda? Jesus dirlen yerba gurai: bamal purai nayun waln-gangan pudal, nulu netchin gurabudo wauubirni manaya. Gura purai ngayu wumalma, bama nayun pudal, dirlen makobadaigo gari gura wauubirni manadinda. Ngando dirlen yerba: Ngado purai namodir woabudo — ngayu gari gurabudo nayun warln-ga puraia waminu.

Jesus ngandogal yerba gurai — dada nundu duno nanu dawila. Ngando yerba, ngado duno gari. Jesus yerba: nayun manubudon, ngayu pinalgo. Nanu dauaigo duno 5 ninggai bera, gura nila nundu bama yendumegal ninggal, nulu gari duno nanu. Ngando dirlen yerba gurai: ngayu nila kana nama nundu propeta, bama yendu gari yimidir pinalgo ningganda.

Ngando gurabudo yirgai: Na, mantchal yimidirbe, pebagar ngandanun Godal koko balkai, gura bama Israel mundal yerba gural — Jerusalembe bama murga Godga koko balkanu. Jesus yerba gurai: Ngando na, garko bamal gari murga mantchal yimidirbe, gari murga Jerusalembe Godga koko balkanu. God nulu “wauubudo” namo bama nangu koko balkanu wauun gura manubudon. Ngando dirlen yirgal: Ngayu pinal bera, garko Messiah kadanu nulubudo ngandanun pinal guranu. Jesus nangu merelin: Ngayu yie nanun-gal koko yirgalgal, Ngayubudo Messiah.

Ngando koko yimidir nadega, nulu dunggalo puraitchir dubi gura Sycharbe dudai, gura bobokutchin nangume yerba gurai: Kade yuragai, nayun waln-gawe ngayu bama wami nulu pinalbudon, ngado melbi warkaigo merelin, kade yura nawa, nulu ngobo Messiah! Dana dirlen Jesus wami gura nangu koko balkai danangangal pidaigo kana ningganu. Jesus dirlen galmba nawaigo gordera barbi. Bama warkaigo nangu dirlen manubudon guraiga. Ngandogal dana yerba madi: Nila ngandan nangu pinalen namalma gura manubudon guralgari koko nanumengu, ngandango koko nangu nadega gura ngandan pinal nulu Messiah, Saviour bama warkangamuwe.

17. Jesus Yumur Bama Kingbe Bodan Gurai.

Jesus gurabudo Galileewe kadai, gura Canawe dadai. Nawaigo nangu bama yendu Capernaumngan wami bama kingbe nulu, pida nangu kaka warka wuna-nai. Nulubudo Jesus dawu, kadanu gura yumur nangu bodan guranu. Jesus nangungal yerba gurai: Yura gari wonders gura miracles namalme, yura ani galmba gari pinalen namalma. Kingbe bama nulu gurabudo nangu dawu yerba: kadebudo, ngan-goigo, pida ngado nilabudo birnia. Jesus dirlen yerba madi: Dade, yumur nanu ngamburgergo.

Nulu koko Jesuwe manubudon gurai gura dadai. Dudango bama nangugo nangu dumuwamega gura nangu merelin: “Nanu yumur ngamburgergo.” Nulu danangan-gal dirlen yiwaren: wondawondalga nulu bodan manadi? Dana nangu merelin — ngurgoigo, ngalan pidaigo goalu madi, namo-namo nangu fever dubi. Nulu namongan nadi: Jesus yirgal “nanu yumur ngamburgergo” namonamo nulu galmba bodanmanadi. Nulugo gura bayankutchin nangu warkangamu namongango bama Jesuwe ninggai.

18. Jesus Bama, Purai Bethesda Bedan Gurai.

Jesus gurabudo Jerusalembe dadai. Jerusalembe waln-ga yendu wunanai,

Kadil “Bethesda.” Purai garbaren, gura waggur walu bayan yirngalngadi. Nawaigo bama kakadir burnchirngaradi. Purai melen wunanai — dana bama ninggaln-gai-budo, gura purai walu dumbalbadi — bama kakadir dindalgo garnbaren. Bama dagalbai purai dirilen wami nulu kakangoal bodan madi, mundal goror garnbaren — dana gari bodan madi. Bama yendu nayun galmba wunanai, nulu 38 years kakadir wunai, nulu gorndo budo. Purai walu dumbaiga, netchin bama yendu garnbaren gura nangu dubi. Jesus nangu nadega, nulu nangu koko balkai gura yiwaren: nundu wauudir bodan madinu? Nulu yerba madi: Master, nayun purai dumbalbaia, netchin bama yendu dagalbai garnbar gura ani dubil. Jesus dirilen yerba gurai: “Yandala, nambur nanu midara gura dade.” Tindalgo nulu yandai, nambur mane gura dadai.

Sabbathbe nangu bodan gurai. Kaban — masterngai dirilen bama nadi nambur mandega, dana nangun-gal yerba gurai: Nila Sabbath gura, nundu nambur ngani mandendi? God yimidir muri gura! Nulu dirilen yerba — bama ani bodan gurai — nulubudo ani detchuren nambur mandenu gura dadanu. Dana nangu dawangadi — wandu dirilen ninu bodan gurai? Nulu yerbe: ngayu kadil nangu pinalmul. Goror Jesus nangu templebe nadega gura nulu nangu yerba gurai: Na, nina bodan gurai gari gura milkamul manaia gurabudo kaka warka madegamu.

Garko bama nangu bodan gurai — nulu kabanmasterngai merelin: Jesus budo ani bodan gurai. Dana dirilen nangu kulimadi bama Sabbathbe bodan guraiga, gura dana yirgai nangu duyungaigo kundnu, Jesus yerba: Yimidir God Peba ngado kanangan bamangu workmal, yimidir ngayu galmba workmanadinu. Dana dirilen gura kuli warka madi, nulu gari murga Sabbathbe bama bodan gurai, nulu galmba God “Peba” nangugo gurai.

19. John Prisonbe Ngalburen.

Herod Antipas nulu Herodias, diral garka nangume mane. John namo nangu

balgaiga gura warra gurai. Herod dirilen kuli kadai gura detchuren John prisonbe ngalburnu. Herodias Herodbe milka bakai nangu duyungaigo kundanu gura Herod yinil. Nulu pinalen nadi, John bama bodan. Nulu bamangu galmba yinil, bama warkaigo John dauuntchir nadega.

Jesus nadega John Ngalburen, nulu Galileewe dadai, nawaigo bamawe koko merelinga. Yimidir John nulu netchin kana yerba gurai: worlmbaia, dudan warra dubila, tjiri budo yuba kadai. Ngalgone nulu netchin Capernaumbe ninggai. Nawaigo nulu netchin Sabbathbe kabanbayanbe dadai gura danangan koko merelin. Dana bama wauunrunmanadi koko nangungu, nulu gari koko merelin walu bama yendu kabanmalen — nangu koko yendu, burburbudon-go.

Ngurkungurku, ngalan pullega, dana netchin gurabudo nangu wami gura nangu bama kakadir warkaigo mandega gura nulu danangan warkangamu bodan-gurai. Dingal bauaigame nulu yandai gura wakur, yerlgarko dadai, God, peba nangume koko balkanu. Goror Peter gura bama nangu yendu nangu wami gura yerba gurai, nundu ngani ngalbadi, bama warkangamu nina yiwari. Jesus yerba gurai: Ngandan gurna bobongai yendu galmba waminu, gura bama yendume galmba koko merinu. Nama ngayu dabadabaigo dadaiga. Bama warkangamu Galileewe nulu wami gura kabanbayan dananga-game nulu koko merelin.

20. Jesus Genesarethbe Koko Meril Gura Danangan Peterbe Mina Kutchu Warkaigo Wudi.

Yualen purai Genesarethbe Jesus yueleliga, Bama warkaigo nangun-gal yuba kadai koko Godga nadinungo. Yualen yubaigo nulu yulal godera nadi. Yulalkutchin wakur dadai maggar puraien balgaiga. Yulal nobunbe Jesus garnbaren. Nayun yulal Simon Peterbe. Jesus nangu detchuren, yulal pidaigo badalbe guranu Jesus dirilen dakadi gura danangan bama wakur koko merelin.

Koko Kana yirgai garko nulu Simon Petergal yerba gurai: Purai badable dade yura, gura maggar dambare, mina kutchu mandenu yura. Simon Peter dirlen yerba: Master ngandan wudurbe dadaibudo gura margan-go kadai, gura nundu detchuren, ngandan gurabudo gurna dambarnu. Dana dadai maggar dambaren gura mina warkaigo maggarbe garnbaren, maggar yubaigo kadebadinda, gura dana bama galmba murgara burlngai. Dana dirlen dauun danangan yulal yendumedir dawi. Dana kadai, mina birbai galmba, gura yulal godera gaitcharen, yubaigobudo godantchinda gulngultchir.

Simon Peter namodir nadega, nulu damal Jesu yubaigo bunggo dakadi gura yerba gurai: Master, dada nundu ani dubila, ngayu bama warragur. Dana warkangamu nangungu yinilmadi, nulu danangan ngalanbego yimidir mina warkaigo wudega. Gura Jesus Simon-ga yerba gurai: Gari yinilmale! Nilangango nundu yimiyimidar ngado bama burnchirnu. Dana dirlen yulalngai waggur mandega, garko yulalngai maggarngai, minangai warkanobun-go dubi gura Jesus woguren.

21-23. Jesus Mantchalbe Koko Merelin.

Bama warkaigo Jesus woguren-ga, koko nangu nadinungo. Nulu dirlen mantchalbe dadai. Nawaigo nulu dakadi-bama nangugo nangungal yuba ninggai. Nulu danangan dirlen yimidir koko merelin:

Walu pidagur koko manubudon gural-bodan dana — God danangan tjiriwe dawinu.

Bama bobowe wunggadir ninggal — bodan dana — God milbal budil danangan-gamun walnganu.

Bama gari dinggan — bodan dana — God dananganbe mangal dainbur man-
aia.

Bama wauudir bodan madinu bodan dana — God danangan galmba bodan guranu.

Kulimulgo ninggl — bodan dana — God danangan galmba gari kulimadinu.

Bama wauu kandal, warramulgo ninggal — bodan dana — danabudo God milngunda nadinu.

Bama kulidirbe koko balkalgal gura danangan gurabudo dauuntchir gural — bodan dana — danangan yumurngai Godga guranu.

Bama bodan, milkadir ninggaiga gura bamal namo balkal gura dirmbal — bodan dana — dana budo tjiri Godga waminu.

Bamal yurangan ngadomungu kulimal, balkalgal, warra gural, kaimbalmbal — bodan yura. Yura namo karbunmale budo, God yurangan namo tjiriwe bodan guranu.

Yurangan walu deggor bamagal bobowe yidaren. Deggor kaka minawe yidar, nayun mina gari kada-balgal. Deggor bindo madinda — murgara minawe yidarnda — mina gura deggor ngambaingo kadabalkanda. Namu bama deggor bindo murga bobowe dambarnda warraigo dubinda. Yurangan bobowe bamagal yidaren, bama mundal warra-madegamu darlanu. Yura dirlen bama warragur dudurgo namalma gura gari nandaimande, yura dirlen walu deggor bindo — gura yurangan yimiyimidar warraigo dambarnda.

Yura galmba walu wulungur bobowe ningganu. Bama mundalnda yurangan bodaingo gura milka-dirgo nadinungo, gura peba yurangan tjiriwe bodan guranu.

Yura gari yerba gurala — nulu kadai koko Mosesga gura Propetaga warra guranu. Nayun ngayu gari warra guranu, ngayu kadai, nayun manubudon guranu. Koko ngado nawa budo: yura murga bodan, milkadir manadinda yimidir bama dana kabanmalen gura yimidir Pharisees — yura tjiriwe gari kadanda. Yura pinal kanangan koko yerba wunanega: “nundu bama gari duyungoigo kundala,” marlaigo dirlen warra guraigamu gura kundaigamu. Ngayu yurangan yerba gural dirlen, bame yendume ngambadir kulimadinda, nangu balkanda, nangu kaimbanda, nulu yimiyimidar

mala matinda gura nangu yimiyimidar God warra guranda.

Yura pinal, kanangan-go galmba koko yendu yerba wunana: “nundu bobokutchinbe dauuntchir gura ngarbalbe kulidir ninggala.” Gura ngayu yurangan yerba gural: bama yurangan kulidir ninggal, yura dirlen dauuntchir ninggala, yurangan kaimbal — yura dirlen bodan gurala, yurangan netchin dirnmbal — yura dirlen danangan garibudon kulimanaia. Yimidar yura walu pidagur peba yuranganbe tjiriwe ningganda.

Nulu peba yurangan galmba ngalan nangu degalgal, bama bodan-gurbe gura warragurbe, nulu galmba matji degal bamawe mayi warkamadinu, bama bodan-gurbe gura warragurbe. Bama dauunbe murga dirlen dauuntchir manaia — yurangan namo wandu dirlen bodan guranda? Publicans gura ngarbalngai yimidar galmba kana dauuntchir manaia. Yura manubudongo bodaingo ninggala.

Nundu bama dinggadir ngoba namalma, mararmulgo ngoba — gura nundu wauudir nangu daku wudinu — nundu gari dabalengo woa, bamal nadinu gura nina bodan guranu — nundu duduren-go ngambaingo woa — murga Godngun nadinu gura nina bodan guranu.

Nundu Godga koko balkanu — nundu namodirbe galmba gari dabalengo yueleli, bamal nadinu gura nina bodan guranu. Nundu koko balkanu, nundu burng-gaia bayenbe gura bargar ngalbura Nawaigo koko bolgala — Nawaigo God peba nanu koko namalma gura nundu nangu gari murgara koko balgalganda. Nundu gari koko nobun-go bandil, bandil, gurabudo bandil, gurabudo bandil. Yimidar heathen murgar manaia, dana yerba gural koko warka God murga namalm. Nundu koko balkanu nundu murga yerba gurala: Peba Ngandanun, Tjiriwe Nundu Ninggalngal. Puri Gura Koko Nanumengu Ngandan Makobadaigo Yiniltchir Manaia. Bama Warkanobun-go Koko Nanu Pinalen-go Mandenu Gura Bobowe Milkadir Ningganu, Yimidar

Anggali Nanu Tjiriwe Budo Milkadir Ninggal. Mayi Nila Pudanugo, Nundugo Ngandanun Nila Woa. Ngandan Warra Ninggaiga Nayun Nundu Milkangandaia, Bama Ngandanun Kulimadega, Ngandan Galmba Dauuntchir Manadinu. Satan Gura Bamal, Ngandanun Dirmbaigamu, Nundugo Ngandanun Burbur Gurala, Warrangu Kima Wudadegamu. Warrangan Ngandanun Darngalabudo, Nundugo Burburngunda.

Yura manubudon tjiringu wauudir ninggal-yura dirlen galmba gari milka mayingu, milka diralga, milka dunongu milka mararga ninggala-nayun yura warkanobungo garko birnegamu dubinu. Milka tjiringu — wauu dirlen galmba tjiringu. Milka daku yendume wauu dirlen galmba wondara tjiringu milka dundandanda? Bama gari master goderame ningganda. Nulu yendume dauuntchir ningganda, yendumego dangaigo dadanda, yendu bodan guranda, yendu warra garanda. Yura galmba gari Godgal pidaigo milkadir madinda gura piadigo Satanbe, Nobunbego kana.

Yura bama gari warra gurala — dirlen yurangan garko galmba gari warra guranu. Yimidar yura bama namalma, yimiyimidar yurangan garko God namalma, dauuntchir ngoba, kulidir ngoba — Ngani nundu galmba bama yendume yerba guranda: Yueleli nundu, mil nanume yoku damo wunana, ngayu gurna warlenganugura mil nanume yoku dabadaba wunana. Nundu kana yoku warka mil nanumun burlngala garko nundu mil bodantchir yoku damo mil bama yendume nawa gura warlningalngala.

Wanggura — yurangan wudinu, yiwara — yurangangal yurbadinu, bargar kundandala — bargar dirlen warlningadinu.

Yura wauudir bama warkangamu yurangan dauuntchir ningganu — yura dirlen kana bama warkangamuwe galmba dauuntchir ninggala. Nayun koko Mosesga gura Propetaga.

Yura bargar dobuwe burngaia. Bargar warka gura dudun wabal gura balaibalai, bama warkaigo wogur, gura dana dudun

namodirtchir, dana Satangal miraia. Bargar dobu gura dudan danga, bama murga kundoigo wogur, gura dana Godgal miraia.

Yura milgo ninggala. Yurangan propeta warragur wamegamu, walu dauuntchir, gura wauu kulidir, walu moari bungaga gura wauu walu goda kulidir. Wondara dana ninggal? Nayun yura nawa, gura namongan yura garko pinal-bama bodan ngoba, warra ngoba. Bamal ani "Lord, Lord" gural, dana gari warkangamu tjiriwe kadanu — peba ngadome milkadir ninggal — dana murga nangungal tjiriwe kadanu.

Bama godera yirgal bayan dagginu. Yendu nulu pinalgo, gari ngambain-go daggil. Nulu bobo burbur, walu nambal yiwari, nawaigo nulu daggil. Garko matji warka kadai, darngai warka dumbadi gura bayen nangu mulbango yueleli. Bama ngado koko namalma gura milka-dirmanaia — nulu yimidir-budo bodan gura pinalgo. Yendu bama nulu bayen nangu ngambain-go bobo dogaren, bobo kimawe daggelgil. Garko matji warka kadare, darngai warka dumbaia — bayen nambor warkadir pulleli. Bama namodir yura kambogo guln-gul guranda. Bama koko ngado namalma gura gari milkadir manaia nulu yimiyimidir kambogo guln-gul.

Jesusbe koko yimidir badadega, dana bama wauunrunmadi. Koko nangu yendu, burburbudongo, gari walu koko bama kaban malengo.

24. Jesus Yerka Duyu Nainbe Ngambur Gurai.

Jesus bobo yendu, Nain waminu dadai. Bama nangugo gura bama yendu wargaigo galmba nangungal dadai. Bayan-ngai yuba wami, dana bama yendu dumuwamedi. Dana yerka duyumandendi, nimawe yidarnu. Ngando, ngamu yerkawewe, nulu bilomaiar gura yerka duyumulugo dowe nangu ninggal. Bama warkaigo Nain-ngan ngandogal dadarai.

Jesus nangu ngando nadega, nulu nangungu wauu batchi gura nangungal yerba gurai: Nundu gari batchila! Garko

nulu nambur duyudir wami gura karbai. Dana bama nambur mandega dirlen yueleli. Jesus yerba gurai: Yerka, koko ngado nawa, yandala! Nulu duyumu kana wunanai, nulu koko nadi, yandai gura koko yirgai. Jesus nangu gurabudo ngamu nangume wudi.

Bama warka ngamu yimidir nadega, dana yinilmadi. God bodan gurai gura yerbamanadi. Propeta bodan ngandanun-gal kadai, God bama nangugo gurabudo wami. Melbi yimidir bamal walimandendi, Judaeawe gura bobo yendume galmba.

25. Nazarethbe Bama Jusuwe Kuli Madi Gura Nangu Ngarandindai.

Jesus kokodir bobongai wali wamega. Nazarethnulu kanaigo yerkaigo ninggal gura dargaren-nulu nayun bobo galmba gurabudo wami. Nawaigo nulu Sabbathbe kabanbe dadai. Dana nangu dirlen kaban propeta Isaiahga wudi nulu mundal bandinu. Jesus dirlen kaban darngai gura yimidir koko Isaiahga danangan bandi: Wauu Goda ngadongal dakdi, ani yerlingar gurai melbi nangugo bama warka ngamuwe merinu; bama wauubirnega gurabudo burbur guranu; walu kadaiga ninggal, danangan darnganu; bama burrangai miltchir guranu; bamawe merinu God wauudir bamawe gurabudo dauun manadinu. Koko yimidir bandega nulu, nulu dirlen kaban ngalburen, danangan wudi gura dakadi nulu. Bama warkanobungo nangu milnda nadetchiga gura nulu danangangal yerba gurai: Koko Isaiahga yurangan nila bandega — milnda gura milkan yura nila namalma Manubudon Madega.

Garko nulu koko dumbi, dana koko bodanga wauunrunmadi: Nulu nayun yendu dirlen, nulu dirlen gari yumur Josephbe? Jesus danangan yerba gurai: Yura ngoba yerba ngadongal yirganda: "Doctor, ninago kana bodan gurala." Nundu ngani gari yiewaigo bobo nanumego kokodir ninggal gura bama kakadir bodan gural yimidir Capernaumbe? Nulu gura yerba danangangal yirgal: Propetangai gari murga bobo

danangan-game ninggal-bobokutchinda danangan netchin warra guranda. Yura Elijah nawa, nulu kanaigo ninggai gura 3 years matchi kadal-mulgo, bama dinggadir birnega. Nalgone Judaeawe bilomaiarngai ninggai bera — gura God nangu Zarephatbe degai (nayun bobo yendu, Sidonia) gura bilomaiarbe nawaigo mayi wudega. Gorer Elisha ninggai nalgorne bama morbuntchir bobo bama Israelbe warkaigo ninggai bera, gura danangan gari bodan gurai, murga “Naaman” Syriangan bodan guraiga. Koko nangu nayun dana nadega, dana kuli kadai, nangu ngarandinda gura nangu duyungoigo kundanda — gura Jesus danangan dubi, gura-budo Capernaumbe dadai.

26. *Jesus Bamawe Parables Meril.*

Jesus Capernaumngan bada dadai yual purai Genezareth wami. Bama warkaigo nawaigo nangungal kadai, nulu dirlen yulalbe garnbaren, nawaigo nulu dakadi gura danangan koko merelin. Yerba nulu merelin:

Bama yendu bobo nangume mayi moku kobarbinu dadai. Nulu moku mayi dambarenbudo. Mundal mokungai dudanego pulli. Nayun bamal darri, gura dirtchirngun pudai. Yendu bobo nambaltchirbe pulli. Nambalbe murga bobo pida wunanega. Namo durbu ngangoigo yandai. Gura garko ngalanda nayun bobo dirmbai, bobo ninda ngangoigo daiingal gura mintchil manadi gura mayi birnega. Yendu monggane pulli. Monggan dirlen ngangoigo warka madi gura mayi baitcharen. Nayun mayi galmba birni. Mundal moku bobo bodanbego pulli. Nayun warka madi gura mayi warka dakadiga. Mundal moku nobunmengun dirlen 100 moku manadi, yendu nobunmengun 60 manadi, yendu thirdigo. Bama Milka Wuna, Koko Nawa.

Gorer bama nangugo nangungal yerba gurai. Koko nayun wondara merelin? Ngandan yiwargo. Nulu danangan dirlen pinal gurai gura yerba madi: mokungai mayi dambar, nayun yimidir koko Godga bamawe meril. Dudanego mayi pulleli —

nayun walu bama mundal dana koko namalma gura ngangoigo Satan-ngun koko namodir wauungan gura milkangan burlngal — namo dana koko murgara namalma. Moku yendu nambalbego pulleli — nayun walu bama yendu, dana koko pirna namalma, pidaigo galmba milkadir ninggalngal — garko danangan dirmbalba, dana koko gura dubil gura kimaigo milkamul manaia. Mongganego pulli — nayun walu bama yendu, dana koko kana namalma bera, gura gari milka manu kokongu ninggal milka galmba mayingu, kadagaiga gura dunongu gura diralga. Namo dana gari walu mayidir manaia. Bobo bodanbego pulleli, nayun walu bama dana koko nadega — gura koko milkan gura wauun bantchentchil gura makobadaigo milkadir ninggal.

Yendu Parable nulu danangan yerba merelin: Bama yendu bobo nangume dadai gura moku (seed) bodan kobarbiga. Garko bama warkangamu wanggo — bama yendu kulidir nangu, nulu dirlen kadai gura moku warragurngai bobo namodirbe wali dambaren. Mayi garko yandai bera, gura tares — munu warragur — galmba yandai. Mayikutchinbe bama dirlen nangu wami gura nangu dawangadi: Master nundu kana moku bodaingurgo bobowe yidaren-teres gura munu warragur dirlen wondalngan? Nulu danangan merelin: bama ngado kulidir, nulubudo nayun mokungai dambaren. Dana dirlen yerba: ngandan dirlen munu burlnganu? Gura nulu nandaimane yerba: gari! yura mayi galmba burlngaigamu gurna gulboigo warkamadinu, garko mayi yatchi ngayu bama ngago deganu dana munu kana birbanu gura bauanun-go, garko dana mayi — budongo birbanu gura bayanbe mandenu. Garko bama nangugo nangu dawangadi: koko yimidir nundu merelin — ngandanun merila, pinalengo nadinu, ngandan yiwargo. Nulu danangan dirlen merelin: Bama moku (seed) bobowe yidar — nayun Yumur Bamaga. Bobo mayingunayun bobo warkanbungo bamadir wunana, moku mayibudon — nayun bama Godga, bama milkadir.

Moku tares gura munu — nayun bama Satanga, milkamulngai. Bama kulidir — mayi moku warra dambar — nayun Satan. Gurabudo garko ngayu kadaigamu namonamo anggali Godga bama warragur burnchirnungo gura dananangan dambarnu, wunggadir makobadigo wurgalganu. Danangan bodaingur bama dirlen tjiriwe God Pebagalgo dawinu. Bama milka wuna, koko nawa.

27. Jesuwe Darn-gai Gura Purai Milkdir Manaya.

Jesus yimidir Parablengai merelin — bama nangu galmba bama warkaigo mandega nulu danangan bodan guranu. Ngurkungurku nulu bama nangumego yerba gurai: Kade yura, ngandan yulaltchir goa dadanu. Nulu yulalbe dirlen garnbaren gura dana yulal badalbe durlngai. Dadaraiga — darngai warka dumjadi. Muyar warkamadega, mundal yulalbe garnbaren. Dana yinilmadi, godantchegamu, gura Jesus wunanai.

Bama nangu yiniltchirgo nangu garlngaiga wanggongoalgo gura yerba gurai: Master ngandanun nawa, ngandan godantchil gura. Jesus yerba gurai. Yura ngani yinil manaia — dirlen gari ani namalma, yurangangal ninggalngal? Nulu yandai dirlen gura darngai gura gadar nandaimane. Melenbudon ngangoigo pullega. Bamal yimidir nadega, dana warkangamu yerba gurai bama wandu nulu? Nangu darngai gura purai warka galmba milkadir manaia.

28. Capernaumbe Jesus Bama Yendu Bodan Gurai.

Jesus gurabudo yulaltchir nagga dadai Capernaum wami. Bamal nadega nulu gurabudo kadai, dana nangungal burnchirngaradi bayen nangume, mundal wauuwe, mundal waggurgo. Nawaiga galmba Pharisee gura bama kabanmalen bobo yendumun, Galileengan, Judaeangan gura Jerusalemngan. Jesus danangan koko merelin.

Bamal dana bama yendu kaka-dir namburego mandega, Jesus nangu bodan guranu. Gura dana murgara ngurangadai Jesus waminu bama warkal dudan gura

barggar ngalburen. Dana dirlen bama kakadir bayan mokuwe midaren, garko mundal moku warlngaiga gura bama kakadir namburtchirgo Jesusgalgo bada guraiga. Jesus nadi, dana nangu pinlengo nadega, nulu dirlen bama kakadirgal yerba gurai: Yumur, gari yinil manaia, nundu warra ninggaiga God nanu nayun milkangandadi.

Pharisees gura kabanmalen koko nangu yimidir nadi, dana yerba madi: Bama warragur nulu, koko yimidir ngani bandendil! God nulugo murga bama warrangan darngal gura bodan gural. Dana koko yimidir murga dudurengo yirgalgai, gura Jesus kana nadi. Nulu dirlen danangangal yerba gurai: Yura yimidir dudurgo ngani yirgalgal? Nulu ngambadir bama warragur warrangango balkal! Yura galmba yerba guranda ngoba: Nulu ngambadir bama kaka warkadir bodan gurai (nulu dirlen kakadirgal yerba koko balkai): Yandala, nambur nanu mara gura bayan nanume dade. Koko nadega nulu bama kakadir yandai, nambur midaren gura bayen nangume dadai. Bamal yimidir nadi, dana yinilmadi gura God bodan guraiga — nulu bama yimidir burbur guraiga.

29. Jesus Matthew Dawi Gura Bama Warragural Mayiwe Dakadi.

Jesus (bayanngan) dadai nulu garko Matthew nadi nulu tax-officebe ninggaiga. Jesus nangungal yerba gurai: “Ani wogura.” Nulu Matthew ngangoigo yandai gura Jesus woguren.

Gorer Matthew Jesus bayen nangume mayingu daw. Bama yendu nulu galmba daw, publicans gura bama warragur. Jesus danangangal dakadi. Bama kabanmalen gura Pharisees nayun nadega, dana dirlen bama nangume yerba koko balkai: “Master yurangan nulu ngani publicangal gura bama yendu warragural mayi pudaral?”

Jesus danangan koko nadi, nulu dirlen yerba yirgai: “Bama burbur gura kaka-mul ninggal — dana gari Doctor dawilil — murga bama kakadir.” Ngayu

kadai bama warragur budo kokodir dawinu, worlmbadinu gura milkadir madinu, dana bama bodaingo — danago kana ninggal gura.

30. Jesus Jairusbe Ganggal Duyungoal Dawil.

Gorer Jairus — nulu bama kabanmalen — Jesusgal kadai, nangungal bobowego pullega gura yerba gurai: Yumur ngado kaka warkawe, nulu nila ngoba birni — kade nundu, mangalnda nangu karbala, nulu bodan madinu gura ngamburgo ningganu. Jesus ngangoigo yandai gura nangungal dadai. Bama nangugo gura bama mundal galmba warkaigo nangungal dadai.

Dudanego, ngando yendu-nulu 12 years kakadir ninggaiga — nangungal yuba madi gura nangu marar karbai. Nulugo budo yerba yirgai: nayu murga marar nangu karbanda, ngayu bodan madinda bera. Nulu marar nangu karbai, nulu ngangoigo galmba bodan madega. Jesus yirngadi gura nangungal yerba gurai: Yumur, gari yinilmanaia. Ani pinalengo nadega, namo nundu bodan manadi.

Jesus koko yimidir yirgaiga, dirlen bama yendu melbidir Jairusgal kadai gura nangu merlin: Pida nanu birni gura, nundu master gari nila dawila. Gura Jesus Jairusgal yerba gurai: Gari yinil manaia, murga ani gura koko ngado manubudon gurala.

Jesus bayen Jairusbe wami, nulu bama warkangamu wunggadir nadi gura yerba gurai. Ngani yura batchil? Kabir nulu gari duyu, nulu murga wunana. Dana nangu dingalngai. Nulu dirlen danangan warkangamu waggur degai. Nulu murga Peter, James John gura peba gura ngamu pidawe wauuwe dawi. Garko nulu mangal kabirbe karbai gura yerba madi: “Kabir, ngayu nina detchur, yandala.” Nulu ngangoigo yandai gura wali dadai. Jesus danangan detchuren nangu mayi wudinu. Kabir nalgone 12 years manadiga kana. Melbi yimidir bamal walimandega budo.

31. Jesus Apostles 12 Yerlngar Gurai Gura Danangan Bama Israelga Kokodir Degai.

Jesus nulu bama Israelngu wauubatchega, nulu nadi dana verlngar manadi walu moaribungaga mastermulawe. Nulugo mantchalbe dadai, peba nangume koko balkanu. Nulu wudurbe mantchalbe kokowego ngorbelbi. Dingal bauaiga, nulu bama nangu dawi. Danangan 12 nulu yerlngar gurai — Apostles danangan gurai — dana netchin nangungalgo dadanungo — gorer nulu danangan kokodir deganungo. Danangan Apostles kadilngai yimidir: Simon Peter gura Andrew (yaba gargaigo) James gura John (yaba gargaigo) Philip, Bartholomew, Thomas, Matthew, James (yumur Alphaeusbe), Simon of Cana, Judas (yumur Jamesbe) gura Judas Jscariot.

Danangan bama nulu Jesus Melbidir degai, netchin nulu godera gulboigo degai gura danangan yerba gurai: Gari yura Ngarbalngai wamila, gari kana Samariawe dade. Yura bama Israel kana kokodir wamila gura burntchira, dana walu moaribungaga yerlgarmadega. Gospel yura merila, kakadir bodan gurala, morbuntchir galmba bodan gurala duyunganga bama ngambur gurala, bama Satantchir wamil dirlen Satan ngaran tindala. Bama Yurangu Wauumulgo, Gura Koko Yurangangame Milkamul Manaya — Yura Bobo Yimidir Dubilabudo. Na Ngayu Yurangan Manubudon Meril: God Bama warragurbe Sodombe Gura Gomorahwe Garko Kuli warka Manaia Bera. Gura Bama Dana Yurangan Yimidir Dubelbil Gura Koko Yuranganbe milkamul Manaia, Nulu Danangan Gura Warkaigo Kuli Manaia. Dana dirlen bobowe wali dadarai, Gospel merelin gura bama kakadir bodan gurai.

32. John Bama Godera Jesugal Degai, Kokodir.

Danangan Apostles Jesus kana kokodir degai, nulugo galmba gurabudo Judaeawe kokodir wali dadarai. John — prisonbe melbi Jesungu nadega, nulu dirlen bama nangugo godera degai, burla Jesus waminu gura yerba dawangadinu: Bama

ngandan Nina kanangango bantchega ngobo — bama yendu ngoba gorer kadanu? Jesus burlangan yerba gurai: Yura nila yiewaigo milnda gura milkan namalma! nayun yura Johnbe merila: Bama Burrangai miltchir gural, bama gurndongai dumbur dadare, murbuntchirngai ngara bodan manaia, milkamulngai koko namalma, duyungai ngambur manaia gura bama warkangamuwe Gospel merelil-gura ani pinalengo namalma gura gari yiwar-nayun bodan.

Burla bama Johnbe dadaiga, nulu dirlen danangan bama Johnngu yerba dawangadi: Yura dogaren nangungu ngani dadai? Ngana nadinu? Bama kima ngoba, walu nambar dangaiel wali-wointchur? Bama marar bodantchir ngoba nadinu. Na, dana marar bodantchir bayan kingbego ninggalngal gura — Propeta ngoba nadinu yura dadaiga. Koko ngado nawa — Nulu John gari murga propeta walu yendu dana dauaigo kadai, nulu gura bodan, gura warka. Na nangungu budo God yerba yirgai yumur nangumegal — Na, ngayu bama yendu dagalbai deganu nangungu, nulu dudan nanu balkabalkaigo guranu. Dagalbai bama mundal dara bodan galmba ninggai bera, gura bodanbudongo yimidir John dagalbai gari balkadi.

33. *Herodngun Detchuren John Kundanu.*

Herod Antipasga bama warkaigo dawu, nangungal mayi pudanu. Garko dana mayiwe ninggaiga Herodiasbe ngudor kadai danangangal gunbo worega. Herod namodir pirna nadega, namo nulu nangungal yerba gurai — nundu bodan worega, ngayu nanu ngana dirlen wudinu. Nundubudo wanggura, ngayu nanu wuma bera. Nulu mulbango melbega, nulu daku warnggurnda, nulu dirlen wudinda.

Kabir dirlen dadai, ngamu nangu wami gura nangu dawangadi: ngayu ngana warn-gurnu? Ngamu nangu yerba gurai: nundu kambogo Johnbe wang-gura. Nulu kabir dirlen Herodgal dudai gura nangu yerba koko balkai: nundu nilaigo

detchura Johnbe kambogo bandinu gura nayun nundu ngado woabudo. Herod koko nangu nadega, nulu wauumul John kundanu gura bama warkangamugal nulu kabirbe melbega, nulu wondara gurabudo murinu. Nulu ngano dirlen bama degai Johnbe kambogo bandinu gura kabirbe mandenu. Bama galmba kambogo Johnbe woggi gura kabirbe nadega gura kabir dirlen ngamu nangume wudi. Bama Johnbe melbi yimidir nadega, dana dadai dodai Johnbe mandega gura kobarbiga. Garko dana dadai Jesusbe melbi merelin.

34. *Jesus Bama Dingadirbe Mayi Wudi.*

Nulu Jesus melbi nadega, John duyungoi kundai nulu dirlen bobo yendume dogaren-go dadai. Bama warkaigo nangu woguren nadinu bama kakadir bodan guraigamu. Nulu danangan wauudirgo nadi, danangan koko merelinbudo gura dana bama kakadir mandega, nulu danangan galmba bodan gurai.

Ngalan bada madega, bama nangugo Jesus wami gura nangungal yerba gurai: Lord ngandan yewaigo dogarengo ninggal mayimul, gura dana bama warkangamu galmba mayimul. Nila ngurku pullegamu nundu danangan degala bobo bayentchir mayingu waminu. Jesus yerba gurai: Yura danangan dirlen mayi woa. Dana yerba: nayun murga babal 5 gura kutchu godera wunana, nayun wondara bama warkangamuwe yerlugar guranu? Jesus yerba. Ngado mayi gura kutchu mande, gura bama detchura dakadinu. Bama dirlen 5000 nawaigo munuwe dakadi. Jesus dirlen mayi gura kutchu mane, koko balkai kana garko mayi dumbi, mina galmba gura bama nangume wudi gura dana dirlen bama warkangamuwe wudibudo. Dana warkangamu mayi gura mina pudai gura wobuntchir manadi. Mayi dana Kana pudai Jesus dirlen bama nangugo detchuren: mayi wornda bobowe pullega yura birbala, mayi gari warra gurala. Bama nangu mayi damo yimidir birbaiga gura dirnbur dabadabe 12 gaitcharmane.

Bamal yimidir nadega, dana yerba madi: nayun budo propeda warkabudon, nangubudo ngandanun kanangan melbega. Jesus nadi dana yirgai nangu king guranu, nulugo dirlen dadai, danangan dubi.

35. Jesus Bama Nangugo Wudurbe Dallonbe Wami.

Dana bama Jesuwe bada dadai, yualen. Garko yulalbe garnbaren Capernaumbe dadanu. Dallonbe gadar warka madi, dangai naggalmun kadai. Yubaigo dingal bauaigamu, dana Jesus nadega, nulu puraibe walu bobo burburbe damalbe kadaraiga. Namodir dana nadega dana yinilmadi gura yerba gurai — nayun murga wauu nangugo dadara, dirlen bama gulngul wondara purai burburgo darrinda. Jesus danangan koko yirgai: gari yura yinilmale, na, murga ngayugo gura.

Peter nulu yerba gurai: Lord nayun nundugo kadara dirlen ani galmba detchuren yimiyimidirgo puraibego dadanu. Jesus yerba: Ma! kadebudo. Peter dirlen yulalngan garnbaren gura puraia dadarai walu Jesus. Nulu Jesus yuba wami nulu gadar warka nadi, nulu yinilmadi gura gauwal barngai — Lord ani mara! Jesus ngangoigo nangu mangalnda karbai gura yerba gurai: nundu ngani yinil manadi, dirlen ani nundu nadelmulgo? Burla yulalbe garnbaren gura melen pulli.

Dana yendu bama namodir nadega, dana yerba nangu koko balkai: Nila ngandan pinal bera, nundu yumur Godga.

36. Bama Yendu Gura Bama Nangugo Galmba Jesus Gurabudo Dubi.

Dana bama (danangan mantchalbe mayi wudi) dabadabaigo nangu yiwaren. Garko dana nangu kaban-bayanbe Capernaumbe wami. Nawaigo nulu koko merelin. Yendu koko nulu yerba yirgai: Ngayubudo walu mayi bamawe. Bama ani wamil — nulu gari gura dinggadir manadinu. Bama ani pinalengo name gura manubudon gural, nulu makobadaigo gari gura wauubirni manadinu. Ngayu tjiringan

kadai bobowe peba ngadome milkadir ningganu. Peba ngado wauudirbudo nadinu, bama warkangamu makobadaigo ngamburgo ingganu, namo nulu ani degai, bamal ani pinalengo nama gura manubudon gural-danabudo ngamburgo ningganu, duyungoalgo bama yimidir garko gurabudo ngambur guranu. Bama Israel mundal nangu balkagai, nulu yerba madi: Ngayu mayi bamawe — tjiringan kadaiga. Dana yerba. ngandan nangu pinalbudo, nulu murga yumur Josephbe gura nangu ngamu ngandan galmba pinal, ngani nulu wanga gural gura yerba manaia — ngayu tjiringan kadai? Jesus yerba — yura gari yimidir kulidir yirgalgala. Koko manubudon ngayu yurangan merilbudo, ngayu walu mayibudon bamawe, ngadontchirbudo bama ngamburgo ningganu. Pebagar yurangan dogaren Manna pudarai — gura dana birni. Gura Ani bamal mandenda — mayi tjiringan — dana gari birninda. Bama mundal gura bama nangugo galmba mundal yimidir koko nangu yiwaren gura warragurai gura namo nangu dubi.

Danangan Apostles 12 Jesus dirlen dawangadi: Yura Galmba Ani Dubinu? Simon Peter yerba gurai: Lord wanungal ngandan dirlen dadanu? Koko nanumungan bama budo ngamburgo ninggal, gura ngandan pinalgo nundu Christ, Yumur Godga.

37. Ngando Ngarbal Jesus Wamega.

Jesus Tyre gura Sidon wami, nulugo kana ningganu. Yendu ngando nangu nawaigo woguren gura yerba nangu koko balkai: ngado dauunmala, Lord, nundu yumur Davidga, ngudor ngado kakadirbudo, nangu Satan-ngunda dirm-balbalbudo.

Jesus dudurgo, ngambaingo dadarai. Bama nangugo dirlen koko nangu balkai: degala nangu, nulu ngandanun kokodir wogurbudo. Jesus yerba-ani murga bama Israelga degaiga. Ngando dirlen Jesusgal yuba kadai gura yerba madi — Lord koko ngado nawabudo. Jesus yerba: Mayi pidagurbe bamal dirlen galmba murinda

gura godawe dambanda? Ngando yerba: gari, gura mayi damo tablengan pulleli, nayun godawe wandu dirlen murinda.

Nangungal Jesus yerba: Ngando, nundu ani pinalengo nama namo ngudor nanu galmba nilangango bodan madinu. Ngalgone nulu kana bodan manadi galmba.

38. Jesus Bama Milkamul Gura Koko-mul Bodan Gural.

Tyre gura Sydon Jesus dubi, gurabudo Galileewe, purai Genezareth yubaigo wami. Nawaigo dana bama milkamul gura kokomul nobungo nangungal mandega, nulu karbanu gura bodan guranu. Jesus nangu yerlingargo dawi, mangalnda milka gura ngandar karbai, wanggar tjiri nadetchi, wauugulbai gura kakadirbe yerba gurai “Ephphatha” — warlingaia. Ngangoigo milka warlingadi galmba gura ngandar balkabalkaigo manadi, koko nulu kana yirgalgai.

Jesus wudyego danangan nandaimane, melbi gari merinu. Gura nulu murgara nandaimane, melbi namodir wali mandendibudo gura yerba gurai: Nulu pinalbudon, bama milkamulewe nulu milka bodan gural, bama kokomul — nulu kokodir gural.

39. Jesus Ngandanun Pinal Gural Wanunbe Ngandan Dauuntchir Ningganu.

Yendu bama kabanmalen Jesus wami kokon nangu badanu. Nulu dirlen nangu dawangadi: Master, bobowe ngayu wondara kana ningganu garko ngayu tjiriwe kadanu? Jesus yerba: kabanbe nanu nayun kana meril bera, nundu wondara namalma? Bama kabanmalen dirlen bandi: Nundu Lord God nanume kana milkadirdudon gura dauuntchirbudongo ninggala — gura bama yendume nundu dauuntchir yimidir nanugo — Jesus yerba: yimidir budo manaia, garko nundu tjiriwe kade bera. Bama kabanmalen dirlen yerba yiwaren: bama yendume ngayu dauuntchir madinu nayun “bama yendu” dirlen wandu?

Jesus nangu dirlen yimidir koko merlin: Bama yendu Jerusalemngan bada dadai Jericho waminu. Dudanego bama kuludir nangu dumowamedi. Dana nangu

kadagai warkanobungo ngalbi nangu kundai, gura nangu margango, yubaigo birni dudanego dubi. Garko priest dudan yimiyimidirbe kadarai. Nulu bama dudanbe nadi bera, gura nangu dubi — goalngar yirngadi. Garko bama Leviga galmba dudan yimidirbe kadai. Nulu galmba bama nadi gura dubi-nangungu yirngadi. Gorer bama yendu — Samariangan — kadai. Nulu kakadir bama nadega, nulu nangungu wauubatchega. Nulu nangu wami, bandalngai nangu purai kakan balkaiga gura kadaiga, garko nulu nangu Ass nangume midaren gura nangu bayenga mandega. Nawaigo nulu nangu bantchega kana, garko nulu dadanungo nulu bayankutchinbe money wudi gura nangu detchuren, nulu bama kakadir bantchinu gura nulu nangu namo melbi money gurabudo wudinu baru ngundu kadaigamu.

Jesus koko yimidir merlin, garko nulu bama kabanmalenbe yerba gurai: Na, bama, dana kundomun bama wordi dudanego nadi gura wandu koko Godgame milkadir madi. Kabanmalen yerba gurai: bama nangu wami, mandega gura bantchega, nulubudo koko Godgame milkadir madi. Jesus yerba: yo, nulubudo, gura nundu dade yimidir manaia.

40. Bamal Milka Ngalbur Koko Jesungu! God Bama Namodir Dubil Dirlen.

Jesus bayan Phariseewe dadai mayingu Warkaigo Pharisees gura bama kabanmalen galmba mayingu dakadi. Bama nobun, nulu koko Jesuwe kana nadega, nulu yerba gurai: Tjiri Godgame garkobada mayiwe ninggal — nayun bodan!

Danangan Jesus dirlen yimidir koko merlin. Yendu bama nulu mayi warka gura bodan dirnbu gurai gura bama warkaigo dawi nangungal pudanu. Mayi yidarenga — nulu dirlen bama nangugo degai dana bama warkaigo dauaigo dawega waminu, gura danangan yerba guranu: Kade yura nila-mayi kana yidartchiren-ga. Gura dana ngamuguraigo nandadi. Yendu yerba madi: ngayu bobo nila mandega, ngayu gurna dadanu

nadinu kana-ngayu wondara kadanu? Nundu ani merilabudo. Yendu yerba: ngayu waluyokudir nila mane, ngayu gurna nadinu. Ngayu waluyokudirngu murga ninggal — ngayu kadandabudo. Ani merila nundu. Yendu yerba: Ngayu diral mane, Ngayu ninggal!

Nulu bama dirlen worlmbadi gura master nangume koko danangan merelinn. Master nangu dirlen kuli kadai gura nangu yerba gurai: nundu dudanngai townbego wamila gura bama dinggadir, kakadir, gurndongai gura burrangai dawila, ngadongal mayi pudanu. Nulu bama dirlen dadai bama yimidir nulu dawega bayanbe. Garko nulu master nangu wami gura nangu yerba gurai: Ngayu bama burntchiren bera, yimidir nundu detchuren gura bayan gari gaitcharen. Nulu master nangu yerba: nundu waggur dirlen bama yiwara gura danangan bayan ngatome burntchira — bayan ngado gai-in kadanu. Dagalbai danangan dawega, dana mayi ngado dirlen gari pudanu.

41. Jesus Bama Warragural Galmba Dauuntchir Madi.

Pharisee yendu galmba Jesus bayan nangume mayingu dawi. Jesus galmba nangungal dadai gura dana mayiwe dakadi. Mayiwe dana ninggai. Ngando yendu warra milkamul bayanbe galmba kadai gura Jesusgal yuba wunggadir bunggo dakadi gura tamal Jesuwe milbalnda balkaiga gura moari nangumun dai-ingal gurai gura milkol bodantchir durngaiga. Pharisee namodir nadi, dana yerba gurai, nulu propeta ningganda, nulu galmba pinalgo nadinda nayun ngando warrabudonga.

Jesus Phariseenos yerba gurai: Simon, ngayu koko nanu gurne merinu. Bama burla godera ninggai. Goderego master burlanganbe money melbega. Yendu nulu money 50 melbega, gura yendu murga fivego. Burlangan money garibudon wunanego, nulu master burlangan yerba gurai: yubal money ngado melbega — na, kanabudo, ngayu nayun budil, yubalen gari gura detchur

ngado wudinu. Burla nangu namo dauun manadi bera — wandu nangu gura warka dawwn manadinu, Simon? Simon yerba: nangu money warko dubega — nulubudo. Jesus yerba: Yo, nulubudo. Garko nulu ngando nadetchi gura Simongal yerba gurai: Nundu ngando nayun nama? Na, ngayu bayan nanume kadai, nundu ngado gari purai wudega tamal balkanu, gura nayun ngando milbalnda tamal balkai gura moari nangumun dai-ingal gurai. Nundu ani numbol pudalmulgo gura nulu netchin ngado tamal durtchai. Purai ngoal bodantchir nundungado galmba gari wudi moaringu, gura nulu namodirchir tamal ngado damalmal. Namo ngayu nanu yerba gural, nulu warra warka ninggai bera, gura nulu dulmbilmanadi gura God nayun milkandadi nulu dirlen galmba Godbego dauun warka ninggal. Bama yendu yimiyimidir. Ngandogal nulu yerba madi: Nundu warra ninggaiga, God nayun nanu milkandadi. Nundu nangu kana pinalen wamega — undu yinilmul dirlen dadera.

42a. Bama Warragur Jesusgal Kadai, Kokongu.

Publicans gura bama warragur yendu Jesusgal kadai, nangu koko nadinu. Pharisees gura kapanmalen bama yimidir nadi, dana yerba gurai: Nulu bama warragural netchin dadare gura danangal galmba mayi pudaral. Jesus danangan dirlen parables yendu yerba merelin: Bama yendume 100 moaribungaga wunanda gura namongan nobun warimadinda, nulu dirlen gari danangan 99 gulboigo dubinda gura ngangoigo dadanda yendu nobun yiwarnda? Wamega-nulu midarnda, ngakulen mandenda. Bayanbe kadanda, nulu dauungar dawinda gura yerba guranda. Ngadongal karbunmanaia yura, na, moaribungaga ngado warimadega kana — ngayu gurabudo manega. Ngayu yurangan manubudon meril — yimi-yimidir anggali tjiriwe karbunmanaia bama warragu nobun worlmbaiga gura milkadir manadi. Bama nintyninega dana kanangango

bodan ninggai anggali gari yimidir karbunmadinda.

Galmba ngando yendume money ten wunanda gura namongan nobun yiwarn-garadinda, nulu dirlen gari wulunggur bauanda gura bobo warkanobungo burn-danda moneyngu? Nulu waminda, nulu galmba dauungar nangu dawinda gura danangangal yerba guranda: Karbun-mala ngadongal yurangai, money ngado yiwarn-garadi nobungo — nayun ngayu gurabudo mane. Yimidir galmba anggali Godga karbunmanadinu bama warragur nobungo worlmbadiga gura milkadir madega.

42b. Bama Warragurbudon Nulu Jesus Galmba Gari Dambar:

Phariseebe gura bama kabanmalenbe Jesus parable yendu yerba merelin:

Bama yendume yumur godera ning-gai Garga nulu peba nangu wami gura nangungal yerba gurai: Money gurai kadagai ngadago wuna, nundu ngado yerlingargo woa, ngayu dadanu. Peba nangumun nangu galmba wudi gura nulu dadai, bobo yendu galakadego wamega. Nawaigo nulu bama warragurgal money gura kadagai nangu badaimane. Garko matjimulewe bobo namodirbe mayi gari gura warka wunanai gura nulu dinggadirgo ninggaiga. Nulu dinggadirbudongo, mayi pigipigiwe nulu wauudirgo pudanda: gura nangu muri. Garko nulu milkan nadi gura yerba gurai: Bama Peba ngadomebudo mayi warka unana — gura ngayugo yewaigo dinggadirgo birninun-go. Ngayu yandanu gura Peba ngado waminu gura nangungal yerba guranu: Ngayu milkamulmadi Godal gura nanun-gal. Ani warragurbudon nundu gari gura Yumur gurala, ngayu murga walu bama mundal nanugo nanungal ningganu. Nulu yandai gura dadai, Peba nangugo waminun-go.

Galakadimun-go Peba nangumun-go nangu nadega kadarega, nulu nangungu unggu batchi gura tindalgo dudai nangu dumu-wamega ngakulnda matchi gura

numbol pudai. Nulu yerka yerba gurai; Peba ngayu milkamul manadi Godgal gura nanun-gal, gurabudo nundu ani gari “yumur” gurala, ngayu bama warragurbudo. Gura Peba nangu bama nangumegal yerba gurai. Tindalgo yura marar bodan mara gura nangu birbala, ring bodan nango mangalbe yidara gura dambal tamalga woa; mina walu-yokudir yambun galmba mara gura kundala, ngandan pudanu gura karbunmanadinu, na, nayun yumur ngadogo birnega, nila gura ngambur manadi, wrimadega gura nila gurabudo wami. Dana galmba warkangamu karbunmanadi gura gunbo ngorega.

Yaba yerkawee, nulugo namodir gari pirna nadega. Nulu wakurmun kadai, gura nulu nadi bama warkangamu karbunmadega Garga nangu gurabudo kadai — gura Peba nangu galmba nangungu karbunmanadi, nulu Peba nangu balka-iga — gura dangaigo gari bayanbe purn-gadi. Peba nangu dirlen nangu wakur wami gura nangu yerba koko balkai. Nundu galmba wauuwe kade gura karbunmanaya. Ngandan wondara dirlen dangaigo ningganda, na, garga nanu duyu wunanega gura nila ngamburmadi, wari-madega kana gura nila gurabudo miradi.

43. Jesus Yerba Gurai: St. Luke 16:16-31.

Bama yendu money warkadir ninggai. Nulu netchin marar bodanchirbudon-go dadarai gura mayi bodanbudon-go pudarai. Yendu bama galmba ninggai — mararmulgo, moneymulgo dinggadir kakadir gura bandalchir. Nulu barkar bayan bama yendume yuba ninggaiga — nulugo yerba gurai: dana ngoba mayi wornda dambar ngayu kana pudanda. Godagar kadai bera gura bandal nangu dutchalchai. Garko nulu bama kakadir birni gura anggali nangu Abrahamgal tjiriwe mandega. Bama yendu — nulu money warkadir — nulu galmba birni gura bamal nangu kobarbi.

Garko nulu hellbego wurgalgai, nulu mil warlingai gura kadego nulu Abraham nadega gura nangungal nulu galmba bobokutchin nangugo Lazarus nadega.

Nulu dirlen gauwal barngai yerba: Peba Abraham ngato dauunmala gura Lazarus dagala nulu ngakilbirnirnda murga purai yamon ngandar ngadome yidarnu ngayu wauu birnibudo mintjilbe. Abraham gura yerba gurai: Nundu milkan nawabudo, yumur, bobowe nundu ninggaiga, daku nundu wauudir nadega nundu money warkadir galmba kana mandega, gura Lazarus dakumul dinggadir gura kakadir unanai. Nila nundu dirlen daku bodan-ga murgara wauudir manaya gura Lazarusbe kana wumalma. Galmba nundu milkan nawa: Yura gura ngandan nilangan makobadaigo yerlingargo ninggalngalbudo. Ngandan yurangan gari waminda gura yura ngandanun makobadaigo gari waminu. Gurabudo Abrahambe nulu koko balkai: Dirlen nundu Lazarus gari deganda bayan ngatome, nulu melbi garkangai ngatome merinu ngayu yiewaigo wurgalgal — dana worlmbatinu gura milkadir madinu — dana galmba yiewaigo kadaigamu? Abraham dirlen: Danangan koko Mosesga gura Propetawe kana wunana, nayun dana natinu. Gurabudo nulu yerba madi: Gari, Peba Abraham, nayun koko dana gari manubudon gural, gura bama duyungoalgo wanchinda gura danangan koko merinda — nayun dana manubudon guranda bera, gura milkadir madinda. Abraham nangun-gal yerba gurai: dana koko Mosesga gura Propetaga gari milkadir namalma, dirlen dana galmba koko Lazarusbe gari manubudon guranda, nulu yemongango danangan kokodir waminda.

44. Jesus Bama Ten Bodan Gural, Gura Murga Nobun Nangu Thanks Gurai. St. Luke 17:11-19.

Jesus gura Jerusalemga dadai. Samaria gura Galilee bobo wameya — nayun dudan nulu garbar woguren. Bobo bayan chir yendu nulu yuba wami, na bama morbuntchir ten dudan yubaigo nangun-gal miradi gura kadimungan gauwal yerba barngai: Jesus, Master, ngandanun dauunmale, gura ngandanun bodan gurala. Jesus danangan nadega nulu yerba gurai: Yura dadera, priest

wamila. Dana galmba dadai gura dudanego warkangamu danangan ngarra bodan manadi. Nobun bama nulu nadega nulu bama bodan madega, nulu dirlen worlmbadi gura koko warkadir God bodan gurai, Jesus wami nangun-gal bunggo dakadi gura nangu thanks gurai kakadir nangu bodan guraiga. Nayun bama nulu Samariangan. Jesus yerba gurai: Ngayu bama ten kana bodan gurai — dana yendu nine wonda dirlen? Yendu God gari thanks gural? Murgar nayun nobungo, gura nulu ngarbal? Gura bama Samariaga nulu yerba gurai: Yandala gura dade, nundu pinalen ani nadega, namo nundu bodan madi.

45. St. Luke 18:9-14.

Jesus bama mundalbe koko merelin, danago dudurengo yerba gurai: ngandan-go bodan — bama yendu mundal warra bera.

Jesus danangan parable yendu yerba merelin: Bama godera templebe dadai, Godga koko balkanu. Yendu nulu Pharisee gura yendu publican. Pharisee nulu dabalen-go yueliga gura yerba yirgai: God, ngayu nanu thanks gural ngayu gari bama warra yimidir mundal, ngayu gari mangal goara, ngayu gari ngando bama yendume milka, gura wauu ninggal, ngayu galmba gari milkumul yimidir nayun publican. Koko nanume nundu bama detchuren priestga gura templega daku wudinu — ngayu gura warkaigo umalma, nundu detchuren day yendu mayimul ningganu nobun nundu murga detchuren gura ngayu day godera mayimul ninggal.

Nulu Pharisee dabalen yimidir koko yirgai — ngalgone publican murga bargaren yueli gura kadimun-go mil muyantchir Godgal yerba koko balkai: God, nundu ngado — bama warra-gurbe dauun-mala.

Ngayu yurangan manubudon meril, nangu publican God kana dauunmadega bere, gura Phariseewe gari. Bama yerba yirgal: ngayu bodan — nangubudo Godngun warra gural, gura bama warra ninggaiga, namo dulnbilmanaya gura Godgal marla yirgal — nangubudo God dauunmanaya.

46. Milka Tjiringu Bama Ningganu. St. Luke 10:38-42; John 11:1-2.

Garko Jesus bobo bayantchir yendu wami, Bethany nangu kadil — bobo yubaigo Jerusalemba. Bayan yendume nawaigo Jesus netchin barbi, bayankutchin nangu dauungar. Puri danangan, Lazarus, Martha gura Maria. Jesus bayan namodir miradiga, Maria netchin ngangoigo Jesus-gal yuba dakadi, koko nangu nadinu. Martha nulu bungalbungal mayi bualai, gura daku bayanbe balkabalkaigo gurai. Garko nulu nadi dirn-gur nangu murga ninggaiga koko Jesuwe nadinu — nulu dirlen Jesusgal yerba gurai: Lord, nundu dirlen gari namalma ngado work warka budo wuna, nundu dirn-gur degala, ngali gulboigo kana daku badaimandenun-go. Gura Jesus murga yerba: Martha, Martha, nundu bungalbungal mayingu gura bayanga bera, gura nayun gari kana, bama kana milka tjiringu ningganu, gura koko ngadogo bamawe dudan tjiringu merilbudo. Maria nayun pinal, namobudo nulu ngadon-gal dakadi, koko ngado nadinu. Nangu namodir wandu dirlen murinu.

47. St. John 7

Jesus templebe dadai gura bamawe koko merelin. Bama Israel koko nangumu wauun-runmadi gura yerba gurai: Nulu wondera koko pinalen-go meril, nulu garikapan-master Jerusalemba koko mane? Jesus danangangal yerba gurai: Koko ngayu yurangan meril — nayun gari koko ngadogo. NULU ani degalgai — koko nangugo ngayu budo meril. Bama wauudir Godga milkadir ningganu — nulu galmba pinal-madinu, koko ngayu merilnayun koko Godgabudo. Yura ngani yirgal ani kundanu, DANA yerba gurai: nundu Satanchir; wandu dirlen yirgai nina kundanu? Gorev nulu gura koko merelin, gura nulu koko wudchego yerba bandi: Ngayu gari kadai koko NGADOGO yurangan merinu — nulu ani degalgai — koko nangubudo ngayu yurangan meril, gura yura nangu pinalmul. Garko dana yirgai nangu karbanu gura kadanu.

Nangungu yiniltchir murka dubi, bamal warkaigo nangungu yerba yirgaiga — nayun bama burburbudon — nulu koko galmba pinalgo meril. Messias garko kada, nulu dirlen gura burbur, koko dirlen gura bodan merinda?

Pharisees koko yimidir bamaga nadi, dana kuli kadai gura bama danangan-ga degai Jesus gumbinil kadanu gura mandenu. Nalgone bama Israel Jeruselemba burnchirngaradi dana milkannadinu kanaigo God danangan dogaren Canaan-ga dawu gura mayi gura purai danangan dudanego wudi. Namodir badadiga, bamal netchin purai duni Siloahngan gura nayun Godgal templebego neng-guren. Namodirbe Jesus danangan templebe wamega, gura yerba koko yirgai: Bama ani pinalengo nama gura manubudon gural — nangubudo bama wauubirnega waminu gura nangu koko birna nadinu, yimidir bama wauubirnega puraibudon birna pudaral.

Garko bama Phariseesbe margango masterngai danangan wami. Pharisees danangan dawangadi: yura nangu ngani gari kadai gura ngandanungal mandega? Dana dirlen yerba gurai: “bama yendu koko yimidir nulu gari yirgaiga ga.” Pharisees yerba: Ngoba yura galmba bama nangu. Nobun-go bama nulu danangan-gal dadai kadil nangu Nicodemus (dagalbai nulu wudurbe Jesus wami). Nulu yerba gurai: “Law ngandanun yimidir wuna dirlen — bama duduren-go marla gurala, koko gari nangu kana nawa?” Dana nangun-gal yerba gurai: Nundu galmba Galilee-ngan ngoba. Kaban ngandanun nawabudo undu dirlen nadinu, Galileengun propeta garibudon-go kadanu.

48. Jesus Bama Burra Sabbathbe Mil Bodan Gural.

Jerusalemba Jesus bama bura nadega, nulu burra balkadiga. Bama nangugo Jesus nangungu yerba dawangadi: Master, nulu bama nayun ngani burra ning-gal, wandu kana milkamul madi, nulugo ngoba, pepa gura ngamu ngoba? Jesus yerba: Nulu gari yimidir

balkadi peba gura ngamu milkamul madega, nulugo galmba gari milkamul madega. Nulu murka burra balkadiga bamal God burburbudon-go nadinun-go Jesus namodir yirgai, nulu dirlen numba bobowe dambaren, bobo duna mangalnda mane gura mil bama burrawe yidaren. Garko nulu burragal yerba gurai: nundu dade purai Siloahwe mil puraien balkalgala. Nulu dadai mil balkalgai gura mil bodanchir worlmbadi Jesus gura wami.

Garko bama mundal — dagalbai nangu nadega nulu burra dudan yubaigo ninggai gura bamalgal money wang-guren — nangu nila miltchir nadega, dana nangu dawangadi: mil nanu wondara bodan manadi? Nulu dangan merelin. Garko dana nangu Phariseegal dawi. Jesus nangu Sabbathbe bodan gurai. Namu Pharisee yerba gurai: Nayun bama gari propeta, na, nulu Sabbathbe work manadi. Gura bama mundal yerba madi: nulu bama warra dirlen galmba mil burrawe wondara bodan guranda. Yerba dana koko godera manadi, garko dana nangu dawangadi (burra kana ninggai gura miltchir madi): nundu koko wondara? Nulu yerba “Nulu propetabudo.” Garko dana Pharisee peba gura ngamu nangu dawi gura burlangan dawangadi: nayun ganggal yubalen? Yubal yerba gurai, nulu burra balkadi — wondara dirlen nulu nila miltchir madi? Burla yerba: “ngali pinal nayun ganggal ngalinun, ngali galmba pinal nulu burra balkadiga, gura wondara nulu nila miltchir manadi — nayun ngali pinamul, Yura nangu dawangala, nulu gari ganggal, nulu yurangan kana merinda.” Burla Phariseengu yinilmadega, namu burla koko yimidir yirgaiga. Pharisee kana dauaigo yirgai — bamal Jesus Messiah guranda, danangan kabanbayanngan ngarantindanda. Gura-guraigo Pharisee ngunganggal burlangan dawi gura nangunggal yerba gurai. Nundu manubudon ngandanun-gal koko yirge, ngandan pinal gura, nayun bama nina bodan gurai — nulu bama warragurbudo. Gura nulu dirlen yerba: ngoba nulu warragur, ngayu

namo pinalmul — gura ngayu pinalbudo, kanaigo ngayu burra ninggaiga — gura nila ngayu mil bodanmanadi. Yura pinal, bama burra balkaya nulu galmba burraigo birninu. Nayun bama ani bodan gurai — nulu gari propetabudon ningganda nulu dirlen ani wondara galmba miltchir guranda? Dana yerba: Nundu bama warragurbudo nundu ngandanunbe ngoba koko merinu. Dana nangu ngarandindai.

Jesus melbi yimidir nadega bera. Garko nulu nangu templebe wamega gura nangunggal yerba dawangadi: Nundu yumur Godga pinal, gura manubudon gural? Nulu dirlen yerba: Lord, wonda nulu, nundu ngado merila, ngayu pinalen-go manubudo guranu. Jesus nangu dirlen merelin: Na, nundu gari murka milngunda nadega, nulu nila nanu koko yirgalgal. Bama burra kana ninggai nulu dirlen ngan-go yirgai: Lord, ngayu pinal nundu yumur Godga. Jesus yerba: Namu ngayu bobowe kadai, bama miltchir walu burra madinu, gura burrangai miltchir manaya. Pharisees koko yimidir nadi, dana yerba: Ngandan galmba burra ngoba? Jesus yerba, yura burra ningganda, yurangan gari warra guranda, gura yura yirgalga ngandan, pinalgo, ngandan namalma — namo yurangan warra gural.

49. Jesus walu bama bodan Moaribungaga Bantchenchil.

Nalgonego Jesus yerba gurai: Ngayi walu bama bodan moaribungaga bantchenchil. Bama bodanbudongo moaribungaga malen, nulu mina nangugo garibudongo dubinda. Goda kulidirngu nulu galmba gari dubinda gura dudanda. Bama yendu, nulu murka moneyngu mina bantchenchil, mina nangumulgo — nulu goda kulidir namalma minangu kadare, nulu mina dubil gura dudare. Goda kulidir dirlen minangai dindal gura yerlugar gural. Ngayu gari yimidir, ngayu walu bama bodan moaribungaga malen. Ngayu moaribungaga ngadogo pinal-go namalma gura moaribungaga ngadogo ani dirlen galmba pinalen-go namalma, yimidir

peba ngado ani pinalen-go namalma gura ngayu nangugo dirlen pinalgo nama. Duyungoigo any kundanda, ngayu galmba moaribungaga ngadogo gari dubinda. Ngado moaribungaga mundal yendu galmba wuna, bobo yendumego. Danangan ngayu galmba dawinu gura dana koko nadinu, gura garko warkangamu bobo nobunbego ningganu.

Pharisees gura bama Israel yendu koko yimidir nadega dana mundalnda nangu warra gurai gura yerba madi: Nulu Satanchir, nulu ngambain-go koko yirgalgal. Gura bama yendu dirlen yerba gurai: bama Satanchir koko gari merinda yimidir nulugo meril. Bama Satanchir dirlen galmba burra miltchir guranda?

51-52. St. Matthew 16:21-26

Garko Jesus bama nangume koko balkai, gura danangan pinal gurai nulu nilaigo Jerusalembe dadanu gura nawaigo dana kabanmaster-ngai gura priestngai nangu warra guranu gura nangu duyungoigo kundanu. Peter koko yimidir nadega, nulu Jesus yerlgargo dawi gura nangu yerba koko balkai: nundu namodir koko ngani yirgalgal, nina ngani dirlen kundanu, nundu ngani galmba wudatinu kundanu?

Jesus Petergal dirlen yerba gurai: wala nundu Satan, ani dubila. Nundu murka walu bama, ngambain-go yirgalga, nundu nila pinalmul ani bama nganibudo kundanu, Godngun murka pinal, garkobada yura galmba pinalmadinu. Garko nulu bama nangumegal warkangamuwe yerba koko balkai: Bama ngadogo ningganu nulu gari yirganu ngayu namodir wauumulgo — ngayu namodir wauudir — God detchuren, nayun murka milkadir nawa gura milkadir manaya galmba, wauumulgo galmba milkadir manaya. Yerba bamal tamal ngadogo wogurnu. Bama yirganda “nagyu ngani wudadinu ani Jesungu kundanu” nangu warra guranu. Gura bamal yurangan ngadomungu dirmbalbal gura yirgalgal yurangan kundanu gura yura mulban-go yuelelinda gura kundaigamu galmba ani

gari dubinda yura dirlen makobadaigo ngadon-gal ngamburgo ningganu. Bama wauu warramadi, nangu galmba bobo, money, kadagai warkaigo murgara wunanda. Namodir warkangamu murgara wudinda wauu gura bodan guranu gura tjiriwe dadanu.

53. Bamal Ngandanun Dirmbalbal Gura Ngandanun Kuli Manaya, Ngandan Dirlen Makobadaigo Gari Kuli Kadanu.

Peter Jesus wami gura nangu dawan-gadi: Master, ngado bama yendu kulimadinda, gura kulimadinda, gura kulimadinda — ngayu nangu dauun madinda, gura dauun madinda galmba? Jesus dirlen nangun-gal yerba gurai: pidaigo murga nina dirmbaiga gura nanu kuli madi — nundu gari murga namo dirlen dauun manaya. Makobadaigo nina dirmbalbal gura nanu kuli ninggal, nundu dirlen makobadaigo manu dauuntchir ningganun-go.

Nulu bama nangume dirlen parable yimidir merelin: Na, king yendu ninggai, nulu bama nangugo dawi, nulu nadinu money nganabudo dana kanangan-go nangu melbega gura gari wudega. Garko yendu bama nangungalgo miradi, nulu nangu kanangan-go money warkai-go budon-go melbega gura nangu money garibudon-go wunanego. Dirlen kingngun detchuren, nayun bama, diral nangu gura pidagur nangu bama yendume money wudinu gura money dirlen kingbe mandenu. Nulu bama dirlen koko yimidir kingbe nadega — nulu nangungal bobowe bung-go dakadi gura yerba gurai: Ngan-go gari kulimale, bantchentch-ila, ngayu nayun money warkangamu nanu garko wumalma bera. King bama nangu yimidir wunggadir gura yiniltchir nadega, nulu nangungu wauu batchega, nangu dirlen degai — gura money nangu dagalbai melbega — nulu nayun galmba dubi.

Bama nulu-nulugo garko king dubi gura waggur dadai nulu dirlen bama yendu dumu wami — nayun galmba bama kingbe yimidir nulugo. Gura nayun bama yendu kanaigo dirlen money pida

budon-go nangu melbega gura wudel-mulgo. Bama king nilaigo dauun madi gura money nangu dubi, nulunulugo dirlen bama bobokutchin nangu manu karbai gura yerba gurai: nundu money ngado melbega — ngangoi-go ngado woa. Gura bama nayun dirlen nangun-gal bobowe pulli yimidir nulugo degalbaigo king-gal bobowe pullega gura yerba gurai: ngan-goigo gari kulimale, kantchenchila kana, ngayu nanu garko wumalma bera. Gura nulu milka bantchir — nulu murga detchuren nangu bama prison-bego ngalburnu.

Bama mundalnda yimidir nadega, dana wauubatchi dauun-ga gura kingbe melbi merelin. King dirlen bama dagalbai nangu wami — guraguraigo dawi gura nangungal yerba gurai: Nundu ngado money warkabudongo melbega — garko nundu dakumulgo ngadon-gal miradi — ngayu dirlen nina gari kuliwego prisonbego dambaren, nundu kana wunggadiri ngadon-gal bobowe pullega. Ngayu nina degai gura money galmba nanu dubi. Nundu dirlen dauun nanume yimiyimidi dauun madinda. Nundu bama warragurbudo. King garko detchuren nangu galmba ngalburnun-go gura gari warlŋganun-go — money kana warkanobun-go kingbe wudinu.

Yimidi koko Jesus kana merelin garko nulu bama nangu-megal yerba gurai: Yimiyimidi Pebas ngado yurangan galmba kulimadinda, yura bama yendume kulidi ninggaigamu.

54. Jesus Pitagurbe Dauunbudon-go.

Yendu bama nangugo Jesus wami gura nangu dawangadi: Tjiriwe wanun God garko bodan guranu? Jesus mundal pidagur nadega, nulu dirlen yendu dawi gura bama nangumegal garbar yidaren gura yerba gurai: Nayan pida nawa budo, nulu gari yirgalgal — wandu kana bodan — gari galmba yerba gural — ngayu gurabodo bodan — gari murga walu mundal. Na, yura tjiringu wauudi ninggal, yura dirlen galmba gari koko yimidi yirge

— ani ngoba God bodanbudon-go guranu. Yimidi Pidagur yura koko namodi milkan dubila.

Jesus galmba yerba gurai: Bama pidagurbe dauun manadinda ngadomungu — nulu ngadogo galmba dauungo. Gura bama pidagur ngadogo dirmbalbal gura milkamul gural — nangu ngayu dirlen warra guranu. Dagalbai bama yimidi nambal manuwe kadanda gura nangu purai badalbe dambarnda — nulu kana tjiriwe ngoba kadanda gura ngamburgo ninggai kana gura ngado pida warra gurai, nulu tjiri gari wamil. Milkan nawa: Angali danangan pidagurbe — pebas ngadome gal tjiriwego yueleli gura marlangai meril.

Mundal ngamugar pidagur Jesusgal mandega, nulu danangan mangalnda karbanu gura koko balkanu. Bama nangugo danangan ngandongai nandaimane. Jesus namodi nadega nulu danangan balkaiga gura yerba gurai: Pidagur ngadon-gal gurna kadanu, danangan gari ngandaimara, dana budo bama Pebas ngadome. Ngado koko manubudon na, bama gari koko Godga manubudon gural yimidi pidagur, gura milkadi galmba ningganda yimidi dana — nulu tjiri galmba gari waminda.

55. St. Matthew 19; St. Mark 10; St. Luke 18.

Jesus pidagurbe kana koko yirgai, nulu yandai bobo yendume dadanu yendu yerka (nangu money gura kadagai warkaigo wunanega) nangungal kadai gura yerba gurai: Master bodan, wondara dirlen ngayu bobowe kana ningganu — garko ani tjiriwe dawinu? Jesus nangu dawangadi: Ani nundu ngani Master “BODAN” gural? Bama gari BODAN murga God nulugo BODAN-GO ninggal. Gura nundu garko ngamburgo tjiriwe ningganu, nundu dirlen commandmentbe milkadi manaya. Yerka dirlen nangu dawangadi: commandment ana ngayu dirlen milkadi nadinu? Jesus yerba; nundu bama gari duyungoigo kundala, nundu gari ngando bamawe milka dakaya, nundu gari mangal goara manaya, nundu gari wangamanaya, pebas

gura ngamuga milkadir ninggala. Bama yendume dauuntchirbudon-go ninggala budo.

Yerka nangun-gal dirlen yerba gurai: koko namodirbe ngayu kanangan-go milkadir kana ninggai, gurabudo ana nundu ani detchurnda? Jesus nangu milnda nadega, dauuntchirgo, gura nangungun-gal yerba gurai: Ngayu murga yendu nobun-go nina detchur, nundu nayun galmba milkadir nadinda, nundu tjiriwe kadanda bera. Nundu dade, money gura kadagai warkaigo wuna — nayun bama dakumulewe woa, garko nundu ngundu kada gura ngadon-gal dadare. Yerka koko namodirga dulmbilgo manadi gura dudurgo dadai. Nulu wauumul, money gura kadagai dubinu. Jesus bama nangume yerba koko balkai: bama gari milka manu tjiringu ninggal bobowe, wondara nulu dirlen garko tjiriwe kadanda galmba?

56. Ngandan Koko Godgame Milkadir Ningganu, Gura Gari Yiwarnu: Ngato Dirlen Ngana Wuma?

Garko Peter Jesusgal yerba yirgai: Na, ngandan bobo, kadagai gura dauun-gar nanungu dubi gura nina wogur gura nanun-gal ninggal namo ngandanun garko dirlen ngana wumalma?

Jesus danangan dirlen parable yendu yerba merelin: Na Master yendu dabadabaigo dadai bama dawinu, bobo nangume work manadinu. Nulu mundal bama wami gura dana yirgalgai penny nobunngu dana wauudir workmadinu, nulu danagan dirlen bobo nangume degai. Ngalan pidaigo wanggar-madi nulu gurabudo dadai gura nulu bama yendu nadega, dana yerbaigo ninggaln-gai. Danangan nulu galmba degai bobo nangumego, gura danangangal yerba gurai, yurangan ngayu money kana garko wumalma. Dana galmba dadai gura.

Ngalan wanggarbudon gura ngalan pidaigo goalu madi nulu guraguraigo dadai gura bama wamega yerbaigo yueleliga nulu danangan yimiyimidir degai bobo nangumego bobo bakanu.

Ngalan yubaigo pulegamu nulu gurabudo dadai gura bama yerbaigo ninggaiga nadega. Nulu danangan-gal yerba guraiga; yura ngani yimidir yerbaigo ninggal? Ngani gari work-ga dadara? Dana dirlen yerba gurai: ngandanun dawelmulgo. Nulu Master dirlen danangan galmba degai bobo nangu bakanu gura yerba gurai, yurangan galmba money kana wumalma.

Ngalan pullega, Master dirlen bama nangugo yendu dawu gura nangun-gal yerba gurai: dana bama bobo ngatome workmanadi, nundu danangan nila dawila gura danangan warkangamuwe penny nobun-go woa. Gorerbudon-go kadai dana — danangan kana woa. Dagadagalbai dna kadai — danangan gorero woa. Bama nulu dadai gura danangan dawu yimidir master nangu nangu detchuren. Dana bama ngurkungurku workga dadai, dana kana nangun-gal miradi gura nulu dananganbe ngamuguraigo penny nobun-go wudi. Dagalbai workngu dadai — dana nayun nadega dana duduren-go yerba gurai: ngandanun work warkangu nulu garko money galmba warka wuma bera. Gura dana miradiga, danangan warkangamuwe galmba murga penny nobun-go wudega. Dana dirlen kulimadega gura yerba yirgaiga: Na, yinaren, dana ngurku kadai gura pidabudon-go workmanadi nundu danangan money namonamodir wumalma yimidir ngandanun, gura ngandan dabadabaigongan ngalan mintjilbe workbego ninggaiga. Master dirlen danangangal yerba gurai; yurangan dabadabaigo ngayu dawu, yura ngadon-gal yirgai bera penny nobunmengu yura bobo ngadome bobo bakanu. Ngayu yurangan penny nobungo melbi, penny nobun ngayu yurangan galmba wudi, nayun mara gura dade yura. Dirlen ngayu money yurangan bama yendume wudega? Money ngadogo gura ngayu wudi. Yura murga kuli manaya ani mangal dainbur nadega.

Namodir Jesus kana merelin, garko nulu yerba gurai: Na tjiringu yimiyimidir, bama dagadagalbai dawu, dana gorero

madinu, gura dana gorer koko namalma dana dagalbai madinu.

57. *Jesus Dauun Nangu Lazarus Duyungan Dawil.*

Lazarus nulu kakadir wunanai Bethanywe. Dirn-gurngai nangu, Maria burla Martha dirlen Jesusgal melbi yerba degai: “Dauun nanu kaka warkadir.” Jesus koko yimidir nadega nulu bama nangumegal yerba madi: Nulu gari kakadir madi birninun-go, nulu murga kaka madi, bamal warkangamu natinu, GOD gura YUMUR GODGA burburbudon-go ninggaln-gal Dana gurabudo budur godera barbi nawaigo. Garko Jesus yerba gurai: Lazarus, dauun ngandanun wanggo pulli gura ngayu dadanu nangu wanggongoal ganganu. Bama nangugo yerba madi, nulu wanggo pullega nulu bodan manaya bera. Jesus dirlen dumburgo danangan merelin, Lazarus nulu duyuu, kada yura ngandan nangu waminu. Dana dirlen Bethanywe dadai. Dana Bethanywe miradi, nalgone Lazarus budur four nimawe wunanaiga, bobokutchin Maria gura Marthawe warkaigo galmba burlanganga wunggadir ninggaiga.

Dana Marthawe merelin, na, nayun Jesus kadara. Nulu dirlen dadai Jesus dumu wamega gura yerba gurai: Lord, nundu yewaigo gari ninggai, nanuntchirgo yaba ngado gari birninda. Gura ngayu pinal — nila galmba nundu GODGA gari koko MURGARA balkanda. Jesus dirlen yerba madi: Yaba nanu gurabudo yandanu. Martha dirlen: Ngayu pinal garko bama warkangamu duyuga yandal, nalgon yaba ngado galmba yandanu. Jesus dirlen yerba yirgai: “NGADONCHIR, GURA NGADONGAL BAMA DUYUNGAN YANDAL GURA NGAMBURGO NINGGAL, ANI PINALEN-GO NAMA GURA MANUBUDON GURAL, NULU BIRNINDA NGOBA, GURA NULU NGAMBURGO NINGGANU, GURA NGAMBURGO NINGGAL GURA ANI MANUBUDON GURAL — NULU MAKOBADAIGO GARI BIRNINUN-GO.” Nayun nundu manubudon gural? Nulu Martha yerba gurai: Yo, ngayu pinal nundu Christus Yumur Godga, God

kanangan melbega nundu bobowe kadanu.

Mary galmba dadai, Jesus dumu waminu, gura wamega nulu nangungal bobowe pullega gura yerba gurai; Lord, nundu yewaigo ngani gari ninggai yaba ngado bodan guranda! Nulu wunga-dirgo koko yimidir yirgaiga, dauun-gar nangu galmba batchega. Nulu Jesus danangan wungadir nadega, nulu dulmbilmadi gura yiwaren — Wonda yura nangu yidaren. Dana yerba: Lord, kade, nawa. Nulu Jesus galmba BATCHEGA. Dana dauun-gar Marthawe gura Marywe nangu milbal nadega, dana yerba gurai: na, nulu Lazarusbe dauunbudon-go ninggai.

Dana dodu Lazarusbe marbaganbe yidaren gura bargar nambalnda ngalburren. Jesus danangan detchuren: “nambal warlngala.” Martha yerba: “Lord, dodu kadabalgai, nulu budur four nimawego wunanega. Jesus nangungal dirlen yerba gurai: nundu koko ngado ngan-go milkangandadi, ngayu nilaigo nanu merelin nundu ani pinalen nadinda gura maubudon guranda nundu galmba nadinda God burburbudon-go.” Dana nambal dirlen warlngai. Garko Jesus wanggar tjiry nadelchi gura Godgal yerba koko balgai: “Peba ngado, ngayu nanu thanks gural nundu koko ngado nadega. Ngayu pinal nundu netchin koko ngado namalma, ngayu yimidir murga yirgal dana bama yinaren yuba yueleli dana pinal-madinu NUNDUGO ani degaiga. Garko nulu wudchego dawu: Lazarus, nundu wagur kade.” Gura duyuu kana wunanega, nulu wagur kadai — marartchirgo, yimidir dana dodu kana nimawe yidarenga; budil nangu galmba mararnda baitcharngaradi. Jesus detchuren: darngala nangu, gura degala.

Mundal Jews yimidir nadega, dana dirlen nangu bodan gura manubudon gurai. Mundal melbi yimidir Phariseesbe mandega. Namonamongango Priests gura Parisees yirgaiga nangu duyungoigo kundanu. Namo Jesus bobo yendume — kadil Ephraim — dadai gura nawaigo nulu gura bama nangu ninggai kana.

58. Jesus Jerusalemba Dadare, Nawaigo Nulu Bamangu Birninu.

Priestngai gura Pharisees dana Jesus yiwaren gura bama warkangamu detchuren danangan merinu Jesus wonda ninggaln-gal. Nalgonego Passover yubaigo. Jesus bama nangumegal yerba gurai: Na, ngandan Jerusalemba dadare. Propetangai dagalbai melbi yumur bamaga merelin, nayun nilabudo manubudon madinu. Nangu ngarbalbe wudinu, nangu dinganu, nangu gumbinil kundanu gura nangu duyungoigo galmba kundanu. Nulu nimawe goderego wunanu, garko duyuga wanchinu. Bama nangugo koko nangu yiwarenbudo.

Jesus Jericho yubaigo miradi, na, bama burra dudan yuba ninggaiga bamagal daku wanggornun-go. Nulu numbur nadega, bama warkaig dadaraiga, nulu yiwaren, numbur nayun ngana? Bama mundal nangu merelin Jesus Nazarethngan nayun dadare, nulu dirlen gauai barngai: Jesus yumur Davidga ngado dauunmale, Bama mundal dagalbai dadai, dana nangu ngandaimane gura detchuren nulu dudurgo ningganu, gura dana nangu murgare gandaimane nulu gurabudo barngai: Yumur Davidga, ngado dauunmale. Jesus dirlen yueleliga gura detchuren bama burra nangu mandenu. Nulu yuba kadia, Jesus nangu dawangadi — dirlen ngana ngayu nanu wudinu? Nulu dirlen yerba madi: Lord ani miltchir gurala. Jesus dirlen yerba gurai: “Miltchirmale budo,” ani pinalen-go nadi namo nundu bodan madi. Jesus yimidir yirgaiga nulu burra miltchir madi, Jesus woguren gura God bodan gurai.

59-60. Jesusngun nulu Zacchaeus Bayan Nangume Wami.

Baru Jerusalemba Jesus Jericho kana wami. Bobo namodirbe bama yendu ninggai, nangu kadil Zacchaeus. Nulu bama custom malen gura nangu money wargaigo wunanega. Nulu ngoba melbi Jesungu nadega gura nulu wauudir Jesus galmba nadinu. Jesusgalgo bama wargaigo dadaraiga, nulu murgara

ngurangadai Jesusgal yuba kadanu gura galakadimun nulu nangu murgara nadega, bama warkal nangu ngalburen gura Zacchaeus nulu bama muru. Namo nulu dagalbai dudanego dudai gura dudan yubaigo nulu yokuwe madadi, garko Jesus kadaigamu nulu nangu budil kana wanggarmungo nadinu.

Jesus garko kadaraiga nulu Zacchaeus wanggar yokuwe nadega gura nangungal yerba gurai: Zacchaeus nundu dindalgo dagaia, bayan nanume ngayu nila dagadinu kana. Zacchaeus dindalgo dagadi gura Jesus bayan nangumego dunggaren. Bama mundalnda nayun nadega, dana yirgalgai budo, Jesus bayan bama warragurbe burnggadiga. Gura Zacchaeus Jesusgal yerba koko balgai: Na, Lord, money gura kadagai ngado wunana, nayun warkanobun-go ngayu yerlugar guranu, yendu ngadogo yendu yimiyimidir ngayu bama mundalbe wumalma — bama dana dakumulgo ninggaln-gal. Gura bamawe daku ngayu ngalbega danangan ngayu dirlen wargaigo muyan wudinun-go. Jesus nangungal dirlen yirgai: Nanu gura bayan-kutchin nanume. God nilabudo dauunmadega, na, yumur bamaga bobowe kadaiga bama waragur ngambain-go dadaraiga dawinu gura murinu.

61. Jesus Palm Sundaywe Jerusalemba Dadai.

Garko Jesus gura bama nangugu baru Jerusalemba Bethphage — Mount Olive yubaigo — miradiga, Jeus bama nangugo godera degai gura burlangan yerba koko balgai: Yubal bobo bayantchir nayun namalma — wamilabudo, gura nawaigo yubal ass, yambun dabadabadir kadaiga yubal nadinu, darngala burlangan gura ngadon-gal mande. Bama minakutchin yubalen ngandaimanenda, yubal yerba gurala “Lordngun dawega gura,” nulu dirlen ngan-goigo ass yubalen-gal deganu.

Namodir koko propetawe manubudon madi, nulu dagadagalbai yerba koko yirgai: Zionbe yura merila, na, king

nanugo nanun-gal kadara, dauuntchir-budon-go, moggu assbego moggu yambun nangumego.

Bama nangu koko nadi burla dirlen dadai, gura yimidir Jesus burlangan merelin, yimidir burla mina wamega gura nangun-gal mandega. Dirlen Jesus garnbaren. Bama wargaigo marar dudanego yidaren mundal birra gura bindangai dumbega gura dudanego ngaraiga, nulu darrinun-go. Gura bama wargaigo dagalbai dadai gura gorer kadaraiga dana gunbo kundai yerba: Hosanna yumur Davidga — bodan-budon-go Godngun nangu ngandanun degaiga, Hosanna wanggargo. Mundal Pharisees nangungal yerba gurai, Master, danangan koko yimidir ngandaimara. Gura Jesus danangan dirlen yerba gurai: na, dana bama dudurmadinda, ngangoigo nambalngai dirlen kokodir madinda.

Jesus Jerusalem dirlen yuba wamega, nulu bobo bodan bayantchir gura bama wargadir nadega, nulu wunggabatchi, gura yerba gurai, Jerusalem, Jerusalem, nundu kanangan-go ngani milka kokongu ngalburen? Nundu gargomungu pinalen-go ningganda nundu nilaigo milkabandadinda gura worlmbadinda, gura milkamulewe nanu mil galmba baitcharen, nundu ngambangambain-go dadara. Na, garko bama yurangan kulidir kadanu, dana yurangan Jerusalembe ngalburnu budo, bama gari gura wagur dadanu mayingu, nawanawaigo bama yura dinggadir birninu mundal duyungoigo kundanu gura bayangai dana galmba warraguranu, bobo bayantchir nila bodan wunana, nayun dana bama kulidir balaibalai-budon-go guranu. Gura ngani God yimidir gari muril? Bama yurangan kokodir wamega gura yura kokongu wauumulgo, yura milka ngalburen.

Jerusalembe nulu burnggadiga, bamal yiwaren, nayun wandu dirlen kadare? Gura bama nangungal dadaraiga, dana yerba gurai: Nayun Jesus Propeta Nazarethngan, Jesus gura templebe dadarai kana, garko ngurku bama

nangumetchir nulu gurabudo Bethanywe dadai.

62. *Jesus Yoku Barnaban Detchuren Birninnun-go.*

Bethanywe Jesus nobun-go barbi garko gurabudo Jerusalemga dadai. Dudanego nulu dingga pulli. Nulu dudan yubaigo yoku barnaban nadega, birradirgo. Nulu yoku dirlen wami mayingu. Gura murga birra yokuwe wunanaga, mayi gari. Jesus yokugal yerba gurai: nilangan nundu makoba daigo gari gura mayidir madinu.

Jerusalembe dana miradi Jesus dirlen templebe dadai gura bama kadagaimalen gura moneymalen nawaigo dakadiga — nulu danagan ngarandindai. Danangan tablengai dambaren gura danangan yerba gurai: Yura koko nadelmulgo, Godngun guraiga — bayan ngadogo murga kokongu wunana — gura yura nayun walu marbagan mangal govarawe gurai.

Garko templebe bama burrangai gura gurndongai Jesusgal kadai gura nulu danangan warkangamu bodan gurai. Priests, gura kabannmalen bama dana wauudir nangu duyungu kundanu, gura wondara nangu karbanda — bama warkaigo netchin kokongu nangun-gal yuba ninggaiga. Ngurkungurku Jesus gurabudo Jerusalem dubi.

Dabadabaigo (Tuesday) dana gurabudo Jerusalemga dadai dana guraguraigo yoku barnaban dudan yubaigo nadi, gura nulu warra daingal madega gura birramul yueleliga. Peter dirlen Jesusgal yerba gurai: na, yoku nundu ngurku balgaiga nulu nila buyon, birra-mulgo wunana. Jesus dirlen yerba: Bama God pinalen-go nama gura koko nangu manubudon guranda, garibudon NGOBA guranda — nulu galmba manchal nayun detchurnda wanchinu gura purai badalbe dakatinu, nulu mantchal kana wanchinda gura purai badalbe dakadinda bera. Namo koko ngado nawa: Yura Godgal koko balgalgal — gura garibudon-go NGOBA amnaya — yura dirlen galmba gari koko murgara balkanda.

63. *Jesus Priestgal Gura Masterngaibe Bama Israelbe Yendu Galmba, Koko Balgai. Matthew 21; Mark 12*

Jesus dabadabaigo templebe burn-gadi bamawe koko merinu — Priests gura kabanmasterngai nangu wami gura kokodir dirmbai.

Jesus danangan-gal yerba koko balgai; Yura parable yendu nawa. Bama yendu nulu vineyard bodan yidaren, fence balgalgaigo yidaren gura bayan-ngai yidaren. Garko nulu nayun barnbargo bama mundalbe wudi, dana dirlen melbega — mayi warkamanaya — dana mundal mayi bobokutchinbe wudinu. Nulu master dirlen bobo yendume dadai. Garko mayi ngalmbu madega nulu bama nangugo degai dana mayi nangu mandenu — bama yendu kana dagalbai melbega. Gura dana vineyardbe miradi, danangan ngarandindai margan-go, gura danangan mundal duyungoigo kundai. Guraguraigo masterngun bama yendu degaiga mayingu gura danangan galmba yimiyimidirgo ngarandindai gura kundai. Gorer nulu yumur nangugo degai. Nulu yerba gurai, dana yumur ngadogo gari kundanda. Gura dana nangu nadi kadaraiga, dana yerba gurai, ma kada ngandan nangu galmba duyungoigo kundanu, garko wandu dirlen bobo ngandanun murinda? Dana nangu kundai duyungoigo gura wagur dambaren.

Jesus yimidir parable danangan merelin-ga, garko nulu danangan dawangadi: Master nayun garko kade nulu dirlen wondara madinda? Dana yerba gurai; nulu danangan marlangai dirlen duyungoigo kundanda bera, gura nulu bobo dirlen bama yendume wudinda — dana nangu mayi nangugo gari murinda. Jesus dirlen yerba gurai; Yimiyimidir God yurangan garko tjiri murinu gura bama milkadirgo nulu tjiriwe dawinu. Dana Priestngai gura Phariseengai nayun koko nadi dana gurabudo yirgai nangu duyungoigo kundanu, murga bamangu kana dudurgo ninggai.

**64. *Bama Warkangamu Tjiringu Dawil Bera, Gura Murga Mundalgo Tjiriwe Mi-
raya.***

Parable Mundalngai Jesus Yimidir Merelin:

1. Tjiringu yimiyimidir: King yendume yumur diral mandegamu, nulu bama wargaigo dagalbai dawi dana ngalgone bayan nangume kadanu mayingu, dana galmba melbi — ngandan kade bera. Garko mayi kana yidaren nulu bama nangugo degai danangan dawinu — gura dana ngandadi. King nulu gurabudo bama yendu degai gura detchuren danangan merinu: na, mayi bauai, minangai kundai, warkangamu dirnbu gurai — kada yura. Gura dana bama nangugo murga dingai — ngambain-go dadarai, bobongu, mundal work yendumungu. Mundalgo, dana bama kingbe karbai, gura duyungoigo kundai. King nulu melbi yimidir nadega nulu dirlen kuli kadai, nulu bama nangugo wargaigo mangalga degai gura detchuren marlangai dirlen duyungoi kundanu gura bayan-ngai danangan bauanu.

Garko nulu bama nangumegal guraguraigo koko yerba balgai: Mayi warkanobun-go dirnbu gurai bera, gura bama danangan dagalbai dawega, dana milkmulgo ngandadiga. Nila yura dirlen wagur dudane-go dadera gura yura bama wamelmil — yura danangan warkangamu mayingu dawila. Dana dirlen koko namodir nadega, dana galmba dadai gura bama waggurungan warkangamu dawi gura dana bayan kingbe burng-gadi.

2. Nulu king nadega bama wargaigo bayan nangume burn-gadi nulu dirlen galmba wauuwe dadai, bama warkangamu nadinu gura nulu yendu bama nadega marar warradirgo. Nangu dirlen nulu dawangadega: dauun, nundu wondara burng-gadi marar warradirgo. Nulu bama dudurgo ninggai. King bama nangu detchuren: karbala nangu gura kadala mangal gura damal gura nangu budurbudurbego dambare ga. Nawaigo nulu wung-ga badchelchinun-go.

**65. *Phariseengun Jesus Kokodir Dirm-
baiga Gura Jesus Dirlen Danangan Galmba
Dawangadi.***

Garko Phariseengun dadai gura yirgai wondara Jesus kokodir dirmbanu, koko mundalga dirlen nangu gure warra guranu. Dana dirlen bama danangan-go gura galmba mundal bama Herodesga degai Jesus waminu gura yerba koko balkanu: Master ngandan pinal nundu bama manubudon, nundu koko Godga galmba balgabalgaigo meril, gura nundu bamangu galmba gari yinilmanaya. Namo nundu ngandanun dirlen merila: Ngandan Ceasarga money kana wumalma, nulu kana detchuren? Kana wumalma ngoba, gari ngoba. Jesus pinalgo, dana murga nangu badanu koko yimidir balgaiga. Namo nulu danangan-gal yerba gurai: yura wangawangangai ani yimidir yura ngani dirmbalbal? Money ngado merila kana. Money dana mandega nulu dirlen danangan dawangadi: Nayun ngumbar gura kadil wandu: Dana yerba, nayun Ceasarbe budo. Nulu dirlen danangangal yerba gurai? Daku Ceasarbe dirlen yura galmba Ceasarbe woa, gura Godngun yurangan detchuren nangugo wudinu yura dirlen galmba Godgal woa. Koko yimidir dana nadi, dana wauunrunmadi gura nangu dubi gura dadarai.

Guraguraigo Phariseengun yirgaiga nangu Jesus kokodir dirmbanu. Dirlen Kabanamster yendu nangu yerba badai: Master, commandments war-gaigo wunana, gura commandment bodanbudon-go wondawondaltchir wunana? Jesus yerba gurai: Nundu Godbe dauuntchirgura milkadirbudon-go ninggala, nayun nayun-go commandment dagadagalbai yura nawa — gura yendu yimiyimidir yura galmba milkadir nawa? Bama yendume dauuntchir ninggala yimidir nanugo. Moses gura Propeta manu koko nayun-go yurangan merelin.

Jesus bama mundalga gura bama nangugome yerba koko balgai: Kabanmalen bama gura Pharisee nila koko Mosesga bamawe meril. Namo yura koko danangan nawa gura milkadir ninggala. Gura yura gari ninggala yimidir dana ninggal. Dana murga dabaleng-go milkadirgo manaya bamal danangan bodan guranu.

Duduren-go dana milkamulbudon-go.

Yurangan Pharisee gura kabanmalen bama God warra-guranu, yura wangawangangai. Yurago gari-tjiringu wau-udir ninggal, gura yura bama mundalbe galmba bargar tjiringu ngalburbur.

Yurangan Pharisee gura kabanmalen bama God warra-guranu, yura wangawangangai. Yura bilomayarbe kadagai ngalbelbil, gura kabanbego Godbe koko galbaigo balgalgal.

Yurangan Pharisee gura Kabanmalen bama God warra-guranu, yura wangawangangai. Yura mundal mayi pida templebe mandendi yimidir Mosesngun detchuren bera, gura koko nangu mundalbe yura milkamul manaya.

Yurangan God warra-guranu bera, yura nimangai Propetangaibe balgabalgaigo guralal bera gura pebagar yurangan danangan duyungoigo kundai kana. O, Jerusalem, Jerusalem, nundu propetangai kundaibudo gura bama mundal God nanu kokodir degaiga nundu nambalnda kundai. Walu dirtchir ngamu yambun nangu dawil gura mararnda baitchar, tindaigamu, yimiyimidir ngayu yurangan netchin dawega gura yura pinaleng-go ngandadi. Nilangan-go yura ani gari gura nadinu, murga garkobada guraguraigo kadaigamu yura pinaleng-go ani nadinu gura nadega yerba guranu: Bodanbudon-go nangu Godngun ngandanun degaiga.

66. Jesus Templebe Dadai — Gorer Nulu Gari Gurabudo Wami.

Templebe, wauuwego, yulal yendu wunanaga bamal namodirbe money yidarnu. Jesus yulal namodirbe yuba dakadi. Nulu bama nadetchi money yidaren-ga. Mundal bama money wargadir, dana galmba money dara warka yidaren bera. Gura yendu bilomayar dakumulewe nulu murga money pidabudon-go yidaren. Jesus nayun nadega, nulu bama nangugo dawil gura danangan yerba merelin: na, nayun bilomayar money pida yidaren-ga, nulu gari murga mangal dainbur madega walu bama mundal. Nangu daku wunanaga

nulu nayun barnbargo Godgal wudega — dana mundalnda — danangan wargaigo wunanaiga gura dana murga mundal Godga wudega. God nangu budo bodan guranda.

Bama templega dadarai, danangangal bama yendu ngarbalngai, Greek bama galmba dadai, gura dana Philip wami gura nangun-gal yerba gurai: ga, ngandan wauudir Jesus waminu. Philip dirlen koko danangan Andrewwe merelin, gura burla dadai Jesusbe merelin. Nulu danangan dirlen yerba yirgai: Na, nilabudo God yumur bamago bodan gura dabar guranu. Ngayu yurangan manubudon meril, moku mayi gari bobowe kana yidarnda birninun-go, makobadaigo dirlen nulugo wunanda, gura bobowe birnega kana nulu dorbu yandal gura mayi warkabudon-go manaya. Ani bobongoalgo wanggar midar, dirlen ngayu galmba bama wargaigo ngadon-gal wanggar burlanganun-go.

67. Jesus Dagalbai Merelin Bamal Jerusalen Gargo Warra Guranu. Gura Nulu Gurabudo Ngundu Kadanu. Bama Yerlugar Guranu.

Jesus bama nangume dagalbai merelin-ga, garko ngar balnda temple warra guranu, dirlen dana templengan waggur kadai, dana nangu yerba gurai: nawa, nayun temple burburbudon gura dabar dagega. Jesus danangan dirlen yerba koko balgai: Yura nayun temple bodan gura bodan gural — nayun koko manubudon-go galmba gura ngado koko yimiyimidi galmba manubudon — garko bamal nayun warkangamu warra guranu. Jesus temple yubaigo dirlen dakadi. Bama nangugo nangun-gal dirlen yiwaren: Nundu ngandanun merila, wondawondalbe garko yimidir manaya? Wondara ngandan galmba pinalen-go nadinu nundu nila nilaigo guraguraigo kadaigamu?

Jesus danangan dirlen merelin: Yura garko namalma bamal bayan ngai Godga warra gural — yura dirlen bobo yurangan dubil gura mantchalngai wamila. Tindalgo dudara, gari yirge ngayu kadagai

ngado mundal mandenu kana. Nal-gonego bamal yinilbudon-go ningganu. Yurangan bamal dirlen merinda na, Christus yewaigo, na, Christus nawaigo, yura koko danangan gari manubudon gurala. Mundal bama garko yirganu bera: Ngayu Christus, ngayu propeta gura mundal bama danangan galmba manubudon gural. Dana wangawangan-gai, yura danangan gari mnubudon gurala. Yumur bamaga guraguraigo kadara, nayun bamal warkangamu pinalen-go nadinu, nulu miraya walu wulung-gur derremelli, ngan-goigo nangu nagalmun gura goalmun namalma. Dagalbai bamal nadinu bera: Ngalan, keda, dauar-ngai walu yendu manadinu, purai warkawe darn-gai gura gardar warkabudo dumbadinu. Bamal dirlen yiniltchir yiwarnu — ngandan wondara? Na, tjiri gura bobo galmba narandamal. Namonamo yumur bamaga ngulbanego kadanu, burburbudon-go gura dabarbudon-go. Namodir yura namalma, yura dirlen karbunmanaya — yurangan murega, nulu yurangan nilabudo dawinu. Gospel kana bobo warkangamuwe gura bama ngamuguraigowe merinun-go garko nulu yumur bamaga yimidir miradinu, gura wondawondalbe yimidir manaya — nayun bamal, anggali gura yumur Godga galmba gari pinal nayun God Pebaigo pinal. Namo yura milgo ninggalngala yurangan nmagbain-go wamegamu.

68. Makobadaigo Milka Tjiringu Ninggal — Danago Murga Tjiriwe Kadanu.

Jesus gura yerba koko yirgai: Yumur bamaga garko gura budo kadara, bama nangugo tjiriwe mandenu — nayun walu yimidirbudo: KABIR TEN danangan dawi dana mayingu kadanu — dauun danangan dunodir mandadinu. Dana bantchenchinu duno galakadimun kadanu kana. Kabir 5 dana pinalgo, yendu dana 5 milkangamba. Dana warkangamu lamptchir dadarai, dana pinal nulu duno ngoba murga wudurbe miradigamu. Gura murga dana 5 pinalen-go, yerba gurai — nulu ngor-belbegamu milkol lampbego badaya

ngandan gurna milkol dunggalo yendume dirnbu mandenu, ulung-gur birnegamu gurabudo milkol lampbego yidarnu. Yendu dana 5 kabir milkangamba yimidir gari yirgai gura milkol galmba gari mundal dirnbu mandega. Duno ngor-belbega, dana warkangamu wanggo pulli.

Garko wudurbego bamal danangan galngai gura yerba gurai, yandala yura na duno nangu kadare. Tindalgo dana warkangamu wantchi gura lamp mana. Dana 5 kabir milkol mandega kana, dana nayun lampbego nengoren gura wulung-gur bauai. Danangan yendu — dana milkol-mul kadarai danangan lampngai birnega gura dana dauungar dangangame milkol wangguren gura dana yerba gurai, gari ga, ngandanun warkangamuwe lampngai birnegamu. Yura dadera milkol moneyngu kana mara gura.

Milkolga dana dadaiga, na ngalgone nulu duno miradi gura dana kapid 5 lamp wulunggurtchirgo nangun-gal bayanbe burnggadi Bamal bargar ngalburren. Gorer kabir 5 dana milkangambe galmba bargare miradi gura koko yerba balgai: Lord, Lord, bargar warlngala, ngandan galmba burng-gadinu. Nulu yerka yerba gurai: Ngayu yurangan pinalmul.

69. Jesus Garko Barungundu Kadaigamu Bama Yerlngar Guranu.

Jesus yerba gurai: Garko yumur bamaga gurabudo kadaigamu, burburbudon gura dabarbudon gura anggali warkangamudir — nulu dakadinu gura bama warkangamu nangun-gal burnchirngaradinu. Nulu danangan yerlngar guranu yimidir bama moaribungagamalen moaribungaga gura goats yerlngar gural. Nulu moaribungaga goaln-gur yidar gura goats nagalngur. Nulu danangan goaln-gur yerba koko balkanu: Kadera yura dauun-gar Peba ngadome, burng-gaya tjiriwe, nayun yurangan kanangan dirnbu gurai. Na, ngayu dinggadir minggai, yura ngado mayi wudega; ngayu wauubirnega, yura

ngado burai wudega; Ngarbal ngayu kadarai — yura ani bayan yuranganbe dawega; ngayu margan-go ninggai, yura ngado marar wudega; ngayu kakadir ninggaiga, yura ani wami; ngayu prisonbe ninggaiga, yura ani wamega. Dana bama bodan-gur dirlen yerba yiwarnu: Lord, wonda ngandan nina dinggadir nadega gura mayi nanu wudega, gura wauubirnega ngandan wonda burai nanu wudi, gura ngarbal nina nadega gura bayanbe dawid? Wonda galmba ngandan nina margan-go nadega gura marar wudi? Kakadir gura prisonbe ngandan nina wonda-wodalbe wamega? Gura King yerba gurani: Yura bama ngadome dauun manadi nayun walu ngadogo yura dauun manadi.

Danangan nagaln-gur nulu dirlen yerba koko balganu: Wala yura bama warragurgo, dadera bobo warrawego — nayun God yuranganbe, Satanbe gura anggali nangume kanan-go dirnbu gurai: Ngayu dinggadir ninggai, yura ngado mayi wudelmulgo, wauubirnega — ngado burai wudelmulgo. Ngarbalgo ngayu kadarai, yura ani bayanbe gari dawid; kakadir gura prisonbe ngayu ninggai, yura ani gari wamelmi. Dana dirlen galmba yiwaren: Lord, wonda dirlen ngandan nina dinggadir, wauubirnega, ngarbalgo, margan-go, kakadir gura prisonbe nina nadega gura nanu gari dauunmanadi? Gura king dirlen yerba guranu: Yura bama ngadome gari dauunmanadi — yura ngadogo galmba gari dauunmanadi.

Dana dirlen dadanu makobadaigo wurgalganun-go gura bama bodain-gur tjiri Godgame makobadaigo ngmburgo ningganu.

70. Jesus Gura Bama Nangugo Holy Supper Pudai.

Passion Week, Tuesday, Jesus bama nangumegal yerba gurai: “na, murga godera barbil garko ngandan Passover milkan-nama gura ngalgonego ani bama moneyngu merinu gura bamal ani yokuwe birna bandinu.” Jesus yimidir yirgaiga, ngalgone bama priestngai gura masterngai yendu bama Israelbe bayan

High-Priestbe burnchirngaradi gura yirgai — wondara nangu duduren-go karbanu gura duyungoigo kundanu. Dana yerba gurai, gari Passoverbe nangu karbanu bama mundalnda nangu muregamu. Yimidir dana yirgai, namonamo Judas danangan-gal kadai gura yerba gurai: yura ngado money ngana wumalma ngayu yurangan merinda wonda nangu duduren-go kana karbanda? Dana koko yimidirga karbunmanadi bera, gura ngangoigo nangu 30 silver money melbega. Namongan-go Judas Jesus wali nadechi, wondara nulu dadara, wonda bama-mulewe nangu karbanda.

Thursday (Passion Week), Jesus Peter burlangan John detchuren, yubal dada mina ngandanun bauala yimidir Mosesngun Passoverga detchuren, Burla nangungal yiwaren: Wonda ngali mina dirnbu guranu. Jesus yerba gurai: yubal bobo bayantchir wamil, yubal dirlen bama nadinu nulu dunggalongadir burai mandendi. Nangu wogura nulu bayanbe burnggaya, yubal galmba burnggaya gura bayankutchinbe yerba koko balgala: Masterngun ngalin detchuren nanun-gal yiwarnu wonda bayan nanume ngayu gura bama ngado Passover pudanu? Nulu dirlen yubalen bayan namburtchir merinu. Nawaigo yubal dirlen mayi dirnbu gurala. Burla dadai, bama wami yimidir Jesus dagalbai merelin gura mayi dirnbu gurai. Ngurkungurku dirlen Jesus gura bama mundal nangugo kadai gura mayiwe dakadi. Mayiwego Jesus danangan-gal yerba gurai: Kanangan ngayu budo milkan ninggai ngayu Passover yimidir yurangan-gal pudanu kana, gorer bamal ani kundanu.

Gorer bama nangugu, danago yirgaiga: Garko tjiriwe wanunbudo bodanbudon-go gural, ani ngoba, ngoba yendu? Jesus mayingun yandai, marar yendu nangugo warlngai gura towel mane, purai dunggalowe nengguren gura bama nangumego damal balgaiga, gura towelngun dainggal gurai. Nulu Simon Peter wamega, nulu Peter dirlen yerba gurai: Lord, nundu damal ngado ngani

balganu? Jesus yerba — Nundu nayun nila pinal mul — nganibudo — garko nundu pinalmadinu bera. Peter dirlen yerba nundu garibudon damal ngado balganu. Jesus nangun-gal yerba koko balgai: ngayu damal nanu gari balganda — nundu dirlen gari bama ngado. Peter dirlen ngan-go yirgai: Lord gari murga damal balgala, ngado mangal gura kambogo galmba balkala. Nulu Jesus danangan damal yimidir balgaiga, nulu dirlen gurabudo marar nangugo birbaiga gura danangangal dakadi, gura yerba gurai: Yura pinal, yurangan damal ngayu ngani balgaiga? Na, yura ani Master gura Lord guralal — nayun kana — ngayu Master gura Lord yurangan bera. Gura ngayu Lord gura Master yurangan damal balgaiga — yurago dirlen yimiyimidar manadinu.

Jesus yimidir yirgaiga — nulu dulmbilmadi gura yerba gurai: Nobun-go bama yurangan-gal ninggal, nulu ani bamawe wudinu kundanungo. Dana warkangamu dirlen yiwaren: Lord, dirlen ngayu? Dirlen ngayu? John Jesus galgo yubaigo ninggai dirlen Peter nangu milnda detchuren Jesus dumburgo dawanganu — wandu nangu bama waragurbe wudinu. John galmba Jesus dawangadi, Lord, wandu nina yimidar wudinda dirlen? Jesus dirlen galmba danangan dumburgo merelin: Mayi ngayu nila kana milkole dundaimande gura bamawe wumalma — nulubudo ani wudinu. Garko nulu mayi dundaimane gura Judasbe wudega gura nangungal yerba gurai: nundu yirgai ani bamawe wudinu — ngani galmba ninggal, ngangoigo dada ani merila. Judas mayi pudai, nulu wanchi galmba gura dadai Ngalgo-nego wudur pullega.

Gorer Jesus mayi mana, Godgal thanks gurai, bama nangume wudi gura yerba koko balgai: MARA, PUDALA; NAYUN DODI NGADOGO, BAMAL DUYUNGOIGO KUNDANU, YURA DIRLEN MAKOBADAIGO NGAMBURGO NINGGANU. Yimiyimidar nulu gorer Cup mana, bama nangume wudega gura yerba gurai: MARA, PUDALA, YURA WARKANGAMU,

NAYUN GARNBI NGADOGO, NGAYU NGAMBADIRBUDON-GO WUMALMA — YURANGAN GURA BAMA WARGAIGO WARRANGOAL BALGANU. YURA YIMIDIR GARGO PUDARAL, YURA NAYUN GURA ANI MILKAN NAWALA.

71. Jesus Bama Nangume Dauuntchir Koko Balgai Gura Godgal Danangan-ngu Koko Balgai.

Judas dadaraiga, Lord's supper pudai kana, Jesus bama nangumegal yerba gurai: Pidagur ngado, pidaigo ngayu murga yurangangal ninggal. Yura ani yiwarnu bera, gura ngayu dadara yura namo ani murgara wogurnda. Gura yura namo gari dulmbilmala. Tjiri peba ngadome bobo yurangan dirnbu wunana. Yimidir gari wunanda, ngayu yurangan dirlen merinda — ngayu dadanu bobo yurangan dagalbai dirnbu guranu. Namo ngayu dadanda galmba, ngayu gurabudo ngundu kada bera yurangan ngadon-gal dawinu — ngandan gulboigo ningganu.

Bamal yurangan kulimanaya — yura milkan nawa, dana dagalbai ngado yimiyimidar kulimadega. Dana yurangan garko kabanbayan muril — yurangan galmba duyungoigo kundal. Gura ngayu yurangan gari dubinu dadara — ngayu murga dadara yurangan wauu Godga, maluguralbaga deganu. Nulu kadaigamu garko bama pinalgo nadinu, dana warra ninggaiga. Gura yurangan nulu pinal guranu koko ngado warkanobungo milkan-nadinu. Yimidar ngayu yurangan dagalbai merelin, yura dirlen yinilmulgo ningganu. Bobowe yurangan bamal netchin dirmbalbanu, gura gari yinilmala yura, bobowe galmba ngayu Lord gura Master ninggal.

Koko yimidar bandega kana, nulu dirlen yera wanggar tjiri nadega gura yerba gurai: Peba nila ngayu kana bobowe ninggaiga nila nundu ani burbur gura dabar gurala, dirlen Yumurngunda galmba nina walu dabar guranu. Peba ngado, bama nundu ngado bobowe wudega, nundugo danangan murila gura bantchenchila, dana bobowe walu gulboigo, walu nobun-go ningganu, yimidar ngali walu nobun ninggaln-gal.

Manubudon danangan bodan gurala, koko nanugo manubudo. Gura ngayu gari murga dananganga nanu koko balgal, mundal bama warkangamungu ngayu koko nanu balgal, dana gorer koko ngado nadega gura manubudon gural, nundu warkangamu murila gura bantchenchila. Namongan bama warkangamu pinalen nadinu nundugo ani bobowe degaiga.

72. Jesus Wurgalgai Gura Birnega, Ngandan Dirlen Ngamburgo Ningganu.

Dana kana gunbo kundai, garko Jesus bama nangumetchir mount Olive wamega. Dudanego Jesus danangan-gal yerba gurai: Nila wudurbe yura warkangamu ani dubinu. Propeta yerba dagalbai merelin: ngayu bama moaribungagamalen kundanu gura moaribungaga dirlen yerln-gar madinu. Gura ngayu duyungoal yandai, ngayu yuranganga dagalbai Galileewe dadanu. Peter nangun-gal yerba: Dana ngoba nina dubil, gura ngayu nina garibudon dubinda. Jesus nangun-gal yerba: Na, dingal bauaigame cock gari kana godera yirgalganu — nundu ani kana three times ngalbelbinu gura dubinu. Peter yerba: bama ani duyungu galmba kundanda, ngayu nina gari dubinda. Dana bama mundal galmba yimidar yirgalgai.

Garko dana bobo Gethsemene wami. Nayun Jesus gura bama nangu garden-burnggadi. Judas bobo nayun galmba pinalen-go nadega, Jesus netchin garden namodirbe dadai. Jesus bama nangumegal yerba gurai: Yura yewai-go ninggalabudo ngayu murga nawaigo dadanu Godgal koko balkanu. Garko nulu Peter, James gura John dawi, gurabudo pidaigo dadai. Nulu yerba madega; Ngayu wauubirni budo, wauu dulmbimanadi, birnegamu, yura nawaigo ngadon-gal yuba milgo ninggalngala. Nulugo gurabudo pidaigo dadai bobowe pullega gura yerba koko balgai: O Peba ngado, ani murga duyungu kundanu kana nundu murga bamawe gura dauun manadinda? Yerbaigo dirlen gari wauu pullinda? Gura nundugo yirge, ngayu milkadir manaya bera. Nulu

worlmbadi, bama nangugo wami. Dana wanggo wunai. Nulu Petergal yerba gurai, Simon, nundu wunana? Pidaigo galmba gari miltchirgo ningganda? Milgo ninggalabudo gura Godga koko balgala, Satan-ngun warraguraigamu, ngambain-go ninggaiga. Wauu kana yirgalgal bera, gura dodu kima-mal. Nulu guraguraigo dadai Pebas nangume koko balkai yimidir: O Pebas ngado, murga bamal ngambadirgo ani kundanu kana, nundu bamawe dauun-madinu — kana galmba nundugo yirge, ngayu milkadirmal bera. Nulu gurabudo bama nangu wami gura dana wunanai. Nulu danangan dubi guraguraigo dadai Pebas koko yimiyimidirgo balgai. Garko anggali nangun-gal kadai gura nangu burbur gurai. Gura wudchen-go nulu koko balgaiga, ngala nangu walu garnbi bobowe pullega.

Nulu yandai, bama nangu gura wanggodirgo wami gura danangan yerba gurai: wunabudo yura, gura wauu balgaya. Na, yumur bamaga nila budo bama warragurbe wudinu, kundanu. Yandala, dadanu. Ani merelbaga nulu nayun yuba kadara.

73. Judasngun Danangan Priestgai Milka Bakai. Jesus Gethsemane Karbanu.

Jesus bama nangume koko yimidir balgalgai, namonamo Judas miradi. Nangun-ga galmba soldiers wargaigo kadai, bedadir, kalkadir gura wulunggurtchir. Jesus danangan dumu wami gura danangan dawangadi: yura wanun yiwar? Dana yerba: Jesus, Nazarethngan Jesus yerba — nayun nayunbudo. Dana koko nangu nadega, dana yiniltchir bobowe pulli. Guraguraigo nulu yiwaren: Wanun yura yiwar? Guraguraigo dana galmba yerba gurai: Ngayu Jesus Nazarethngan. Yura anigo yiwar, dirlen bama ngado dubila, dana gurna dadanu.

Judas danangan soldierga dagalbai merelin, yura nawa ani, bama ngayu wamil gura numbol pudal, nayun nublubudo. Nangu karbala gura kadala yura. Nulu dirlen Jesus dumburgo wami gura numbol pudai. Jesus yerba gurai: dauun,

nundu ngani kadai? Nundu yerba-gala yumur bamaga bama warragurga meril? Garko dana dirlen Jesus karbai gura kadaiga mandega.

Bama Jesuwe yimidir nadega, nangu dana dawangadi: Lord, ngandan danangan dirlen kundanu? Peter koko Jesus-ga gari kana bantchenchi, nulu ngan-goigo beda galbaidir bama yendu highpriest-bego milka bandi. Nayun bama kadil Malchus. Jesus Petergal yerba gurai: beda nayun ngan-goigo yidartchira, bama bedangun yendu bama kundal, dirlen nangu galmba bedan kundanu. Bama mal ani kundanubudo, Pebas ngado ani bobowe degaiga — ngayu ngani dirlen muradinu? Dirlen nundu pinalmul, ngayu pebas ngadome koko balganda nulu anggali wargaigo deganda ani murinu. Gura koko propetawe namodir gari manubudon madinda, nulu dirlen milka Malchusbe karbai gura bodan gurai.

Gura dana nangu karbaiga, danangan-gal nulu yerba gurai: Yura bedadir gura kalkadir kadai ani karbanu, walu mangal govora. Netchin ngayu templebe yurangan koko merelin gura ani gari karbai. Kanabudo, gurna ani kadanu galmba, yimidir Satan yurangan boiburen. Dirlen dana nangu kadai gura nanguntchir dadai.

Bama nangugo yimidir nadega, dana ngamuguraigo dudai gura nangu dubi.

74. Peter Ngalbelbi — Nulu Galmba Jesuwe Ninggai.

Dana Jesus karbaiga, dana nangu bayan highpriestbe kana mandega. Peter burla John galmba namo dadai, nadinu, garko wondara yirgalgal. John nangu highpriest pinalgo ninggai nulu namo kana bayanbe galba burnggadi. Peter nulu waggur bamagal yueleli. John nulu kabir yendume koko balgai (kabir bargarbudo bantchega, warlrganu gura ngalburnu) nangu Peter gari darlanu. Dirlen nulu kana detchuren, burla godera burngadinu. Peter gari bayan wauuwe burnggadi, murga yardbego. Nawai mogaimbe dana yoku bauaigo, gura Peter danangangal yoku yuba dakadi.

Kabir burlangan Johnbe bargar warn-gaiga, nulu nangu nadi, nulu yuba kadi dirlen, gura yerba gurai: Nundu galmba bama Jesus Nazarethnganbe. Gura Peter yerba: Ngayu pinalmul, koko ngana nundu yirgalgal. Nulu yandai dirlen gura dadai bargar waminu gura dadanu. Namu cock yirgaiga. Bargaren-go nulu yueleli, kabir yendu nangu nadega gura bama mundalga merelin: Nayun galmba bama Jesus Nazarethnganbe. Gurabudo Peter wanga gurai gura yerba madi, ngayu nangu pinalmul. Bama mundalgal nulu yueleli gura koko yirgalgai, garko yendu bama nangun-gal yerba gurai: nundu manubudon bama nangu — koko nundu yirgal, namo ngayu pinal. Yendu bama Highpriestbe — dauun Malchusbe — galmba yerba gurai, nundu kana bama nangu, ngayu nina Gethsemanewe nadega. Peter dirlen koko warra kulidir bandega yerba — ngayu bama nangu pinalmulgo. Ngalgonego cock guragu-raigo yirgaiga.

Jesus dirlen worlmbadi gura Peter nadetchi Peter dirlen milkan nadi dagalbai Jesus nangu merelin: cock kana gari koko godera yirganu, nundu ani kana kundoigo ngalbelbinu. Nulu dirlen wunggadir waggur dadai.

75. Bama Israel Saviour Danangan-go Dubega Gura Ngarbalbego Wudi Kundanu.

Bayan High Priestbego, dana Jesus kana Annas-gal mandega, nulu dagalbai High Priest ninggai, nila gari. Nulu Jesus bama nangumu gura koko nangumu dawangadi. Jesus nangun-gal yerba gurai: Ngayu netchin koko dabaleng-go bama warkangamuwe merelin. Ani ngani dawangal, bama dana koko nadega, danangan dawangala. Bama High Priestbe Jesusgal yuba yueleg nulu dirlen mangalnda kundai gura yerba gurai, nundu High Priestga koko yerba gari yirge. Gura Jesus yerba: Ngado merila, wonda ngayu koko warra bandega, gura ngayu koko kana yirgalgai nundu ani galmba ngani kundal. Garko Annas Jesus kadaiga Caiphasgal degai nulubudo ngalgonego High Priest ninggaiga, gura

nangun-gal kabanmalen gura master bama Israelbe mundal burnchirngaradi bera. Dana bama wangawanga dawu Jesus warra guranu gura marla guranu dana Priestngai dirlen nangu namo detchurnu duyungu kundanu. Bama godera yandai gura yerba gurai, ngali koko nangu nadi nulu yerba madi: Ngayu temple dumbinu garko godera barbil ngayu gurabudo temple balgalgaigo guranu. Gura burla galmba koko yendu yendu yirgaiga, gari koko nobun-go. Garko High Priest dirlen yandai gura Jesusgal yerba gurai: nundu koko burlangan nadega — nundu yimidir koko yirgaiga? Jesus dudurgo yueleli.

Gurabudo High Priest Jesusgal yerba koko balgai: Na, God koko ngandanun namalma nundu dirlen manubudon ngado yirge, nundu Christus yumur Godga ngoba, gari ngoba? Jesus yerba: nundu kana bandi, ngayu Christus yumur Godgabudon. Na, nilangan-go yura yumur bamaga gari gura nadinu — murga garkobada nulu gurabudo tjiringan, burburbudon, dabarbudan ngulbanbego kadanu.

High Priest dirlen marar nangugo dumbi gura yerba gurai — nulu God kaimbai — ngandan ngani koko gurabudo yirganu? Wondara yura dirlen koko yirgal? Dana yerba: nulu marlabudo, nangu duyungoi kundala. Bama mundal budil nangume numba dambaren, nangu mangalnda kundai, nangu budil mararnda baitcharen gura nangu gurabudo kundai gura yerba gurai, nundu Christus, nundu propeta, nundu pinaleng-go merela, nina nila wanunda kundai? Jesus nulu dudurgo yueleli. Dabadabaigo dana gurabudo burnchirngaradi gura nangu kokodir dirmbai gura nulu guraguraigo danangan merelin — ngayu kanabudo yurangan merelin NGAYU YUMUR GODGA. Namu dana warkangamu dirlen yirgai nangu duyun kundanu — nulu God kaimbai, yerba dana yirgai.

Ngalgonego bama Israelbe gari gura king danangango ninggai, dana warkangamu murga bama emperor Romebego ningaiga. Namu danago

galmba gari gura detchurnda bama duyungoigo kundanu. Namu dana dirlen Jesus Pontius Pilatega dawi — nangubudo Emperor master bobo bama Israelbe yidaren. Jesus nangun-gal mandega nulubudo detchurnu kundanu. Nulu Judas yimidir nadega nulu kima madi Jesungu. Money priestngai nangu kana wudega, nulu Jesus merinu — nulu nayun mandega gura priestngai wamega gura danangan-gal yerba gurai: ye money yura-mara, ngayu warra milkamulbudon-go bama ngambadirgo yurangan wudega. Dana yerba, nundugo kana kadai gura yirgai nangu merinu, nila nundugo dirlen galmba nawa. Nulu Judas dirlen money templebe dambaren gura nulu dadai gumbinilngun nulugo manu kadadi gura yokuwe gayalen birninun-go.

76. Pilate Jesungu Yerba Gurai Bera: "Nulu Ngambadir," Gura Gorer Detchuren Nangu Kundanu Walu Malaigo.

Bama Israel Jesus Pontius Pilatega mandega — dana bayan nangume gari burng-gadi — nulu ngarbalgo — gura Passover yubaigo. Namu Pilate wagur kadai, kokodir gura danangan-gal yiwaren: Yura bama nayun ngani ngadon-gal mandega? Dana yerba: Nulu bama Israel milkamul gural, nulu detchur Caesarbe taxes gari wudinu, gura nulu bamawe meril, ngayu Christus, walu King. Garko Pilate Jesus dawangadi: Nundu King bama Israelbe? Jesus yerba: Ngayu gari king walu king-ngai mundal bobowe ninggaln-gal. Ngayu king ningganda yimidir yendu — bama ngadogo ani galmba bedadirgo murinda — kundaigamu. Pilate gurabudo yi-waren: Gura nundu KING bera? Jesus yerba, Yo, nundu kana bandi, ngayu King budo. Ngayu bobowe balkadi, koko manubudon ngado namalma. Pilate yerba: KOKO MANUBUDON NGANA DIRLEN? Gurabudo nulu waggur dadai gura bama Israelgal yerba gurai:

"NAYUN BAMA NGAMBADIRBUDONGO"
Priestngai gura dirain-gur mundal gurabudo Jesus warragurai yerba: bama

warkangamu nulu milkamul gural, Galileewe kana gura nila nulu galmba yewaigo bama milka bakalgal. Pilate koko nadi nulu Galileengan kadai, nulu dirlen nangu Herodesgal degai, nulu galmba ngalgone Jerusalembe ninggai, gura nulu king Galileewe. Herod karbunmanadi, nulu wauudir nangu nadinu — dagalbai nulu murga melbi nangungu nadega, gura nulu yerba-nila ngayugo galmba miracle nangu nadinu. Nulu dirlen Jesus kokodir dirmbai, gura Jesus koko dirlen gari yirgai. Bama Israel nangu Herodesgal gurabudo warragurai. Herodes gura bama nangungu nangu murga dingaiga, marar dirni nangu birbaiga gura nangu guraguraigo Pilatgal degaiga. Ngalgone Pilate burla Herod gurabudo dauun manadi, dagalbai burla kuliwe ninggaiga.

Pilate gurabudo, priestngai, masterngai mundal bama Israelbe gura bama Israel mundal dawi gura danangan-gal yerba gurai: Na, yura bama nayun ngadon-gal mandega gura yura yerba gurai, nulu bama warkangamu milkamul gural. Ngayu nangun-gal kana koko yirgai, yura nangu ngambadir ngani marla gural — Herod galmba nangu gari marla gurai. Na, ngayu murga detchurnu nangu gumbinil kundanu gura deganu, nayun yura kana gural? Passoverbe Pilate netchin bama prisoner nobunggo darlngai. Ngalgone dirlen bama yendu kadaiga ninggai — bama kundalbagu nulu — kadil nangu Barabbas. Pilate dirlen bama nangu detchuren nayun bama mandenu gura nulu burlangan Jesus gulboigo bama Israelbe merelin gura danangan dawangadi: Wanun ngayu dirlen yurangan dirlen deganu, Barabbas ngoba, Jesus ngoba — bamal Christ guralal? Nulu Pilate pinal dana priestngai Jesus murga gilgiwe warra gurai.

Ngalgonego diral Pilatebe nangu koko yerba degai: nundu nayun bama bodan dubilabudo — nguyaren nangungu ngayu Yinilmadi.

Priestngai gura masterngai mundal, dana bama Israelbe wudchego milka bakai, dana Barabbas warnggurnu. Dana

dirlen warkangamu gauai barngai: ngandan Jesungu wauumul, nundu ngandanun Barabbas dirlen woa. Pilate yerba, dirlen Jesusga yura wondara yirgalgal? Dana dirlen detchuren: Nangu yokuwe birnebandila. Guraguraigo Pilate yirgai: nulu ngambadirgo, ngayu ngani detchurnu nangu duyungu kundanu? Ngayu gurna detchurnu nangu murga gumbinil kundanu, garko nangu degal. Gura dana gauai warka barngai: birnabandila nangu, birnabandila nangu. Pilate dirlen nangu soldiersbe wudi — nangu gumbinil kundanu.

Dana soldierngai dirlen warkangamu burntchirngaradi gura Jesus mana, nangu marar barnbargo warngai, nangu gumbinil kundai, yoku ngarantchir gumoyirngai, walu crown, gura nayun kambogo nangume yidaren, mangal nangume daba yidaren, garko nangu dingalngai, ngudowe bunggo dakadi gura yerba gurai, na, king bama Israelbe. Dana nangu numban matchi, budil nangu mangalnda gura kambogo nangu ngarantchir dirlen dabaan kundai. Garko Pilate nangu gurabudo yimidir wagur dawi gura bama Israelgal yerba gurai: BAMA YURA NAWA! Bama priestngai gura bama warkangamu nangu nadi dana gulboigo gauai barngai: Birnebandila nangu, birnebandila nangu.

Guraguraigo Pilate yerba gurai: Nulu ngambadir gura. Bama Israel dirlen yerba gurai: Nulugo yerba gurai, “ngayu yumur Godga” namo ngandan nina detchur nangu duyungoigo kundanu. Pilate koko nayun nadi nulu GURA yinilmadi gura ngurangadai nangu deganu, gura bama Israel yerba gurai, nundu nangu deganda, nundu gari dauun Caesarbe. Nulu Pilate yimidir koko nadega nulu pinalmadi nulu murgara yirganda Jesus deganu — dana bama Israel kuli warkabudon manadi. Nulu dirlen burai mana, mangal balkai gura yerba gurai: nayun bama ngambadir kundandal namo gari NGAYU marla ninggal, yurago marlangai. Dana yerba: Kanabudo, garnbi nangu ngandanun gura pidagur ngandanunbudo warraguranu. Pilate

dirlen yerba: ngayu king yurangan dirlen birnebandinu? Priestngai dirlen yerba: Ngandanun murga king nobungo, nayun Caesar. Pilate dirlen Barabbas degai gura Jesus soldiersbe wudi nangu yokuwe birnebandinu.

77. Jesus Bamangu Yokuwe Birnega.

Marar dirni soldiers dagalbai Jesuwe birbai — nayun dana gurabudo warlngai gura marar nangugo gurabudo nangu birbai gura nangu dung-garen Jerusalemngan, Golgathaga, nawaigo nangu birnabandinu. Nulugo yoku (cross) mandega. Dudanego dana bama yendu Cyrenengan wami, kadil nangu Simon. Nangu dana detchuren yoku Jesuwe mandenu. Bama warkaigo danangangal dadarai — ngandongai warkaigo galmba, wunggadirdgo Jesungu. Jesus dirlen worlmbadi gura danangan ngandaimana, yerba: Yura Jerusalem-bama gari ngadomungu batchila — yurangu gura pidagur yurangu batchila. Na, garko yura Yinilbe mantchal yinarenbe koko balkanu: ngandanun baitchara gau. Na, ani bama ngambadirgo yimidir kundandal — marlangai dirlen wondara garko ngamburgo ningganda. Jesusgalgo dana galmba bama yendu — warragurbudon-go dawi Golgothawe danangan gulboigo birnabandinu.

Golgothawe miradi dana, soldiers nangu purai kaka wudinda, gura Jesus muradiga. Danangan kundo yokuwe birnabandi gura yokungai bamadirgo bobowe dumburgo daki — nangu Jesus garbaren yidaren. Dabadabaigo (9 o'clock) danangan birnabandi. Jesus dirlen yerba koko peba nangume balkai: Dana ani duyungoigo kundal — nundu namo danagan gari warragurala, dana ngambain-go, pinalmulewe ani murga kundal. Gorer soldierngai mararngai nangu mana gura yerlngar gurai. Coat nangu dana gari dumbi, yerlngarguranu, nayun barnbargo bama nobunbego dubi. Yimidir koko Psalmga 22, 18, manubudon madi: Dana mararngai ngado yerlngargurai, gura coatngu dana lot dambaren. Crossbego wanggar Pilate yerba kaban

yidaren: Jesus Nazarethngan, king bama Israelbe. Koko kundumudir nulu nayun kaban balkai, koko bama Israelbe, koko bama Rombe gura Greek koko. Priestngai dirlen Pilate wami gurai nangungal yerba gurai: nundu gari kaban balkala “Jesus, King bama Israelbe” nundu murga kaban yerba yidara: Nulugo yirgai, ngayu king bama Israelbe. Gura Pilate murga yerba mati: kaban ngayu balkai — nayun kanabudo. Yokungai bamadir dudan yubaigo dagega, dirlen bamal dudanego dadarai dana Jesus nadi gura yerba gurai: Nundu yumur Godga — dirlen nundu dakaia yokungan. Priestngai dana nangu galmba balkaiga, yerba: yendu bama nulu pinalen-go bodan gurai nulugo galmba ngani yokuwe wurgalgal — nulu king bama Israelbe ngoba, nulu gurna dakadinu yokungan, dirlen ngandan galmba nangu bodan gura manubudon guranda — nulu yirgai, ngayu yumur Godga — God nangu dauun ningganda, nulu dirlen nangu yokuwe dubinda? Soldierngai nangu galmba dingalngai. Yendu bama — Jesusgal yubaigo nangu yokuwe birnabandi — nulu galmba nangu balkaiga gura yerba gurai; Nundu Christ ngoba — nundu dirlen yokungan dakaia gura ngalinun galmba detchura dakadinu. Gura yendu bama yokuwe, nulu nangu ngandaimane gura yerba mati: nundu Godga gari yinilmanaya dirlen? Ngalinun dana kana marlangai birnabandega gura nayun bama bodanbudongo, nangu ngambadir kundandal. Nulu Jesus dirlen nadetchi gura yerba made: Lord, nundu tjiriwe miraya nundu ani milkan nawa. Jesus nangungal dirlen melbi: na, nilanilaigo ngalibudo tjiriwe dadanu.

Cross jubaigo bama mundal yueleliga: Mary, ngamu Jesuwe, Salome dirn-gur ngamu nangume, Mary, diral Cleophasbe, Mary Magdalene gura John. Jesus ngamu nangu nadega yubaigo Johngal yuelega nulu ngamugal yerba gurai: Ngando, nayun bama nila walu doe ningganu, gura Johngal nulu yerba: Na, nayun nila walungamu nanu ningganu. Namongan-go nulu John nangu bayan

nangumego dawega.

Ngalan wang-gar madi (noon), dirlen budur bobo baitcharen, murga 3 o'clock gurabudo bama ngalan nadega. Ngalgonego Jesus wudtche-go koko yerba balkai: “God ngado, God ngado, nundu ani ngani dubega.” Gorer Jesus pinalgo, koko propetangaiwe warkangamu manubudon madega, nulu yerba gurai: “Ngayu wau-ubirni.” Soldierngai dirlen Sponge Vinegarbe dundaimane gura dabawe wang-gar nangu wudega. Jesus vinegar pudai, nulu yerba gurai “KANABUDO.” Gurabudo nulu koko yerba balkai: “PEBA, NANUNGALGO NGAYU WAUU NGADO WUMA.” Yimidir nulu yirgai, kambogo nangu badamanadi gura nulu birni.

Ngalgonego templebe marar warka garbar wunanai — nayun yekerdamai, wanggarmun-go gura bobo bada wamega. Bobo galmba ngaran-damadi — nambal dabadaba wambirdamadi, nimangai warlmgadi gura mundal bama duyungoal wanchega. Soldierngai gura captain danangan yimidir nadega dana yinilmadibudo gura captain yerba gurai: “Ngayu pinal nayun bama bodan gura manubudon, nulu yumur Godga bera.” Bama mundalnda yimidir warkanobun-go nadega, dana galmba yinilmadi gura duduren bobo danangame dadai.

78. *Jesus Nimawe Yidaren.*

Jesus birnega dana bama Israel Pilate wami gura nangu koko balkai nulu detchurnu bama birnebandega kana, danangan kuman dumbinu — ngango birninun-go gura danangan yokungan warlmganu, dana gari Sabbathbe dabalun wunanun-go. Pilate yimidir galmba detchuren. Soldiers dirlen bama burlagan yendu kuman dumbi bera, gura dana Jesus wami gura nadi nulu kana birnega, dana nangu kuman gari dumbi. Yendu soldier kalkan nonol Jesuwe bakai — garnbi gura purai ngangoigo pullega. Namodir koko yendu propetawe manubudon manadi (Exod 12:46). “Badibe nangu dana gari dumbinu.”

Gorer Joseph Arimathaeangan — nulu galmba master bama Israelbe yimidir dana mundal Jesus detchuren kundanu — gura nulu danangan murgara ngandaimane — nulu Pilate wami gura nangun-gal dodi Jesuwe wangguren. Nicodemus galmba kadai — nulu duduren-go Jesuwe dauutchir ninggaiga, nulu daku wargaigo mandega dodi Jesuwe damalmanu — gari kadabalkanu. Burla dodi Jesuwe Josephbe garden wunanaiga gura garden yimidir Joseph nima bodan nangugo kana bakaiga. Namodirbe dana nila dodi Jesuwe balk-abalkaigo yidaren. Barkar nimawe dana nambalnda baitcharen gura dadai. Ngandongai dana kana Jesusgal Galileengan Jerusalembe kadai — dana yuba yueleli gura nadi Jesus nimawego yidaren.

Nobun-go barbi, garko priestngai gura Pharisee Pilate wami gora yerba nangu koko balkai: Ngandan milkan nama nayun bama warragur kanaigo yirgai: nimawe ngayu murga budur godera wunanu, gako ngayu gurabudo yandal. Namo nundu detchura soldiers dana nima bantchentinu, bama nangugo dodi nangu ngalbegamu gura bamawe merelin-gamu; nulu duyungan-go yandai — gura bama warkaigo nangu namo manubudon guraigamu. Pilate dirlen danangan soldiers wudi nima bantchinu, gura priestngai nambal nimawe balk-abalkaigo yidaren gura kaban danangan-game nambalbego yidaren.

79. Jesus Nimangan Yandai Gura Mary Magdalene Miradi.

Sabbath badadega, Mary Magdalene, Mary, ngamu Jamesbe, gura Salome mon-eyngu daku yendu bodan mandega dodi Jesuwe damalmanu gura Sunday dingal bauaigamu dana nimangu dadi. Dudanego danago yerba koko yirgai: nambal warka barkar nimawe yidaren, nayun wandu ngandanun midarnu? Na — ngal-gonego bobo nangarngaradi gura angali Godga nambal nimangan warlngai gura nambalbe dakadi.

Nulu walu wulung-gur gura marar nangu kandalbudon-go walu snow. Dana

soldierngai yinilbe ngarandamai gura walu duyumanadi. Ngandongai galmba yinilmadi — dana nambal warlngaiga nadega gura angali nambalbe. Mary Magdalene ngangoigo gurabudo Jerusalembe dudai gura Peter burlangan Johngal yerba gurai: Na, dana Lord nganangan nimangan warlngai gura ngayu pinalmul dana nangu wondalbe yidaren. Angali burlangan ngandongai yendume koko yerba balkai: Yubal gari yinilmanaya, Jesus yokuwe birnega, yura nangubudo yiwar, nulu gari yiwaigo — nulu wanchi, nangu kana nimawe yidaren — yura bobo wornda nawa. Nulu dagalbai Galileewe dadanu, yimidir nulu yurangan melbega, yura gorer dadanu gura nawaigo nangu nadinu. Tindalgo burla ngandongai nima dubi, yiniltchir bera, gura karbunmanadi galmba.

Burla dadaraiga melbi angaliga bama nangume mandenu, namoname bama soldiers mundal galmba dudai gura melbi danagan priestngaibe mandega. Danago dirlen ngangoigo burnchingaradi gura yirgalgai wondara melbi Jesungu darlarnu. Dana dirlen soldierngai gurabudo dawi danangan money warka wudega gura danangan detchuren koko yerba dana merinu: wudurbe ngandan wunaiga — namo bama nangugo kadai gura dodi nangu ngalbi. Pilatengun kuli kadaigamu ngandan nangu koko balkal bera nulu yurangan kana dauunmanadinu. Soldierngai priestgal money mane gura dadai melbi merelin yimidir danangan detchuren.

Mary Magdalene guraguraigo nima wami. Nulu barkara wakur wung-gadir yueleli. Nulu pidaigo mukupulli nima wauu nadinu, nulu wauuwe angali godera marar kandalchir nadega. Kambogo Jesuwe dagalbai wunai, nayun nobun ninggai gura yendu damalbego. Angali Marygal yerba gurai: Ngando, nundu ngani batchil? Nulu dirlen yerba: dana dodi Master ngadome ngalbega gura ngayu pinalmul, wondabudo dana yidaren. Yimidir yirgaiga nulu worlmbadi gura nulu Jesus yubaigo yueleli, gura Maryngun nangu gari pinalen nadega.

Jesus yiwaren: Ngando nundu ngani badchil? Wanun yiwar? Nulu bama gardenmalen warra nangun-gal koko balkai, namo nulu dirlen yerba gurai: Nundu dodu nangungoba burn-gaimane, ngado merila wonda nundu yidaren nayugo gura-budo mandenu. Jesus dirlen kadil nangu bandi "MARY" — namo nulu ngan-goigo pinalen nadega gura yerba gurai "MASTER." Mary nangu waminda gura mangal karbanda gura nulu ngandaimane, yerba: Ani gari karbala, nundu dade bama ngadome merila, ngayu wanggar dadanu Peba ngadome gura Peba yuranganbe, God ngadomegal gura God yurangan-galbe Mary dirlen dadai bama nangu wami gura danangan merelin — ngayu Lord nganangan nedega. Melbi Jesus danangan degai, nulu nayun galmba danangan merelin.

Yendu ngandongai burla nimangan gurabudo Jerusalembe dadai — Jesus burlanganga galmba miradi gura pinalgurairai nulu gura ngamburmadi.

80. Bama Godera Emmausbe Dadai Gura Jesus Burlanganga Miradi.

Bama Jesuwe godera Easter Sunday Emmausbe dadai. Dudanego burla Jesungu koko yirgalgai. Namonamo Jesus burlangan yuba kadai gura burlangan-gal dadarai. Burla nangu gari pinalen nadega. Jesus burlangan dawangadi, yubal koko ngana yirgalga, gura ngani yimidir dulmbilgo dadare? Yendu — nangu kadil Cleopas — dirlen yerba gurai: Nundu wondalngan dirlen? Jerusalembe nudu ngarbal ngoba. Nundu Jerusalemngan kadanda nundu galmba pinalen ninganda — bama melbi ana nila netchin bandendil. Jesus yiwaren: Melbi ana ngayu dirlen nadinda? Burla yerba: Nundu nadelmulgo dirlen — dana priestngai gura masterngai bama Israelbe Jesus Nazarethngan — propeta warkabudon — dana nangu warra gurai gura yokuwe birnabandi? Gura ngandan-go kana yerba gurai — nulubudo Messias God kanangango bama Israelbe melbega. Nila dabaigo galmba nyandongai melbi yendu merelin. Dana dingalbauaigame nimawe

dadai — gura nima wornda wamega. Dana galmba merelin angali nimawe danangan merelin Jesus duyugawantchi. Mundal deraingur — dauun-gar ngalinun — dirlen galmba nima wami. Dana nadi koko ngandongai manubudon bera, gura Jesus, nangugo, dana nadelmulgo.

Jesus burlangan dirlen koko propetawe bandi, dana warkangamu dagalbai merelin Messias kadaigamu nulu yerba budo wurgalnganu Satanbe bama warkangamu murga yimidirgo murinda kana. Koko nangu yimidir nadega, burla manubudon gurai gura karbunmadi.

Koko yimidirtchir dana Emmausbe miradi gura Jesus worlmbadi burlangan dubinu, gura burla nangu koko balkai: Ninggala ngalinun-ga, ngalan dadai, ngurku pulli. Jesus dirlen burlangan-ga bayanbe burnggadi. Mayiwe dana dakadi — Jesus dirlen mayi mane, Godga koko balkai gura burlangan wudi. Namo namo mil burlangan dirlen warlmgadi, nangu pinalen-go nadi, gura nulu burlangan-ga warimanadi. Burla karbunmanadibudo, mayingoal ngan-go yandai gurabudo Jerusalembe dadai Bama Jesuwe Jerusalembe burla wami dana burlangan ngango merelin: Jesus manubudon duyugawantchi gura Simonbe miradi. Garko burla danangan dirlen galmba melbi merelin — Jesus burlangan-ga dadarai gura koko merelin gura murga mayiwego nangu pinalen-go nadega.

81. Jesus Bama Nangugo Warkangamu Wamega, Dana Pinalen-go Natinu Nulu Manubudon-go Nimangan Yandi.

Bama burla Emmausngan bama danangan mundal melbi merelin — Jesus burlangan wamega — na, Jesus danangan-gal kadai gura garbaren yueli. Barkarngai ngalburngaradiga, Jesus danangan-gal kadai gura yerba gurai: GOD YURANGAN DAUUN — KANABUDO. Dana kana yinilmadi gura dana-go duduren yerba gurai, nayun murga wauu nangu. Gura Jesus yerba madi, ngani yura yinilmanaya? Nulu danangan murur mangalbe gura damalbe

merelin — nangu ngaranda kana yokuwe birnebandlendi. Nulu galmba danangan-gal mayi pudai. Namo dana pinal madi Jesus nulugo kadai, gura dana karbunmadega. Jesus danangan galmba gari balkai danu nangu gura koko nangu kana yiwaren. Guraguraigo nulu yerba gurai: God yurangan dauun, kanabudo. Yimidir Peba ngadogo ani kana bobowe degai, yimiyimidar ngayu yurangan galmba degal. Danangan wauun budaren gura yerba gurai: Wauu Godga mare — yura bama warragur bodan gural, nayun God galmba bodan gural — yurago bama warragur dubil, nayun God galmba warraigo dubinu.

Nalgonego Thomas danangangal gari ninggai. Dana dirlen nangu merelin: Lord ngandanun nganandan wami. Nulu dirlen yirgai: ngayu murur mangal nangumego nadinu gura mangalnda murur nonol nangume kana karbanu — garko ngayu yurangan koko manubudon guranu. Eight days dana kana ninggaiga garko dana guraguraiga gulboigo bayan yendume burnchirngaradi gura Thomas galmba. Bargarngai yimiyimidar ngalburngaradi gura Jesus miradi gura danangan-gal garbar yuelega gura yerbamadi: God yurangan dauun, kanabudo. Garko nulu Thomas dawi gura nangu detchuren, murur mangal ngadome nundu karbala ngado nonol kalkan bakaiga, nayun galmba mangalnda karbala ngadomungu nundu gari gura “ngoba” manaya — ani pinalen-go manubudon gurala. Thomas dirlen yerba: Lord ngado, God ngado. Nangun-gal Jesus dirlen yerba gurai: Thomas, nundu ani MILNDA nadega, nundu ani manubudon gural gura bama ani milnda GARI namalma gura manubudon gural — danabudo bodanbudon-go.

82. *Gennesarethbe Jesus Bama Nangumegal Miradi.*

Jesus gurabudo bama nangugo mundal purai Gennesaretbe wamega, Simon Peter gura yendu six danangan nayun wami. Dana wudurbe minangu dadai gura margan-go kadai. Dingal bauaigame dana

bama yualen nadega gura dana nangu gari pinalen-go nadega. Jesus danangan dawangadi: Pidagur ngado, mina wuna, pudanu? Dana yerba: gari. Nulu dirlen detchuren: makar nawaigo dambara, dirlen mina warka mandenu. Makar dambaren dana garko makar murgara burlngaiga, mina warkadir. John dirlen Petergal yerba gurai, nayun Lord ngandanunbudo. Peter koko yimidir nadega, nulu dirlen puraia garnbaren Jesus tindalgo waminu, dana mundal yulaltchir gura minadir gorer kadarai. Wakur dana kadai dana yoku wulungur nadi gura mina kutchu yokuwego, mayi galmba. Jesus danangan detchuren, ma, kade yura, mayi pudala. Nulu mayi mana, danangan wudi, kutchu galmba.

Mayi dana pudai, Jesus Simon Petergal yerba gurai: Simon, yumur Jonasga nundu ngado dauunbudon-go, gari murga walu mundal? Nulu dirlen yirgai: Nundu pinal ngayu nana dauunbudon-go. Jesus nangun-gal yerba gurai: Moari bungaga yambun ngadome mayi woa. Gurabudo nangu dawangadi: Simon, yumur Jonasga, nundu ngado dauunbudon? Peter dirlen yerba madi: Yo, Lord, nundu pinal, ngayu nanu dauunbudon. Jesus dirlen yerba gurai: Moaribungaga ngadome mayi woa. Guraguraigo nulu nangu dawangadi: Simon, yumur Jonasga, nundu ngado dauunbudon? Peter nulu dulmbil manadi, Jesus nangu guraguraigo yimidar dawangadi gura nulu yerba gurai: Lord nundu warkangamu pinal, nundu galmba pinal ngayu nanu dauunbudongo. Jesus yerba gurai: Moari bungaga ngadome mayi woa.

83. *Jesus Detchuren Bobo Warkangamuwe? Bama Ngamuguraigowe Koko Nangugo Merinu.*

Gorer bama nangugo Galileewe ninggai, Jesus danangan dagalbai merelin nulu nawaigo danangan mantchalbe waminu. Nawaigo nulu galmba danangan-gal miradi. Dana nangu nadega, dana nangun-gal bunggo dakadi gura nangu koko balggalgai. Jesus dirlen danangan

yerba koko balgai: “Tjiriwe gura bobowe Peba ngado ani burburbudon-go gurai. Namo ngayu yurangan detchur: Dade yura bobo warkanobungo wamila gura bama ngamuguraigo ngadon-gal dawila. Danangan dogila gura danangan detchura dana koko ngadome milkadir ningganu. Na, makobadaigo ngayu yurangan garibudon dubil.”

84. Jesus Tjiriwe Dadai.

Jesus nimangan yandaiga, garko nulu forty days bobowe ninggai gura bama nangu wali wamega gura danangan koko tjiringu merelin. Gorer nulu danangan Jerusalemngan dawi gura danangan-gal Mount Olivebe madadi. Nawaigo nulu danangan detchuren, dana gari Jerusalem dubinu. Wauu Godngunda danangan-gal nawaigo kana wudinu, yimidir God Peba dagalbai melbega. Nulu yerba gurai: Na, John bama puraien dogelgi bera, gura yurangan nilanilaigo wauu Godga wudinu. Dana nangu dawangadi: Lord, nundu ngalgonego kingdom bama Israelbe gurabudo burbur guranu? Nulu yerba: Nayun yura gari yiwar, yimidir murga Peba ngado pinalgo. Wauu Godga garko yurangan-gal dakadi, yurangan dirlen burbur guranu ani pinalen gura yinilmulgo bamagal, gari murga Jerusalembe, Judaeawe gura Samariawe ngado koko merinu — yura bobo warkangamu kokodir waminu.

Yimidir koko nulu danangan balgaiga — na, nulu yera wanggar tjiriwe dadai gura ngulbanbe nulu danangan-gal warimanadi. Mil yera wanggar dana yueleli, na bama godera marar kandalchir danangan-gal yuba yueleli gura danangan yerba koko balgai: Yura bama Galileengan yura ngani yewaigo yueleli gura mil yera wanggar manaya, na, Jesus nulu nila tjiriwe dadai — nulu garko gurabudo yimiyimidir bobowe kadanu. Koko yimidir dana nadega, dana karbunmanadi — Jerusalembe dana dadai gura netchin templebe dadai God koko balkanu gura nangu bodan guranu.

85. Jesus Wauu Godga Bama Nangume Wudi.

Garko Pentecost kadai, bama Jesuwe gulboigo Jerusalembe ninggai. Dana bayan wauuwe ninggai, gura na, dana walu dan-gai warka nadega, bayanbego kadaraiga, gura wulunggur pidagur walu ngandarngai kambogo danangan-game dadadi. Yerba Jesus wauu Godga danangan degaiga gura dana ngangoigo yandai gura melbi Jesungu merelin. Dana gari murga koko danangantchir yirgalgai, wauu Godngunda danangan pinal gurai dana galmba pinalengo koko bama ngarbalbe pinalen-go yirgalgai.

Pentecost Jerusalembe netchin bama wargaigo burnchirngaradi dana mundal galakadingun, bobo yendumun kadarai, nagalmun, goalmun, dibalmun gura gunggalmun. Dana melbi nadega, bama Jesuwe dabalengo koko Godga bandendil, dana ngangoigo burnchirngaradi koko nadinu. Dana yuba kadai, dana wauunrunmadi. Koko dana nadi — nayun gari murga koko bama Israelbe. Bama mundal dana galakadimun kadarai, dana galmba koko danangan-go nadi Apostlengun melbi Godga merelin. Dana yinil madi gura yerba gurai; wondara, yurangai? Bama mundalnda danangan Apostlengai warra gurai gura yerba madi: dana mil waril ngoba purai kakangoal.

Peter dirlen yandai gura koko wudchego balkai yerba: Bama Judaeaga, yinaren bama kokodir namalma, dana gari mil waril purai kakangan. Dabadabaigo bamal purai kaka wandu pudaral? Gari gau. Murga koko propetaga nila manubudon manadi. Yura milkan nama propeta Joel kanaigobada yerba gurai: “Garkobada ngayu wauu ngadogo bama warkangamuwe wudinu.” Yura bama Israel koko ngado nawabudo: Jesus Nazarethngan, nangu Godngun degaiga, yura miracles nangu nadega bera gura yura pinal bama warragur God gari yimidir burbur guranda. Yura nangu yokuwe birnabandi gura duyungoigo kundai. God nangu duyungan gurabudo ngambur gurai gura nulu ngandanun-gal ngamburgo miradi. Nila Godngun nangu gurabudo tjiriwe dawi nangungalgo ningganu gura nulu dirlen ngandanun wauu

nangugo degai yimidir yura nila milnda gura milkan namalma. Bama Israel warkangamu nadinu nayun Jesus yura yokuwe birnabandi, nulunulugo Lord gura Christ ngandanun.

Koko yimidir dana nadega, dana yinilmadi gura Apostlega yerba gurai: Yura bama, yura bobokutchin ngandanun — ngandan wondara manadinu. Peter danangan-gal dirlen yerba koko balkai: Yura dulmbilmanaya milkamulmadega gura wudaya yurangan dogelginu Jesus Christusbe. Yura milkamul madega kana nulu namo milkangandaya gura nulu yurangan galmba wauu Godga wudinu yimidir ngandanun. Bama mundalnda koko yimidir manubudon gurai gura dana bama three thousand wudati danangan doginu. Dana bama Jesuwe Jerusalembe gulboigo dauuntchir walu yaba gargaigongai ninggai — milka kokongu, gura netchin Godga koko balgai gura nangu bodan gurai.

86. Peter Bama Kapan-masterngaiibe Dumburgo Merelin Bama Murga Jesungu Tjiriwe Kadanda.

Peter burla John dabadabaigo templebe dadai kokongu. Bargare burla bama yendu nadi nulu kanangango nawaigo netchin ninggai gura bamagal money wangguren — nulu gorndobudo, kuman kimaigo. Nulu yimidirbudo balkadi. Peter burla John nangun-gal yuba kadai, nulu burlanganga galmba mangal miradi moneyngu. Peter nangungal yerba gurai: Silver gura Gold ngalinun gari wuna — gura ngado wuna, nayun ngayu nanu wumalma: Jesus Christus Nazarethngun nina bodan gural, yandala gura dadara. Peter mangal nangu karbai gura yuelimane. Ngan-goigo damal gura kuman nangu burbur manadi, nulu dumburgo yueleli gura burlangan-ga templebe burngadi gura God bodan gurai.

Bama mundal nayun nadega, dana burlangan-ga burnchirngaradi, gura burlangan wudchego nadetchi. Gura Peter danangan-gal yerba gurai: Yura bama Israel ngani yimidirga yura wauunrunmaya gura ngalinun namalma?

Dirlen ngaligo nayun bama burbur gura bodan gurai? Yura Jesus Christ duyungoi kundaiga, God nangu gurabudo ngambur gurai — nayun Jesus nulubudo bama nayun bodan gurai. Yura nangu kundai, nila yura dulmbilmanaya namo gura nangungal kada, nulu yurangan dirlen dauun manaya. Mundal bama koko Peterga manubudon gura. Dirlen bama Jesuwe ngalgone five thousand manadi.

Priestngai gura templega masterngai dana detchuren Peter burlangan John karbanu gura ngalburnu. Wudurbe burla prisonbe wunai. Dabadabaigo Priestngai gura mundal masterngai bama Israelbe burnchirngaradi, yirganu burlangu. Dana burlangan dawi gura dawangadi: Wandu yubalen burbur gurai bama nayun bodan guranu? Peter wauu Godngadir dirlen yerba gurai: Jesus Christ Nazarethngan — yura nangu kundai gura God gurabudo ngambur gurai — nulubudo ngali burbur gurai nayun bama bodan guranu. Yura nangu warra gurai gura God nangu bodanbudon-go gurai. Tjiringu bama wauudir? Ma, dirlen Jesusgal kada, nangungu bama murga tjiriwe miradinu — dudan yendu gari. Dana burlangan Peter gura John detchuren melbi Jesusga gari gura bamawe merinu. Burla dirlen yerba: Wanunbe dirlen ngali milkadir ningganu kana, Godga ngoba, bamawe ngoba? Ngandan milngunda gura milkan nadega — nayun Godngun ngalinun detchuren merinu. Bamal ngandanun murgara ngandaimanenda. Burlangan guraguraigo koko ngandaimane garko burlangan degai.

87. Bama Wangawangangu Christ wauumulbudon-go.

Dana bama Jesuwe Jerusalembe dauuntchirbudon-go, walu yaba gargaigangai ninggai. Danangan money gura kadagai wunanai — nayun dana gari yerlingar bantchega, gari mundal bama mayi warkadir gura mundal diggadir — daku warkanobun-go ngamba gurai gura Apostlebe wudi gura dana gurabudo bama

wargangamuwe balkabalkaigo yerlugar gurai.

Bama yendu ninggai, nangu kadil Ananias gura diral nangu Sapphira. Burla galmba kadagai burlangango moneyngu wudi — money dirilen Apostlebe mandenu yimidir bama mundalnda. Gura burla dinggan — burla dirilen yirgai mundal money burngaimandenu gura murga mundal Apostlega mandenu. Garko Ananias yimidir money MUNDAL Apostlega mandega, nulu Peterngun nangungal yerba gurai: Ananias, nundu Satanbe ngani milkadir madi gura wauu Godbego wanga gurai — mundal money ngani burgaimane? Bobo kana nanugo wunanaiga — nundu nayun moneyngu bamawe wudi dirilen money galmba nanugo budo. Nundu ngani yimidir wangamanadi? Nundu gari bamawe wanga gurai, nundu Godga wanga gurai. Ananias koko yimidir nadi, nulu bobowe pulli gura birnega. Yerkangai mundal, dana nangu midaren, waggur mandega gura kobarbi.

Gorer diral nangu galmba kadai. Nulu nadelmulgo duno nangu birnega. Peter nangu dawangadi: Yubalenga bobongu money nayun gala wudega? Nulu dirilen yerba: nayun-gala. Peter dirilen yerba; Yubal ngani yirgaiga wauu Godga yimidir badanu gura nangu wanga guraru? Na, yerkangai duno nanu kobarbi nayun kadara dana nina galmba waggur mandenu. Namonamo nulu galmba bobowe pulega gura birnega. Yerkangai nangu waggur mandega gura dunogal kobarbi. Bama warkangamu melbi yimidir nadega, dana yinilmadi.

88. Stephen, Bama Israelngun Kundai.

Bama Jesuwe Jerusalembe warkangamu manadi dirilen dana Apostlengai bama seven yerlugar gurai, danago mayi gura kadagai bamawe bantchenchinu gura wudinu, Apostlengai murga koko merelin. Nobungo, nangu kadil Stephen. Nulu bama bodan gura wauu Godngunda nangu pinal gura burbur gurai — nulu walu Apostlengai galmba bama kakadir bodan gurai. Ngalgone bama Israel

yendu bobo yendumun Jerusalembe kadai. Dana bama mundalbe nangungu milka baggai nangu kundanu. Dirilen dana Stephen karbai gura Councilbe mandega gura kabanmasterngai yeba koko merelin: Ngandan nadi nayun bama temple gura koko Mosesga warra gurai gura kaimbai. Dana Councilbe ninggai, dana nangu wudchego nadetchi gura nangu dawangadi: Dana manubudon nina marla gural?

Stephen dirilen wauu Godngadir danangan yerba koko merelin: Yura pinal bama Israelbe koko Godga nadega, miracle warkaigo nangu dana galmba nadi, Godga gura propetawe. Gura dana netchin milkamulmadi. O, yura bama milka burburbudon. Makobadaigo yura work wauu Godga darlar yimidir pebagar yurangan. Dana propeta warra gurai gura kundai — melbi Messiaga merelin-ga. Messia nila kadai — yura yimiyimidir nangugo galmba kundai. Dana bama Israel koko nayun nadi, dana kuli warka madi. Wauu Godngunda Stephen burbur guraiga nulu dirilen yerba koko yirgai: Na, ngayu tjiri warlugaiga namalma — ngayu God Peba namalma gura nangungal yumur bamagal yueleli. Yimidir koko nadega dana gaultchir nangu karbai waggur mandega gura nangu nambalnda kundai. Bamal dana nangu kundanu — dana marar danangan kana warlugaiga gura yerka yendumegal yidaren, bantchenchinu. Nangu kadil Saul. Nulu galmba detchuren Stephen kundanu. Nambalnda dana Stephen kundai — nulu Godga yerba koko balgai: Lord Jesus, wauu ngado nundugo mara. Garko nulu bobowe pulli gura yendu koko yerba balgai: Lord, danangan marlangai gari ngadomengu nundu kuli manaya. Yimidir nulu yirgai, nulu dirilen pulli gura birni. Dauun-gar mundal nangu dodu mane gura kobarbi.

89. Melbi Jesungu Bobo Yendume Galmba Mandega, Bama Muni Koko Galmba Nadega.

Ngalgone bama Jesuwe warkaigo Jerusalem dubi, danangan duyungoi

kundaigamu. Murga Apostlengai ninggaiga. Dana mundal Judaeawe gura Samariawe yerlugar madi, gura nawaigo melbi Jesungu merelin. Bama wargaigo galmba koko manubudon gurai gura danangan dogega. Philip galmba Jerusalem dubi.

Nangun-gal God mirad i gura nangu yerba koko balgai: Nundu dudan pinal, bama Jerusalemngan Gazawe dadara? Nundu dada nayun dudan wamila. Philip dadai. Na, nawaigo nulu bama yendu muni wamega. Nangu bobo Ethiopia, nulu bama Queen Candacewe. Nulu Jerusalembe murga, templebe Godga koko balkanu. Nila nulu baru Ethiopiawe gurabudo dadarai. Chariot nangumendir nulu dadarai gura koko propeta Isiahwe bandega. Wauu Godngunda Philip detchuren nundu chariotbe yuba dada. Nulu yuba kadai nulu nadi Ethiopia bama koko propeta Isiah bandega. Nulu nangu dawangadi: Nundu koko nayun pinalen-go namalma? Nulu yendu yerba: wondara ngayu pinalgo nadinu — ani wandu dirlen pinal guranda? Nulu Philip dirlen detchuren nulu chariotbe nangun-gal dakadinu. Kaban Ethiopian-ngun bandendi yerba wunanai: Walu moari bungaga duyungoigo kundanu — yerba dana nangu mane; yimidir moaribugaga yambun dudurgo wudaya — moari wogginu, yimidir nulu galmba dudurgo wudadi. Ethiopian-ngun nangu Philip dawangadi: Wanun-ngu Isiah koko yimidir balgaiga? Philip dirlen nangu koko wargaigo propetaga merelin gura nangu pinal gurai-dana propetangai warkangamu Jesungu dagalbai yimidir yirgaiga — nulu galmba melbi Jesuga nangu wargaigo merelin.

Burla dadaraiga, na, burla dudan yubaigo purai nadega. Ethiopian-ngun dirlen Philipga yerba gurai: Na, nayun purai, nundu dirlen ani gari doginda? Philip yerba gurai: Koko ngayu nanu merilin nundu nayun manubudon guranda nina kana doginda bera. Ethiopian-ngun dirlen yerba gurai: Ngayu pinal, Jesus Christ nulu yumur Godga. Burla dirlen chariotngan dakadi gura purai wami

gura Philipngun nangu dogi. Nangu dogega, wauu Godngun dirlen Philip waramane. Ethiopian-ngun nangu gurabudo gari nadega. Ethiopian-ngun karbuntchir dudan nangume dadarai gura Philip bobongai kokodir wali-wamega.

90. Jesus Saulga Dudanego Miradi Gura Nangu Detchuren Melbi Nangungu ngarbalbe Mandenu.

Saul, Jerusalembe bama Jesuwe wali yiwaren, bayan danangangame nulu burngadi gura diraingur gura ngandongai prisonbego ngalburen. Garko nulu high priest wami gura nangu koko balgai nangu dirlen galmba Damascusbe deganu, nulu nawaigo galmba bama Jesuwe yiwarnu gura danangan galmba Jerusalembe mandenu gura nawaigo ngalburnu. High priest nangu dirlen detchuren Damascusbe dadanu.

Dudanego, yubaigo Damascusbe wulunggur warkabudon nangu yirngaimane gura nulu bobowe pulli. Nulu koko yerba nadi: Saul, Saul, ani ngani nundu kulidir wogurgur? Saul yerba: Lord, nundu wandu dirlen? Lordngun dirlen yerba gurai: Ngayu Jesus, anibudo, gura bama ngado nundu kulidir wogurgur. Nulu Saul yiniltchir ngarandamai gura yiwaren: Lord, ngayu wondara dirlen? Jesus nangu dirlen detchuren: yandala, Damascusbe dada, nawaigo nanu merinu nundu wondara manadinu. Bama Saulga dadarai, dana dudurgo yueleli — dana koko nadi bera gura bama nadelmulgo, Saul yandai bobongan — nulu mil warlugarai gura nulu bobo gari nadetchi, nulu burramadega. Bama nangu, nangu mangal karbai gura Damascusbe dawu. Nawaigo nulu budur godera burraigo ninggai — mayi gura purai nulu galmba gari pudai.

Ngalgonego Damascusbe bama Jesuwe ninggai, nangu kadil Ananias. Nangun-gal God miradi gura detchuren: Damascusbe dudan yendu wuna, bamal nayun “dudan dumbur” gural. Nayun nundu wamila gura bayan Judasbe nundu Saul Tarsusngan wamila, nulu nawaigo ninggal gura ngado koko balgalgal. Three

days nulu nina bantchega nundu kadanu nangu mangalnda karbanu nangu mil bodan madinu. Ananias dirlen yirgai: Lord ngayu melbi nadega nulu nayun bama Jerusalembe bama nanugo kadaiga gura prisonbe yidaren gura High Priest nangu yewaigo degai bama nanugo yimiyimidirgo kadanu. Lordngun nangun-gal yerba gurai: dada nundu, nangu wamila, nangubudo ngayu yerlugar gurai melbi ngadomengu nulu ngarbalbe gura king dananganbe mandenu, gari murga bama Israelbe. Ananias dadai dirlen, nangu wami, mangal kambogo nangume yidaren gura yerba gurai: Garka ngado Saul, Lord ngandanun Jesus ani degai mangal ngadomun nina karbanu, nundu gurabudo miltchir madinu gura wauu Godga nanun-gal dakadinu. Ngangoigo nulu mil nangu bodan manadi. Nulu yandai gura nangu dogelgi.

Wudur kundoigo nulu Damascusbe ninggai. Ngalanbe nulu netchin synagoguebe dadai gura bamawe merelin — nayun Jesus Christ, nulu manubudon yumur Godga. Namo bama Israel Damascusbe nangu kuli madega, nulu dirlen bobo dubi gura Arabiawe dadai. Three years nulu bobo bama ngarbalbe wali dadarai gura Arabiawe dadai. Three years nulu bobo bama ngarbalbe wali dadarai gura melbi Jesungu merelin, garko nulu gurabudo Jerusalembe kadai gura nawaigo melbi Jesungu merelin. Nawaigo galmba bama nangu kulimadi nulu dirlen Jerusalem dubi gura Syria gura Cilicia melbidirgo wami. Nulu galmba Tarsus, bobo nangugo wami gura namongan nulu Antioch Syriawe wami. Nawaigo mundal bama Jesuwe ninggai, mundal bama Israel gura wargaigo dana dagalbai manu ngarbalngai ninggai. Bobo namodirbe bamal danangan bama Jesuwe "CHRISTIAN" kadil yidaren.

91. Godngun Peter Pinal Gural, Jesungu Bama Warkangamu Walu Yaba Gar-gaigongai Manadi.

Caesareawe bama yendu ninggai, nangu kadil Cornelius. Nulu gari bama Israel. Nulu ngarbal, Romengan murga

Emperor nangu nangu bobo Judaeawe degai, nulu murga soldier. Gura makobadaigo nulu bobo bama Israelbe ninggai, nulu koko Godga pinalen-go mane gura galmba manubudon gurai. Netchin nulu galmba Godgal koko balgaiga. Nangun-gal anggali Godga miradi gura nangu yerba koko balgai: Cornelius, koko nundu Godga netchin balgalgal nayun nulu milkan nadi, nundu galmba mangal dainbur bama dakumulewe netchin daku gura money wumalma — nayun God galmba pinalgo. Nila nundu bama degala Joppawe gura Peter dawila — nulu nawaigo bayan Simonbe (ngarra-malen). Nulubudo nanu koko pinalen merinu. Cornelius ngangoigo bama kundo Joppawe degai, Peter dawinu.

Dana bama Cornelius dudanego dadara — ngalgone Peter bayan moguwe dadaraiga Godga koko balganu. Ngalan wanggarbudon, Peter dingga pulli. Nulu walu nguyaren nadi — tjiri warl-ngadi gura marar warka wanggarmun nangungal kadai. Nulu nadi marar gulngul minadir — minangai ngamburggo. Peter minangai nadega, mundal bama Israel kana pudarai, gura mundal dana ngudopudalmul — namodir warra gurai. Nulu Peter minangai nadetchi, nulu koko nadi, yerba gurai: Yandala, Peter, mina kundala gura pudala. Peter yerba gurai: Gari, Lord, ngayu mina warragur mgudopudalmul. Koko nulu gurabudo yerba nadega: Godngun mina bodan bobowe yidaren, nayun nundu gari warra gurala. Yimiyimidir nulu mina gura koko guraguraigo — guraguraigo nadi.

Peter dudurengo yirgalgai: namodir ngado ngani miradi, koko yimidir ngado ngani yirgalgai? Ngalgone dana bama Cornelius melbidir degai — dana bargaren yueleli gura Peter yiwaren. Wauu Godga Petergal yerba gurai: Bama kundo nayun nina yiwari. Nundu bada dakaya gura danangangal dadara — ngayugo danangan degai. Peter danangan dirlen wami gura danangangal Caesareawe dadai. Nawaigo Cornelius gura

bayankutchin gura dauungar nangu Peter bantchega. Peter danangangal miradi, nulu danangangal yerba koko balgai: Yura pinal bera bama Israel gari bayan bama ngarbalbe burnngaia, gura God ani pinal gurai gura ani detchuren ngayu ngarbal galmba gari warra guranu. Ngado nila merila, ani ngani dawi? Cornelius nangu dirlen merelin. Garko Peter danangan yerba koko balgai: Nila ngayu pinalbudo God gari murga bama bobokutchin ngadome dauun manaya — bobo warkangamuwe nangungu yinil gura milkadir ninggal danangan ngamuguraigo nulu dauuntchir namalma. Danangan nulu dirlen melbi Jesungu merelin — bamal nangu kundai gura nulu nimangan yandaiga — nangungubudo God wauudir bama warkangamuwe dauuntchir manadinu.

Nulu yimidir koko yirgaiga, wauu Godga danangangal dakadi yimidir nulu dagalbai danangan Apostlebe dakadi. Peter yerba gurai danangan wauu Godga wudega, wandu dirlen murinu danangan doginu? Nulu dirlen detchuren danangan doginu.

92. Apostle James Herodngun Kundai. Peter Galmba Ngalburen Gura God Nangu Darlngai.

Ngalgone King Herod Jerusalembe bama Jesuwe dirmbaiga gura nulu wauudir danangan kundanu. James, yaba Johnbe nulu detchuren kambogo wogginu. Nulu nadi bama Israel namo karbunmanadi. Nulu detchuren Peter galmba kadanu gura ngalburnu. Prisonbe nangu yidaren gura bama four nulu detchuren dana nangu bantchenchinu. Passover kana badadinu, garko nulu nangungu yirganu — duyungoigo ngoba kundanu.

Wudurbe Peter kadaiga wunanai. Bama yendu nangungal goalngur yuba wunai, yendu naggalngur, gura yendu bama godera bargar prisonbe bantchega. Na, wudurbe anggali Godga Petergal kadai, nangu wanggongoal garlngai gura yerba gurai: Yandala dindalgo. Chains mangalngan pullega, nulu yerbaigo yueleli. Anggali gura yirgai: walngan

birbala, dambal galmba, marar galmba birbala gura ngadongal kadare Peter anggaliwe milkadir madi bera gura dudurengo nulu yerba: ngado nguyar yimidir murga kadai. Burla anggali bargar wami, nayun bama godera yueleli bera gura burla ngoba Peter burlangan anggali nadelmulgo, burlangan gari darlaren. Garko burla bargar warka, beortchir wami, nayun bargar dirlen nulugo warlngadi. Waggur anggali pidaigo Petergal dadara garko nulu warimanadi.

Peter yueleli pidaigo garko nulu yerba gurai, nila ngayu pinal God anggali nangugo degai gura ani Herodesga muri. Garko nulu bayan Marywe dadai (nayun ngamu Markbe). Nayun netchin mundal bama Jesuwe burntchirngaradi Godal koko balkanu. Nulu bargar daninggo kundai, dirlen kabir yendu kadai, nadinu wandu bargaren yueleli. Peter koko yirgai, nulu ngan-goigo nangu pinalgo nadi nulu karbunanadi gura dindalgo dadai danangan bama mundalbe merelin: Peter bargaren yueleli. Dana yerba gurai: nundu mil waril ngoba. Gura nulu yerba, gari gau, koko ngado manubudon. Peter guraguraigo bargar kundandai. Dana dirlen bargar warlngai, dana nangu nadi, dana wauunrumadi. Peter danangan murga merelin God anggali nangugo degaiga gura nangu darlngai. Nulu ngango dadai bobo yendume. Goror Herod galmba Jerusalem dubi gura Caesareawe dadai. Dirlen bama Jesuwe gari gura yiniltchir burngadi, dana melbi Jesungu wali mandendi gura bama wargaigo Christians madega.

ORDER OF SERVICE KOKOBUTONGO — KAPANBE YIRGALGAL SUNDAY — dabaigongu

Kokodir: Lord nganangan nulu bayan nangume ninggal.

Bamal: Bama warkangamu nangungu dudur male.

Kokodir: Nakalmun gura goalmun bama warkangamu budon puri ngado bodan guranu.

Bamal: Bobo warkangamuwe bamal ngadogo koko balkanu galmba.

1. Bama warra ninggaiga-nula nayun dubil-gura bodaingo milkadir manaya nullu dirlen galmba ngamburgo ningganu. Ex 28:27

2. Milkamul ngayu madega bera-gura warra ninggaiga nayun ngayu galmba gari milkangandaya. Ps 51:3

3. Warra ninggaiga marla dirlin yirge gura dudan warra dubila — na! tjiri budo yuba kadai. Matth 3:2

4. Ngayu yandanu gura pepa ngado waminu gura nangungal yerba guranu: Ngayu milkamul mati Godgal gura nanungal warraigo ani wondara gura yumur guranda. Luc 15:18-19

5. Ngandan yerba guranda: ngandan warrumul ninggal — nagandan wanga, madinda bera. Gura ngandan marla yirgal, God ngandanun dirlen dauun manaya, gura nganangan warra — ngoalgo balkal. 1 Ep John 1:8-9

Kokodir: Dauungar ngado! Yura pinal ngandan koko Godgame netchin koko yerba nama: Yura bama warra ninggaiga — Godgal dirlen marla yirge, gura nangu melbelbila milkadir gura ningganu, garko nulu yurangan dauuntchir madinu. Nayan God detchuren, nayun Propetangai gura Apostelngai warkangamu merelin. Namongu ngandan galmba muyantchir gura manubudongo Godgal yerba koko gulboigo balkanu:

God burburbudongo, nganangan dauun galmba walu pepa: ngandan

milkamul madega — ngandan dudan tjiringu gurabudo dubega-walu moaribungaga dudan-budon dubelbil gura yerlmbawe walidatara. Wauu nganangan-game ngandan gurabudo milkadir madega, gura wauu nanume koko dubi. Koko nanume nundu ngandanun detchuren-yerba ngandan gari ninggai. Koko nanume nundu nganangan muri gura ngandaimanengandan namo galmba milkamul manadi. Ngandan bama warragur budo. — O, Lord, nundu ngandanun gari kuli male. Ngandan warra bera, gura Jesus bodanbudongo. Nangungu budo nudu melbego bemawe dauuntchir matinu. Nangungu murga ngandanun galmba dauuntchirgo nawa. Pepa ngandanun, nangungu nundu ngandanun galmba burbur gurala — nilangango walu yendu madinu ngandan, gura milkadir ningganu. Yerba puri nanu ngandan budo bodan guranu. Amen.

Kokodir: God burburbudongo, pepa Lord ngandanungame Jesus Christusbe, nulu wauumulgo bama Satangalgo degalganda; gura bama warragur woolmbaya gura milkadir manaya — nayun nulu pirna namalma. Nayun bamawe merinunggo nulu Apostles gura bama yendu kokodir bobo warkangamuve degai. Nayun nayungo gaya galmba yurangan melbinu God detchurennga. Yura warra kana ninggai — manubudon yura namo dulmbilmal — manubuton yura galmba yirgalgal — nilangango milkadir matinu — dirlen God yurangan galmba makobadaigo dauuntchir ningganu, gura Jesungu yurangan galmba makobadaigo dauuntchir ningganu, gura Jesungu yura tpiriwe kandanu. Bamal: Amen.

Gulboigo Godgal yerba koko balkala:

Pepa ngandanun, tjiriwe nundu ninggalnggal. Puri gura koo nanumungu ngandan makobadaigo yiniltchir manaya — Bama warka nobungo koko nanu pinalengo mandenu, gura bobowe galmba milkadir ningganuyimidir anggali tjiriwe nanu milkadirbudongo ninggalnggal. — Mayi nila pudanu nundugo ngandanun nila woa. — Ngandan warra ninggaiga, nayun nundn milkangandaya

— bamal ngandnun kuli madega-ngana galmba dirlen dauuntchir manadinu. Sataंगा gura bamangu nundugo ngandanun burbur gurala — warrangu kima wudadigamu. — Warrangan ngandanun darnalabudo nundugo burburbudon-ngunda. Amen.

Kokodir: Lord, ngado barkar warngal-abudo.

Bamal: Ninabudo bodan guranu.

Kokodir: God, nundu dindalgo ani wamila.

Bamal: Lord, nundu yetchil ngato ning-gala.

Kokodir: God pepa, yumur wauu, ngandan nina bodan gural.

Bamal: Yimidir anggalingun nina kanangango gura makobadaigo bodan gural.

Kokodir: Lord yuranganbe gunbo kundala.

Bamal: Lord, nganangan-game ngandan buto gunbo kundanu.

Gunbo kundal kana —

Gorer Godga koko balkal yerba:

O Lord, nundugo Sabbath yerlgargo guraigo, bama gari makobadaigo milka bobongu, bamangu gura mayingu ngambaingo dadanu. Nina milkan kana nadinu namodirbe. Namu bama nanugo netchin burnchirngaraya bayan nanume, nanugo koko nadinu nanugo koko balkanu. Ngandan namo namo nila warkangamu galmba yewaigo kadai. Nundugo ngandanunbuto koko nanumengu wauudir gurala — gura wauu nanugo ngandanun woa ngandanun pinal guranu. Ngandango koko nanugo mundal yiwarengamu. Garko ngane pinalengo koko nanu — mayi wauu ngananganbe nadega nundu dirlen ngandanun burbur gurala koko yimidirbe milkadir ninggann. Sabbathbe koko nadinu bera gura gari murga Sabbathbego milkadir bodan ningganu. Ngandan koko natega nayun wauuwego makobadaigo bnchenchinu nayun netchin milkan nadinu garko ngandan dudan tjiringu galmba gari gura dubinda, gari gura yiwarnada. Ngandan kadil Yumur nanumego mandendi — nundu ngandanun burbur gurala tamal

nanugogalmba wogurnu, garko nangungu ngandan galmba nanungalgo tjiriwe miradiu. Amen.

GOSPEL BANDENTIL

Kokodir: Gulboigo ngadongal bandila:

Ngayu pinal, God pepa burburbudongo — nulu tjiri gura bobo balkai.

Ngayu pinal, Jesus Christus Yumur Godga nulugo — Lord ngandanun. Maria kapingowe balkadi, Pontius Pilatusga kundadi, Birnabandi — bieni — kobarbi — Yoku wami — Godera barbi garko duyuga wanchi. Tjiriwe datai. Burla God Pepa gulboigo ninggalngal. Yemongan garko barungundu kadanu, bama ngamburgo yerlnggar guranu duyuga galmba.

Ngayu pinal — Wauu Godgo. Nulu God Pepangan gura God Yumurngan datara. Dana gulboigo God nobungo. Namu ngandan nangu koko balkalka yimidir God Pepwe gura God Yumur — Ngayu pinal Jesungu God ngandamun dauuntchir manadinu. Ngayu pinal, bama warkanobungo duyuga wanchinu gura makobadaigo ngamburgo ningganu. Amen.

Epistle bandenil.

Koko merilbutu.

Gunbo kundal.

Kokodir: Lord ngandanun nulu yurangan bantchenchinu.

Bamal: Wauu nanu nulu galmba bantchinu.

Kokodir: Ngandan Godga gurna koko balkanu: Lord nundu ngandanun dauun male.

Bamal: Christus ngandanun dauun male.

Kokodir: Lord nundu ngandanun dauun male O God, wauu ngandanun kandal gurala.

Bamal: Waun nanugo ngandanun galmb gari murila.

Kokodir: Dauungar ngado! Jesungu bama ngandan warkangamu walu yaba — garkigo ninggah. Namu ngandan galmba bama yendumu Godgal koko balkanu. Jesus detchurengga ngandan koko yimidir galmba kana balkanu:

God burburbudongo, mako-badaigo ngamburgo ninggalngal — peba Lord

nganangan-game Jesus Christusbe — Lord budongo tjiriwe gura bobowe galmba — ngandan nanu koko balkalgal — nundu bama nanu warkangamu bantchenchilla. Bama Kokomerelbagawe wauu nanugo woa, dana dirlen koko nanu pinalenggo merinu. Bama yendume galmba wauu nanu woa dana pinalen nina nadinu — koko nanu manubudon guranu — gura bobowe milkadir gura dauuntchir ningganu.

Bamal: God nundu ngandanun koko nawabudo.

Kokodir: Bobowe nundu ngandanun master yidaren — King George — nundu nangu galmba bantchenchilla bobowe gura bienegamu nangu tjiriwe dawila. Bama nangu nundu galmba pinal gurala, dana bama warragur kulidir nganday mndenu — marlangai ngarlburnu bama yendu ngambadir dirlen yinilmul ningganu.

Bamal: God nundu koko ngandamun nawabuto.

Kokodir: Bama ngandanun kulidir ninggal — danangan kima gurala — ngandanun dauuntchir madinu.

Bamal: Good nundu koko ngandanun nawabuto.

Kokodir: Bama yinilbe ngoba, dinggadir, kakadir, ngoba, bienegamu ngoba yinil — satanda gura gura bamal ngoba dirmbalbal nanungu gura koko nanumungu — nundugo danangan yetchil ninggala, O Lord, gura wauu nanu danangan woa — danangan pinal guranu gura dana nadinu — nundu danangan gari dubega.

Bamal: God nundu koko ngandanun nawabuto.

Kokodir: Ngandan pinal bera — ngandan netchin warra gura milkamul mati, gura nundu namo ngandanun kuli ningganda. Gura ngandan nanungal kokodir katara gura yerba gural: Ngandan milkamul gura warra ninggaiga — nayun nundu milkangandaya. Gura nundu bamadaun — nayun nundu gari milkangandaya. Namu nundu dodu gura wauu ngandanun ngamburgo gura kaka-mul bantchenchilla. Kokobudon nundu ngandanun wudega — gari gura murila.

Bama mangalga yirgalgal — nundugo ngandai-mara, nundugo mangal dumbila. Kakangu nundugo ngandanun bantchenchilla gura mangal nanumungo baitchara. Mayi galmba nundugo kana detchuren bobowe yandann — bamal dinggadir pudanu — namo nundu galmba pinalenggo matji degala warka matinu. Satan waun ngandanun dirmbaigamu, nundu ngandanun burbur gurala, gur nganangan nawa warrawego bienegamu. Bama warka, ngamuwe nundugo yetchil ninggala.

Bamal: God nundu koko ngandamun nawabudo.

Kokodir: Ngandan koko yendu nanu galmba ngana balkanu? Nundugo budo pinal. Ngandan murga yerba gural: Bama nanuga warka ngamu nanu koko balkal — nundu danangan koko nawabuto. Bama warkangamu koko nanu wonda galmba nadinu, garko Jesus kadanu ngandanun tjiriwe dawinu.

Jesungu, yumur nanumungu nulu tjiriwebuto nanungal ninggal, gura wauu kandalgal — Godbutongo — nangungu — nundu koko ngandanun nawabudo.

Bamal: Amen.

Kokodir: Gura bamal gulboigo:

Pepa ngandanun tjiriwe nundu ninggalngal. Puri gura koko nanumungu ngandan makobadaigo yiniltchir manaya — bama warkanobungo koko nanu pinalengo mandenu, gura bobowe galmba milkadir ninggnu yimidir anggali tjiriwe nanu milkadirbutongo ninggalngal. Mayi nila putanu, nundugo ngandanun nila woa. Ngandan warra ninggaiga, nayun nundu milkan-ngandaya — bamal ngandanun kuli madega — ngana galmba dirlen dauuntchir manatinu. Satanga gura bmangu nundugo nandanun burbur gurala warrangu kima wudadegamu. Warrangan ngandanun darngalabuto nundugo burburbudonngunda. Amen.

Kokodir: God Pepa yurangan balkai gura bantchenchil, Jesus Cristus yurangan-ganga bieny gura namo yurangan Santanbe muri.

Wauu kandalnda yurangan pinalgural gura yurangan tjiriwe dawil.

God Pepa, Yumur, wauu — God-budongo, yurangan makobadaigo gari dubinu.

Bamal: Amen.

ORDER FOR HOLY BAPTISM

KOKO — BAMA DOGEGAMU

Kokodir: JESUS CHRISTUS, Lord ngandanun, mulugo detchuren bama dogelginu — Mathaeusngun ngandanun merelil — nulu bama nangume yerba koko balkai: Dadera yura bobo warkanobungo wamila gura bama ngamuguraigowe koko merila, gura danangan dogila “GOD PEBAWE” “GOD YUMURBE” “GOD WAUU KANDALBE.” Gura nulu galmba melbi — nayun Marcusngunda ngandanun meril — Bama koko manubudon gural — DOGEGAMU nulu tjiriwe kadanu, gura koko wargawanga gural, nangu Godngunda warra guranu gura nulu tjiri gari waminu. GOD detchuren bama doginu, gura dogegamu tjiri melbi namo yubal galmba nayun ganggal nila mandega Godgal doginu.

Godgal ngana gurna koko balkanu kana: GOD nundu burburbudon-go, koko bama nanume nundu milkadir nama, ngandanun nundu dauunbudon nanungu ngandan murga ngamburgo ninggal, nanungu ngandan galmba warkangamu duyugawanchinu. Bama burla nayun ganggal mandega nanungalgo doginu — nangungu ngayu nanu koko balkalgal nundu nangu nanugo murilabudo, nundu melbega kana, nundu yerba gural: Koko ngado balkala, ngayu dirlen namalma, ani yiwara, dirlen ngayu yurangan-ga miradinu; bargare miraya, bargar yurangan dirlen warlangu. Ganggalga ngandambudo nanu koko balkal — dirlen nundu koko galmba nawa — nulu ninabudo waminu, na, nangun-gal dirlen miraya. Nulu bargare miradiga — nundu bargar nangungu galmba warngala, nulu bayan nanume burnggadinu. Jesungu nundu koko ngandanun nawabudo.

Bamal: Amen.

Kokodir: God, makobadaigo, nundu burburbudon-go ninggal. Kanaigo bama warkangamu milkamulmadega nundu dirlen purai warka degai, gura bama

warkangamu godanchi. Murga Noah gura bayankutchin nangu, danangan eight nundu dauuntchirgo muri. Nundu Pharao gura bama nangu purai dirniwe godirmai, gura bama Israel bama nanugo, dainggal nagga dawi. Bama warra — bama moggul, dogegamu yimiyimidir birninu gura bama nila, bama nanugo yandanu.

Nundu galmba puraingai warkangamu burbur gurai — bama warrangoalgo balkanu, Jesus, Lord ngandanunbe kana Jordanbe dogelgi.

Nundu bamawe dauuntchir ninggal, ngandan namo ganggal yemongu nanu koko balkal, bama nanugo manadinu nulu — nangu galmba burbur gurala nina gari gura dubinu — bama moggulbudo birninu, gura bama nila nanugo ngamburgo ningganu, nanugo milkadir madinu gura bama yendumegalgo, bama nanumegalgo nulu galmba garko Jesungu tjiriwe kakanu.

Bamal: Amen.

Kokodir: Marcusngun ngandanun koko yimidir meril:

Dana Jesusgal Pidagur manega, nulu danangan koko yirganu gura mangalnda karbanu, gura bama nangumun danangan ngandaimana. Jesus nayun wauumulgo nadega gura yerba gurai: Pidagur ngadon-gal gurna kadanu, danangan gari ngandaimara, tjiri dananganbudo. Bama gari kana walu pidagurgo tjiringu wauudir manaya, nulu tjiri galmba gari waminda. Nulu pidagur dirlen dawi, mangal kambogo danangangame yidaren gura koko dauuntchirbudo balkai.

Nayun ganggal nulu galmba yimiyimidir dauuntchirgo nadinu gura murinu, ngandan nila nangu koko gurna balkanu.

Kokodir: Ngadon-gal gulboigo bandila:

The Lord's Prayer: Pebal ngandanun, tjiriwe nundu ninggaln, etc. (Bama ganggal mandendi, doginun-go burlangan yerba gural):

Dauungar ngado. Jesungu yubal ganggal nayun mandega, nangu doginun-go gura Christian guranu. Yubal Christian galmba, namo yubal pinal —

bama Christian manaya, nulu walu mangalga dadara, gari bama yendumungu, Satan-ga ngandan mangalga dadanu, bama nangumungu, gura dodu ngandnun-game. Ngandan-go yimidirga kimmamadinda. God Peba, Yumur, Wauu ngandanun namo murga burbur gural. Ngayu nila nayun ganggal dawangal, gura yubal nangungu ngadonga dirlen yirge. God nangu banchenchil gura nulu warkamanaya, garko nulugo dirlen yimidirgo yirganungo bera.

Kokodir: (1) Satan gura bama nangu, nanu milka bakaigamu — God dubinu gura koko nangume milkamul madinun-go — nundu namo Satan-ga gura bamangu gari kima madinu gura mulban-go Godgalgo yuelelinu?

Sponsors: Yo.

Kokodir: Yubal koko bandila:

The Creed, said by Sponsors: Ngayu pinal God Peba burburbudon-go, etc.

Kokodir: (2) Nayun koko manubudon gural?

Sponsors: Yo, ngayu manubudon gural.

Kokodir: (3) God Pebawe Yumurbe x Wauuwe ngayu nina dirlen doginu?

Sponsors: Yo, ani dogila.

Kokodir: N. N. Ngayu nina dogil.

GOD PEBAWE
GOD YUMURBE
GOD WAUU KANDALBE.
AMEN.

Kokodir: God burburbudon-go, peba Lord nganangan-game Jesus Kristusbe, nulu nina purayen gura wauungun war-rangoalgo balkai, nulu nina galmba burbur guranu gura nina banchinu — bobewe nundu bama nangugo ningganu, garko nina nula dawinun-go nangungalgo tjiriwe kadanu.

Bamal: Amen.

Kokodir: O God, peba ngandanun, ngandan nanu thanks gural, bobo warkangamuwe nudu bama Satanbe muril gura yumur nanumegal, Jesus Kristus galgo dawil, Christian gural, yimidir nundu nayun ganggal nila galmba dawu gura muri. Nangu, gura ngandanun galmba, banchenchila gura burburgurala — nanugo milkadir

ningganu, garko dirle Jesungu nundu ngandanun tjiriwe dawinu.

Bamal: Amen.

BOARD OF THE LUTHERAN MISSION
HOPE VALLEY
Order of Service
AND
Hymns
WATSON, FERGUSON & CO.
Stanley Street, South Brisbane
1946

FOREWORD

In January, 1886, Rev. John Flierl, the pioneer of the Lutheran Mission Fin-schhafen, whilst waiting to proceed to New Guinea, established mission work among the aboriginals on the Cape Bedford Aboriginal Reserve near Cooktown in North Queensland. In September, 1887, Rev. G. H. Schwarz arrived from Germany and took charge of this Mission and has remained in charge to this day, for nearly 60 years. The Mission itself was named Hope Valley. During this long period the Mission has seen many changes, happy times and sad and difficult times. Other men have laboured with and alongside of Rev. G. H. Schwarz. They have come, and they have gone. Rev. Schwarz has remained and was most faithfully supported by his wife Mrs. Schwarz. Both have, in word and deed, brought near to the inhabitants of the Reserve the Word of God, teaching them in school and worshipping with them in church. They taught them to settle down, to work with their hands, to till the soil, and assisted them to procure food and clothing. They guided them through the difficulties and the temptations of their daily lives. The aboriginals have learned to see in their missionary and his wife their father and their mother, and followed their teaching and leading with child-like trust. In May 1942, when the exigencies of the war swept the whole Mission, the missionaries and the aboriginals, away from the Reserve and parted them from one another, a crisis entered into their lives which has not yet been overcome.

It is an interesting experience that the aboriginals on the Cape Bedford Reserve, though not all of them were members of the Cooktown tribe, and though in the mission school they received all their instructions in the English language, among themselves always used the vernacular of the district, the Koko Yimidir dialect. They possess and read their English Bibles and sing from the English Hymn Book, but their own tongue, the Koko Yimidir, speaks direct to their hearts, and their souls yearn to hear the Word of Life in their native tongue, the Koko Yimidir. That is the reason why the missionary, Muni (Mooni — Schwarz — Black) as they call him, has prepared the manuscript which is published in this small booklet. May God bless its path and bless the aboriginals who make use of it in their hours of worship and in their private reading.

It may be mentioned that this is the first book that has ever been published in any of the aboriginal dialects in the State of Queensland.

The Board of the Lutheran Mission, Hope Valley

KOKO-YIMIDIR-BAMA.

Dauungar Ngado.

Ani gura koko ngadogo yura gorna milkangandaya. KOKO GODGA, ngayu koko yurangantchir yurangan kaban yimidirbe yidaren — NAYUN yura gari milkangandaya Nayun netchin nawa gura bandila.

Koko Jesuwe St. John 5, 39. milkan nawa.

MUNI.

HYMNS — GUNBU

The majority of the Hymns are Translations made by R. W. Poland

DABADABAIGONGU

1.

- (1) Ngalan wanchi, budur dadai,
Bama nila kana wunai.
Ngandan galmba gura yandai,
Wulunggurbe ningganu.

- (2) Ngandan gari yinilmadi,
Gari kakawe batchelchi;
Wandu ngandanun bantchenchi?
Peba bera tjiriwe.

- (3) Nulu ngandan milnda namai,
Yetchil anggali degalgai,
Wauu warra dana degai,
Kulidir kadaigamu.

- (4) Warkangamu kade ngandan,
Godgal nila koko balgal
Nangu galmba gunbo kundal,
Ngandanun bantchenchiga.

2.

- (1) Ngalan gura yandandal
Namo ngandan galmba yandai.
Miltchir nanu ninggan-gal,
Nanun-galgo galmba wunai
Ngandan nawa wudurbe — ngalanbe.

- (2) Wauu ngoba wanggodir,
Warrangan-go gari yandal.
Nulu ngoba Satantchir,
Nangu wanunda gangangal?
Murga wauu kandalnda — deganda.

- (3) Nundu kadai tjiringan,
Ngandan ngolmandiwe wami.
Dawinun-go budurrgan
Nundu wulunggur dubelbi
Ngandan budur nanungu — dubinu.

- (4) Ngandan marar warradir,
Warra Satan-gal ninggaiga.
Nundu marar kandaltchir,
Godgal milkadir ninggaiga.
Nila birbala nayun — ngandanun.

- (5) Dudan nundu dirnbala,
Nundu tjiringu balgaiga.
Nayun ngandan merila
Murga nila ngandan namai,
Dudan Godga kokowe — nanume.

- (6) Wanggar ngandan dawila,
Yiwaibada kana ninggai
Bobo warra budurga,
Tjiri wulung-gurtchir gurai
Nawai ngalan nundugo — yandanu.
- 3.
- (1) Ngalan kadaiga, namburngan walma.
Bobo nadetchil, koko bandendil,
Ngamburgo gura ninggaln-galbudo.
Yetchilnda bantchi, wudurbego barbi.
Bamagagal nila nulugo kadaiga,
Wanggarmun bera God nganda-
nun-go.
- (2) Ngandan bantchega, burntchirn-
garaya,
Nila dabaigo, ngamuguraigo
Koko balgalganu nangungalgo.
Wudurbe wunai nulugo ninggaln-gai,
Wanggowe bama bantchenchiga
kana,
Nangun-gal gunbo kundandanun-go.
- (3) Ngalanbe ngandan milkadir ninggal
Warramadega — milkangandaya,
Na, ngandan warrangu wauumulgo.
Dodigo murga wunanego kima,
Wauungun kana wogurganu nina
Nanun-gal murga ninggaln-ganu-go.
NGURLGUNGU
- 4.
- (1) God Peba ngandan nawa,
Ngalan pullegamu,
Nanugo dirlen bama
Wudurbe wunanu.
- (2) God yumur nundu yetchil
Bamawe ninggala.
Ngandan-go daman yinil,
Wudurbe Satanga.
- (3) God wauu nundu kada,
Ngandan bantchenchila,
Ngandanun garkobada,
Tjiriwe dawila.
- 5.
- (1) Bantchega ani ngalanbe,
Koko balgalgal nanume:
Ngadon-gal Peba miraya
Mangalnda ani bantchilla.
- (2) Ngalanbe warra ninggaiga,
Milkan-ngandaya yumurga,
Wudurbe ani dubinda,
Satanda wauu ngalbinda.
- (3) Dabaigo ngayu miltchirmal,
Ngan-goigo yirgal nanun-gal
Ngalanbe galmba meran-go,
Bamawe nina merinu.
- 6.
- (1) Ngalan nila dadai,
Budur pullinu,
Dauar gura kadai
Bobo dirmbanu.
- (2) Ngolmandiwe nila
Bama ninggan-gal.
Dirtchir galmba gura
Nila dudurmial.
- (3) Pidagurgo nawa,
Nundu murega.
Darlonbego galmba
Bama gura na.
- (4) Ngamba ngayu wuna,
Nundu detchurnu
Anggali nanugo
Ani bantchinu.
- (5) Ngalan gura yandal,
Ngayu miltchirmal
Ani mangal karbal,
Muril nanun-gal.
- (6) Peba, Yumur, Wauu,
God burburbudon
Koko ngandan nawa
Balgai nanun-gal.

- 7.
- (1) Ninggaln-gala, ngurgu pullegamu,
Budurmanaya, Lord ninggalgala.
Dauun-gar yendu ani dubinda,
Dauunbudon-go, nundu ninggala.
- (2) Ngan-goigo ngandan nima waminu,
Bobowe birna nadi — dubinu.
Makobadaigo ana wunanu?
Nundugo murga, Lord, ning-
galn-ganu.
- (3) Nundugo ani gari dubila
Satanbe wandu dirlen ani murinda?
Nundugo murga nangu darlanda.
Namongu yerba: Lord, ninggaln-gala.
- (4) Nanuntchir ngayu gari yinilmal,
Kakawe gari galmba batchetchil,
Birninda kana — nina namalmal
Lord namo ani gari dubelbil.
- (5) Birnegamu — ninago nadinu
Yokuwe nundu galmba birnega.
Ngayugo gura ngamburmadinu
Nanun-gal tjiriwego ningganu.
ADVENTGA

- 8.
- (1) Hosianna ngayu kundal
Jesus kadaigamu.
Kadera yura dindal,
Nangu wamedinu.
Kanaigo ngandan ninggai
Kadaiga beoren,
Na, Jesus ngandan darlngai
Nulugo pinalen.
- (2) Hosianna ngayu kundal
Ani wamegamu,
Dadera yura mundal,
Ngani ngandadinu?
Na — kokodirgo dawil,
Wurdyego yurangan,
Dubelbil nangu ngani,
Barngaiga kanangan.

- (3) Kadera warkangamu
Nangun-gal borgila.
Dabargo gura nangu
Dudan balgalgala.
Kadera nulu yuba,
Hosianna dauunbe,
Wanggaro galmba kundal
Hosianna tjiriwe.
- 9.
- (1) Hosianna — na nila kadaigamu
Yumur Davidgame,
Hosianna nangungu.
Nulu bamawe koko nadega
Nulu bama koko nadega,
Hosianna Hosianna,
Hosianna tjiriwe.
- (2) Hosianna, God Yumur kadaigamu
Tjiri nangun-gamun,
Hosianna nangungu.
Nulu ngandanun bada wamega
Nulu ngandanun bada wamega
Hosianna, Hosianna,
Hosianna nangume
Hosianna tjiriwe.
- (3) Hosianna, kadera nangumungu
Nangu wogurnun-go,
Hosianna Jesusbe.
Nulu warrangai bodan balgaiga,
Nulu warrangai bodan balgaiga
Hosianna, Hosianna,
Hosianna nangume
Hosianna tjiriwe.
CHRISTMASGA
- 10.
- (1) God ngandan gari dubelbi,
Yerbaigo ngandanun
Yumur nangugo wudeltchi
God bamawe dauun.
- (2) Kanaigo nulu bamangu
Wanggargo yirgalgai:
Ngayu nangugo deganu
Jesus nila kadai.

- (3) Lord warka nulu tjiriwe
Wandu nayun pinal?
Dakadi nila bobowe
Warrumulgo daman.
- (4) God Peba, Yumur burlangan
Ngandan gunbo kundal,
Godgal kundandal anggalin,
Wargaigo ninggaln-gal.
- 11.**
- (1) Dadera, dadera, Christian-ngaigo
dada
Yirgalgala dadanun-go Bethlehem.
Nawala ganggal ngandanun balkadi.
Nangugo koko balgal
Nangugo koko balgal
Nangugo koko balgal
Lord ngandanun.
- 12.**
- (1) Wudurbe, dudurbe,
Ganggal na, munuwe.
Nulu warn-go ngamugal
Deran galmba ninggan-gal,
Namodir wandu balgadi
Namburmul wunabudo.
- (2) Wudurbe, ngalgone,
Merelin mundalbe,
Jesus yumur Godgame
Nulu kadai bobowe
Bamangai dawedinun-go
Ngandanun muradinu.
- (3) Wudurbe, dudurbe,
Ganggal na munuwe.
Ani galmba wamelmi
Ngado galmba wudeltchi,
Ngadon-gal karbunmanaya
Nanguntchir karbunmanaya.
- 13.**
- (1) Gunbo kundala, warka dawila,
Karbunmadinu Christmasga.
Jesus balgadi, bama manadi,
Karbunmala, karbunmala yurangi,
Jesus balgadi, bama manadi

- Karbunmala, karbunmala yurangai.
- (2) Gunbo kundala, warka dawila
Karbunmadinu Christmasga.
Ngandanun darlingai,
Tjiri warlgalngai
Karbunmala, karbunmala yurangai.
Ngandanun darngai, tjiri warlgal-
ngai,
Karbunmala, karbunmala yurangai.
- (3) Gunbo kundala, warka dawila,
Karbunmadinu Christmasga.
Tjiriwe warkal
Gunbo kundandal,
Karbunmala, karbunmala yurangi
Tjiriwe warkal gunbo kundandal
Karbunmala, karbunmala yurangai.
GOOD FRIDANGU
- 14.**
- (1) Nundu bama ngada ngani
Kundandal Jerusalem?
Yerba Jesus: Nundu ani
Ngani netcthin yiwaren
Dirtchir bera yambun dawil,
Ngayu yimiyimidir
Gura nundu koko nadi,
Nundu gari ngambadir.
- (2) Bama wandu ngumbar kadai,
Yemongan Jerusalem?
Dana wargangamu dadai,
Gura wandu garbaren?
Nawa Jesus yoku burnchal,
Birdi nangu garnbidir.
Dana nangu ngani kundal?
Ngani kundal ngambadir?
- (3) Nawa nila dana borgil,
Batchila Jerusalem,
Dana Golgatha wamelmil
Kundal nangu pinalen.
Warradir God kana badai
Bama warra gaitcharen.
Nundu dauun ngado kundai,
Batchila Jerusalem.

- 15.
- (1) Jerusalemga bama borgil
Nobungo yoku burnchanchal
Wudchego nangu netchin dabil,
Wurdchego mogu kundandal
Dadera nayun yiwarnu
Yerbaigo wandu birninu.
- (2) Kadera yura wunggadirgo
Batchelchil ngani ngadongu,
Namalma ani ngambadirgo
Yurago ngani kundanu?
Mil ngado ngayu ngalburnu
Bamangu nila birninu.
- (3) Jerusalembe kade yura
Batcheltchinun-go ngadon-gal
God ngandanun kundandal kana.
Na — tjiri nila budurmal
Ngalanbudon-go pullinu
Dauun ngadogo birninu.
EASTERGA
- 16.
- (1) Hallelujah Jesus Yandai,
Nulugo nangu nima warlngai
Dabaigo ngalan kadaigo.
Nangu nimawego ngani
Ngamburgo yiwar? Nulu wanchi!
Boboigo yura nawala.
Wanchega yurangan
Yurago duyungan
Yandanun-go
Kundandala
Hallelujah
Nulugo nima warlnganu.
- 17.
- (1) Jesus gura ngamburgo
Ngayu nimangan madaya
Nulu ani dawinu
Garko wulungur manaya
Ngayu tjiri waminu
Duyuga wanchegamu.
- (2) Jesus gura ngamburgo
Nulu galmba burburmadi
Peba nangu kanaigo

- Tjiri gura bobo wudi
Ngali makobadaigo
Wanggargo ninggaln-ganu.
- (3) Jesus gura ngamburgo,
Wandu nangu wanga gural?
Peba nila Jesungu
Yumur nangu gari kundal,
Dana marla yirganda
Warra netchin ninggaiga.
- (4) Jesus gura ngamburgo
Ngayu nangun-gal dagaya.
Ngayu bodan Jesungu
Namongan burbur manaya.
Ani kima nadinda,
Jesus dirlen dudanda?
- (5) Jesus gura ngamburgo
Ngali namongu gulboigo.
Wandu yerlngar guranu?
Bamal gari, Satanmulgo.
Dana gurna kulidir
Ngayu gari yiniltchir.
- (6) Jesus gura ngamburgo,
Ngani yiniltchir manaya?
Ngani yinil namangu?
Yemon murga wanggo wuna,
Garko yandal ngamburgo
Jesusngun dawegamu.
WHITSUNDAYNGU
- 18.
- (1) Kade, kade wauu Godga,
Godbudon-go kanangan,
Peba, wauu nanu woa
Bamawego tjiringan.
Nangu gari murila,
Jesus nangu melbega.
- (2) Wauu Godga ngayu kima
Ngayu koko dubelbil,
Gura nundu burbur bera,
Nundu ani bantchenchil.
Adam warra dunggulga
Ngayu burbur nanun-ga.

- (3) Wauu kandal, ani galmba
Nundu kandal gurala.
Wauu ngado nundu nawa
Nulu warra Satanga
Wauu nanu degala,
Nundugo ninggalngala.
- (4) Wauu nundu pinalen-go
Dudan ngado merila.
Ngayu daman kanangan-go
Milkadundal tjiringu,
Gura ngayu murgara
Dudan netchin wogurnda.
- (5) Wauu Godga, bama yendu
Nundu galmba dawila.
Garkomulgo — nila nundu
Warkangamu burntchira,
God yubaigo kadanu
Bama yerln-gar guranu.
- (6) Wauu, garko ngayu duyu,
Nundu gari birninu.
Ngayu nanun-ga ngamburggo
Jesus garko waminu.
Wauu ngado nawala
Tjiriwego dawila.
TRINITYNGU
- 19.
- (1) God Peba, Yumur, Wauu
Nobun-go kanangan
God bamawego dauun
Murega nganangan.
Nobun-go ngandan yirgal
Nobun-go waminu
Nobunbego ninggaln-gal
Nanugo — Godbudon.
GUNBO YENDU
- 20.
- (1) Borgila, borgila!
Borgil bayan Godgame,
Koko nangu nadinun-go
Wauudirgo burnggaya;
Nayun nawa milkadirgo,
Wauu nanumego banchila,
Borgila, borgila.

- (2) Dadera, dadera
Wulunggurtchir dadera:
Yura nangu ngani baitchar?
Bobongaigo dirnmbala,
Nayun bodan nayun dabar,
Nanguntchirgo ngan-go miraya,
Dadera, dadera.
- (3) Merila, merila,
Koko Godga merila.
Yura nayun kana ngalbi,
Warka gura bandila.
Bama nundu Jesus wami,
Jesus galmba nina murega,
Merila, merila.
- (4) Nandaya, nandaya
Warragurga nandaya.
Dana nina milk bagal
Milka nanu ngalbura.
Nanu koko wanga gural,
Dudan yendu nanu merinda:
Nandaya, nandaya.
- (5) Nawala, nawala,
Jesus dumbur nawala.
Nulu dudan kana meril,
Nangu murga wogura.
Nawa nulu nina bantchil
Nanun-galgo tjiri warlngaya,
Nawala, nawala.
- 21.
- (1) God yewaigo ninggal,
Namo ngandan warkal
Nangu koko balganun-go
Nulu ngandan dawi,
Namo nangu wami
Nila bayan nangumego.
Milngunda bama na
Milkan nundu galmba
Koko gura nawa.
- (2) Tjiri, bobo, purai
Warkangamu balgai
Nulu nayun nobunilgo.
Ngalan, keda, dauar,

Dana walu dabar
Warragurgo dirnmbanun-go.
Namodir, kokodir
Pinalen balgaiga
Nulu bama nama.

- (3) Dauuntchirgo dawil
Bodainggo bantchenchil
Burburngunda bama ngani?
Netchin nangu ngalbil,
Milkamulgo dubil —
Dirlen nulu gari kuli
Warrangu dambanu?
Pinal nulu bera,
Bantchil murga nila.
- (4) Yumurngunda murga
Bamangu wurgaiga
Ngan-go marla gari kundal
Kuliwego nulu
Ngambadir namalma
Nangungoigo dauunmalmal.
Nangungu, yewaigo,
Nila galmba ninggal
Ngandanun dawangal.
- 22.
- (1) God ngado dauun — ani darngalngai,
God ngado dauun, ngadogala.
Namongu yerba ma: God ngado
dauun,
God ngado dauun — ngadogala.
- (2) Jesus degala — Yumur nangugo
Jesus degalgai ngadomungu.
Namongu yerba ma: God ngada
dauun,
God ngado dauun — ngadogala.
- (3) Yokuwe nulu duyumanadi —
Yokuwe nulu wurgalgadi
Namongu yerba ma: God ngada
dauun,
God ngado dauun, ngadogala.
- (4) Godera barbi, duyugawantchi
Godera barbi nimawego.

Namongu yerba ma: God ngada
dauun,
God ngado dauun, ngadogala.

23.

- (1) Ngayu wogur damal Jesu, Nangu
waminu.
Ngurangadal, wudche badal, Nangu
nadinu.
Ani gari dalara — kimawego koko na:
Burburmala, gura dude — Jesus
dawega.
- (2) Ani dawi — wanggar dawi Namu
dudanu.
Milkadirgo, Wauudirgo — dudan
wogurnu.
Bama dadar yuelinda
Ngamba kana ningganda
Satanngunda, barungundu Gura
burlnganda.

24.

- (1) Dauun nudu milkan nawa
Nundu bama Jesuwe,
Nina nangungal dogega
Nundu puri nanguntchir.
- (2) Namu nundu netchin dada
Wauu walu ma ngalga
Nina ngan-go kima nama
Bamal gura Satanda.

25.

- (1) Ngayu bama Jesuwe
Ani nangun-gal murega
Ani gura warrawe
Garnbi nangumun balgaiga,
Nila meril bamawe
Ngayu ninggal Jesuwe.
- (2) Nila ngayu ngamburgo,
Nila miltchirgo wunana,
Nila nangu barnbargo
Dodi gura wanuu wuna.
Yewaibada bobowe
Ngayu ninggal Jesuwe.

(3)

Ngayu warra wunanda,
Namburego wungga batchil,
Kanangan wurgalganda,
Ngayu gura Jesus dawil,
Dirlen dubil kagawe?
Ngayu ninggal Jesuwe.

(4) Nangu ngani dubinda?
Ngayu garko birninun-go
Ngambadirgo dudanda
Nangu wanggar waminun-go.
Galmba tjiri Godgame
Ngayu nunggal Jesuwe.

(5) Nila yirge yurangai,
Wandu galmba nangu ninggal?
Jesus yerba balgalgai:
Ngayu warkangamu dawil.
Yirge nila nangun-gal
Ngayu ninggal Jesusgal.

26.

(1) God ngayu netchin milkan nama
Manega ani bobongan
Pidaigo yewai ninggal bada,
Ngan-goigo gura bobomal.
God ngado nundu Jesungu
Tjiriwe ani dawinu.

(3) Namalma munu ngan-gadirgo
Dabargo nila yandandal;
Dabaigo nayun birninun-go.
Na — yerba bama warimal.
God ngado nundu Jesungu
Tjiriwe ani dawinu.

(4) God Peba ngayu nanun-galgo
Ngamburgo ninggal bobowe,
Nanugo galmba birninun-go
Murega ani Santanbe.
God ngado nundu Jesungu
Tjiriwe ani dawinu.

27.

(1) Dauun bamawe, Yumur Godgame
Nundu ani galmba muri
Gura wauu nanu wudi,
Dauun nanume — Yumur Godgame.

(2) Yumur Davidga, kana melbega,
Nundu ngadongu balgadi
Gura bangartchir manadi,
Ganggal bamaga, Yumur Davidga.

(3) Bamal nanungu ani dinganu,
Ngayu yewai nina mane
Garko milnda nina nama.
Ani namongu gurna dinganu.

(4) Ani Satanda dirnmbal nanun-gal
Ngayu nanu koko balgal,
Nundu yetchil ngado ninggal.
Ngayu nanun-ga burbur Satanga.

(5) Ngayu nambure batchil kakawe
Wungga nanu milkan name,
Nundu ngadongu batchega
Gura bamangu wurgai yokuwe.

(6) Ngayu birninu, wauu dawinu
Tjiri nanumego wanggar.
Ani mande nundu mangar,
Murga tjiringu kana birninu.

(7) Garko ngamburgo ngayu yandanu,
Dodi dabar, banggar nila
Wauu ngadomego woa.
Yerba nanugo yandal ngamburgo.

(8) Yendu ngambadir ninggal warradir
Nina wudurbego yiwar —
Nundu nayun gari dambar
Garko wauudir ninggal nanuntchir.